

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

ΤΗΣ

ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
ΑΜ. 67 ΈΤΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ 2005

ΜΕ ΤΙΤΛΟ

*Κατάρτιση σε Άνεργους Παλινοστούντες, Πρόσφυγες,
Μετανάστες*

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

ΡΕΘΥΜΝΟ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2007

ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

1. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ
2. ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΓΡΑΒΑΡΗΣ
3. ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΧΙΩΤΑΚΗΣ

Ημερομηνία Αξιολόγησης:

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σύντομη περίληψη.....σελ. 5
Βιογραφικό σημείωμα.....σελ. 6
Πρόλογοςσελ. 10
Εισαγωγικάσελ. 11

A ΜΕΡΟΣ

1. Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπησελ. 14
2. Η γέννηση της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση: η διαδικασία του Λουξεμβούργου (Νοέμβριος 1997)σελ. 23
α. Η συνεργασία στον τομέα της απασχόλησης πριν το 1997.....σελ. 23
β. Η προώθηση της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση το 1997.....σελ. 24
Μια κοινωνία βασισμένη στη γνώση.....σελ. 27
Η στρατηγική της Λισσαβόναςσελ. 28
- Κατευθύνσεις στρατηγικής.....σελ. 31
- Στόχοι.....σελ. 35
- Δείκτες υλοποίησης της πορείας υλοποίησης των στόχωνσελ. 37
- Απολογισμός της στρατηγικής της Λισσαβόνας.....σελ. 38
- Μια πολλά υποσχόμενη νέα προσέγγιση : η ΑΜΣσελ. 44
- Τι είναι η ΑΜΣσελ. 45
- Εξωτερικοί όροι για τον επιτυχή συντονισμόσελ. 55
3. Μετανάστευση και απασχόλησησελ. 60
- Ο οικονομικός ρόλος της μετανάστευσης και οι συνέπειές της για την
- Απασχόλησησελ. 60
- Οι προοπτικές όσον αφορά την απασχόληση και το δυναμικό της
μετανάστευσης.....σελ. 61
- Είναι λύση η μετανάστευση για τη δημογραφική εξέλιξη;σελ. 61
- Ένταξη στην αγορά εργασίαςσελ. 62
- Εκπαίδευση και γλωσσικές γνώσειςσελ. 63
- Προβλήματα κατοικίαςσελ. 63

- Υπηρεσίες υγείας και κοινωνικές υπηρεσίες	σελ. 63
- Κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον	σελ. 64
- Υψηκότητα και πολιτική ιθαγένεια	σελ. 64
- Κύριοι παράγοντες της ολιστικής πολιτικής κοινωνικής ένταξης.	σελ. 65
- Ειδικές ανάγκες ορισμένων ομάδων μεταναστών	σελ. 65
- Επίλυση του προβλήματος των μεταναστών	σελ. 65
- Προς νέες προόδους: προσανατολισμοί κι στρατηγικές προτεραιότητες....	σελ. 65
- Παγίωση του νομικού πλαισίου.....	σελ. 66
- Ενίσχυση του συντονισμού για την πολιτική ένταξη.....	σελ. 66
- Πολιτική ιθαγένεια και υψηκότητα.....	σελ. 67
- Η ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση.....	σελ. 67
- Η διαδικασία κοινωνικής ένταξης.....	σελ. 67
- Οικονομική και κοινωνική συνοχή.....	σελ. 68
- Καταπολέμηση των διακρίσεων.....	σελ. 68
- Συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης.....	σελ. 69
- Εμβάθυνση του διαλόγου με τις Τρίτες Χώρες.....	σελ. 69
4. EQUAL.....	σελ. 74
- Γενικές αρχές.....	σελ. 75
- Θεματική προσέγγιση.....	σελ. 76
- Εταιρική σχέση.....	σελ. 79
- Οι ενέργειες που θα χρηματοδοτηθούν.....	σελ. 80
- Διάδοση και αξιολόγηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο.....	σελ. 83
- Τα προγράμματα κοινοτικής πρωτοβουλίας.....	σελ. 85
5. ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ –ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΕΤΠΑ- ΕΚΤ- ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ.....	σελ. 87
- Τρεις νέοι στόχοι.....	σελ. 88
- Διατάξεις που αφορούν ειδικά τους τρεις στόχους.....	σελ. 92
- Επιχειρησιακά προγράμματα.....	σελ. 94
- Αρχές παρέμβασης.....	σελ. 96
- Δημοσιονομική διαχείριση.....	σελ. 96
- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης	

(ΕΤΠΑ) 2007-2013.....σελ.103	
- Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο μετά το 2007.....σελ.110	
- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο για τους πρόσφυγες.....σελ.113	
- Το Τάμπερε και το νομοθετικό πλαίσιο στο επίπεδο της Ένωσης.....σελ. 114	

6. ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ 2000- 2006.....σελ. 120

Β ΜΕΡΟΣ: ΕΛΛΑΔΑ

7. ΕΣΔΑ	σελ. 132
- Η ελληνική αναφορά.....σελ. 135	
- Πρόγραμμα δια βίου μάθησης 2007- 2013.....σελ.138	
- Μελέτη των στατιστικών στοιχείων για την μετανάστευση στην Ελλάδα 1990- 2004.....σελ. 149	

8. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2007- 2013.....σελ. 153

- Συγκριτική ανάλυση του τομέα εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης.....σελ.153	
- Συμμετοχή στη δια βίου μάθηση.....σελ. 161	
- Συμπεράσματα συγκριτικής ανάλυσης- Αποτίμηση προόδου.....σελ. 163	
- Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στην Ένωση.....σελ. 164	
- Διευκόλυνση της πρόσβασης σε αυτά.....σελ. 165	
- Άνοιγμα των συστημάτων στον έξω κόσμο.....σελ. 167	

9. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΩΝ ΤΟΥ

ΕΠΕΑΕΚ 2000- 2006.....σελ. 169

- Σύντομη παρουσίαση του ΕΠΕΑΕΚ.....σελ. 169	
- Άξονες Προτεραιότητας.....σελ.170	
- Κατανομή των Πόρων.....σελ. 171	
- Πολιτικές για την ισότητα των φύλων και την ισότητα ευκαιριών.....σελ. 175	
- Ευπαθείς και μειονεκτούσες κοινωνικά ομάδες.....σελ.178	

Γ ΜΕΡΟΣ

- Η αναπτυξιακή στρατηγική για την περίοδο 2007- 2013.....σελ. 182
- Γενικό πλαίσιο.....σελ. 182
- στρατηγική στοχοθεσία και προτεραιότητες για τον
τομέα της παιδείαςσελ. 190
- Διάρθρωση του επιχειρησιακού προγράμματος.....σελ. 196

ΕΠΙΛΟΓΟΣσελ. 200

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ.202

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

A) Στο *πρώτο μέρος* της εργασίας που ακολουθεί γίνεται μια εκτενής αναφορά στην κατάσταση που επικρατεί γύρω από την εκπαίδευση και κατάρτιση των ενηλίκων.

Στο *δεύτερο μέρος*, γίνεται μια ιστορική αναδρομή της πορείας από το 1997 και τη γέννηση της στρατηγικής για την απασχόληση, τη στρατηγική της Λισσαβόνας και την Ανοικτή Μέθοδο Συντονισμού.

Στη συνέχεια, στο *τρίτο μέρος*, εξετάζεται το φαινόμενο της μετανάστευσης σε σχέση πάντα με την απασχόληση. Γίνεται λόγος για τις επιπτώσεις της μετανάστευσης σε ποικίλους τομείς καθώς και κάποια από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι οι μετανάστες. Γίνονται αναφορές στις τακτικές για την προσπάθεια καταπολέμησης ρατσισμού και ξενοφοβίας, αναφέρονται οι τομείς που απαιτείται μεγαλύτερη καταβολή προσπάθειας.

Στο *τέταρτο μέρος*, γίνεται μια προσπάθεια αποσαφήνισης του EQUAL και του σπουδαίου ρόλου που καλείται να παίξει στις εξελίξεις. Στο επόμενο μέρος, αναπτύσσονται τα διαρθρωτικά ταμεία, οι στόχοι τους και η πορεία τους μέχρι το 2013.

B) το επόμενο επίπεδο ανάλυσης ξεκινά με την αναφοράς στα ΕΣΔΑ και αναπτύσσεται διεξοδικά το ΕΣΔΑ 2000. Τέλος, η μελέτη μας κλείνει με μια ανάλυση στους τομείς που μας αφορούν για τα έτη που έπονται: μέχρι το 2013.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Όνοματεπώνυμο	Διαμαντάκη Ελευθερία
Ημερομηνία γέννησης	04 Αυγούστου 1983 (04/08/1983)
Τόπος γέννησης	Ηράκλειο Κρήτης
Διεύθυνση κατοικίας	Μπεντεβή 20, 713 07 Ηράκλειο Κρήτης
Τηλέφωνο	2810-234977, 6977328455
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο	diamant_el@yahoo.gr

ΣΠΟΥΔΕΣ- ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

<u>2005 –</u>	Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο.
Τίτλος Σπουδών	Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (M.Sc.) «Πολιτική Ανάλυση και Πολιτική Θεωρία», κατεύθυνση Δημόσιες και ευρωπαϊκές πολιτικές.
Κύρια Μαθήματα	«Εκπαιδευτική και Πανεπιστημιακή Πολιτική», «Εξευρωπαϊσμός και επιπτώσεις της ευρωπαϊκής Ένωσης», «Αγορά εργασίας και πολιτικές απασχόλησης», «Μεθοδολογία κοινωνικών επιστημών», «Πολυπολιτισμικότητα και πολιτικές διαχείρισης της διαφοράς».
Μεταπτυχιακή Διατριβή	«Κατάρτιση σε άνεργους παλινοστούντες, πρόσφυγες, μετανάστες»

Κατάρτιση σε άνεργους
παλιννοστούντες,
πρόσφυγες, μετανάστες
Επιβλέπων καθηγητής: Παπαδάκης Νικόλαος,
Επίκουρος καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης.

2001-2005

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης, Σχολή Κοινωνικών
Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο.

Τίτλος Σπουδών

Πτυχίο *Πολιτικής Επιστήμης* (βαθμός πτυχίου: 7,94)

Κύρια Μαθήματα

«Διαμεσολάβηση συμφερόντων και εργασιακές σχέσεις», «Ειδικά θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής», «Ειδικά θέματα στη θεωρία του κράτους», «Εισαγωγή στην συγκριτική πολιτική ανάλυση», «Εισαγωγή στην ευρωπαϊκή ενοποίηση», «Εμπειρική εφαρμογή με το SPSS», «Κράτος και κρατικές πολιτικές», «Ομάδες συμφερόντων», «Πολιτικές επικοινωνίας των ομάδων εκπροσώπησης συμφερόντων», «Πολιτική επικοινωνία», «Πολιτική συμπεριφορά», «Τα πολιτικά κόμματα στην Ευρώπη», «Κοινωνική Ψυχολογία-κοινωνική επιρροή και επικοινωνιακές σχέσεις».

Διπλωματική Εργασία

«Κατάρτιση και ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης στην Ελλάδα: Δομές, συστατικά στοιχεία και ομάδες-στόχοι» (βαθμός 10)
Επιβλέπων καθηγητής: Παπαδάκης Νικόλαος,
Επίκουρος καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης.

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ- ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ

Φορέας: **ΕΛΚΕ**

1^η στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών «Πολιτική ανάλυση και πολιτική θεωρία»

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΕ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

02/2006

Ημερίδα «*Η Εκπαιδευτική & Πανεπιστημιακή πολιτική στο πλέγμα των δημόσιων πολιτικών*»,
θεματική: «*Στρατηγική της Λισσαβόνας και πολιτικές VET (Vocational Education and Training)*»,
πανεπιστημιούπολη Γάλλου, Ρέθυμνο

ΠΑΡΟΥΣΙΕΣ ΣΕ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

- 16-17/05/2003: «Πανεπιστήμιο και Πολιτική», Ρέθυμνο
- 28-29/11/2003: «Παγκοσμιοποίηση και πολιτική μεταβολή», Ρέθυμνο
- 02/04/2006: «Σύγχρονοι προβληματισμοί για την εκπαίδευση με αφορμή το παράδειγμα της Φιλανδίας», Ρέθυμνο

ΑΡΘΡΑ ΣΕ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

- «*Η Πρώτη μέρα στα θρανία*», εφημερίδα ΠΑΤΡΙΣ σελ. 12, 13/09/2006

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

01/11/2006-

ΑΚΜΗ Κ.Ε.Κ

Θέση

Υπεύθυνη υλοποίησης προγραμμάτων κατάρτισης

2005- 2006

Συμμετοχή στην ομάδα ανάπτυξης του σχεδίου του ελληνικού NQF (**National Qualification Framework**), υπό τον συντονισμό της κας **Πετρίτη Καλομοίρας**, γενικής Διευθύντριας του ΥΠΕΠΘ και του κ. **Ν. Παπαδάκη**, εθνικού συντονιστή για το

Κατάρτιση σε άνεργους
παλιννοστούντες,
πρόσφυγες, μετανάστες
“Education & Training 2010” της στρατηγικής της
Λισσαβόνας και επίκουρου καθηγητή του
πανεπιστημίου Κρήτης.

Θέση

ερευνήτρια

01/07/2004–30/09/2004

INE/ ΓΣΕΕ ΑΘΗΝΩΝ,
Πρακτική Εξάσκηση

Συμμετοχή στο πρόγραμμα EQUAL υπό την εποπτεία
της Βιβής Σιδηρά.
Παρακολούθηση συσκέψεων συμβούλων.
Έρευνα και μελέτη reports.

ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ & ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ

Μητρική γλώσσα

Ελληνική

Άλλες Γλώσσες

Αγγλικά (First Certificate in English- University of
Cambridge, grade B)
Γερμανικά (Zertifikat)

Κοινωνική Δράση

- 2005-2007: γραμματέας Διοικητικού Συμβουλίου Μεταπτυχιακών φοιτητών τμήματος πολιτικής επιστήμης και εκπρόσωπος μεταπτυχιακών φοιτητών Α κύκλου.
- 2004-2005: γραμματέας Διοικητικού Συμβουλίου τμήματος πολιτικής επιστήμης.
- 2004-2006: εκμάθηση κρητικών χωρών (μουσικοχορευτικός όμιλος Ρεθύμνου «Αρκάδι») - συμμετοχή σε κοινωνικές εκδηλώσεις.

Τεχνικές Δεξιότητες

- **Χειρισμός Η/Υ**,
(ΚΑΤΟΧΟΣ ECDL), Γνώση και χρήση προγραμμάτων MS-WORD, EXCEL, POWER POINT, INTERNET, EXPRESS OUTLOOK, WINDOWS, ACCESS, πρόγραμμα SPSS: στατιστική ανάλυση, ποιοτικές και ποσοτικές μέθοδοι)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αφορμή για την έρευνα αυτή είναι η συνειδητοποίηση του πρωταγωνιστικού ρόλου της «κατάρτισης» τόσο στο παρόν ιδιαίτερα όμως στο μέλλον. Οι στόχοι που τίθενται κατά διαστήματα στοχεύοντας, τόσο σε εθνικό όσο και υπερεθνικό επίπεδο, στην βελτίωση των τομέων της οικονομίας, της εργασίας και της απασχολησιμότητας, της ανεργίας αποτελούν άξονες πάνω στους οποίους τα κράτη μέλη (τουλάχιστον) οφείλουν να συμμορφώνονται. Οι εξελίξεις απαιτούν την σύμπραξη των κρατών σε όλα τα επίπεδα και κατά το δυνατό λήψη αποφάσεων που θα οδηγήσουν στον απώτερο σκοπό: την επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας. Η προσπάθεια επίτευξης των στόχων αυτών, απαιτεί -ριζικές κατά περιπτώσεις- αλλαγές σε πληθώρα τομέων και πολιτικών. Αρκετά "φαινόμενα" μάλιστα, πιέζουν σε τέτοιο βαθμό τις εξελίξεις, όπου η λήψη ακαριαίων αποφάσεων φαντάζει σωτήρια. Έτσι, φαινόμενα όπως εκείνο της μετανάστευσης –το οποίο έπειτα από το άνοιγμα των συνόρων, απασχόλησε κατά κόρον τα κράτη και τις κυβερνήσεις- αποτέλεσε μια πολυεπίπεδη και πολυδιάστατη πραγματικότητα. Εισέβαλε στην καθημερινότητα των κρατών, των πολιτών, επηρέασε τον τρόπο σκέψης τους, επέφερε αλλαγές στον τρόπο ζωής τους, δημιούργησε ποικίλες τάσεις κυρίως όμως ρατσισμού και ξενοφοβίας. Οι απόψεις δίστανται, το αίσθημα υπεράσπισης- φόβου- αντίδρασης εμφανίστηκε ενώ στον αντίποδα, εκείνοι (ή τουλάχιστον αρκετοί) προσπαθούν να ενταχθούν και να ζήσουν με νέα μέτρα και νέα σταθμά.

Σκοπός της προσπάθειας αυτής δεν είναι να περιγραφεί επιφανειακά κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης, το οποίο προσπαθεί να βοηθήσει στην κοινωνική ενσωμάτωση αυτών των ανθρώπων, αλλά να αναλυθεί σε ένα μακρο-επίπεδο αρχικά και στη συνέχεια σε ένα μικρο- επίπεδο και να μελετηθεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο

εμφανίστηκαν/ δημιουργήθηκαν/ λειτούργησαν/ εγκαθιδρύθηκαν τα προγράμματα αυτά.

Αρχής γενομένης από την Ευρώπη, που αποτελεί την πηγή όλων αυτών των ενεργειών, δεν μπορεί κάποιος να κάνει λόγο για «κατάρτιση» χωρίς να αναφερθεί στις καταβολές και εκβολές της. Έτσι, στην έρευνα που ακολουθεί γίνεται μια παράθεση με όσο το δυνατό πιο σαφή τρόπο, της ιστορικής πορείας της κατάρτισης – από την εμφάνιση μέχρι και την «επιβολή» της. Γίνεται μια προσπάθεια να αναδειχθεί ο ρόλος της και η σημασία του έργου της ώστε η Ευρώπη (και η Ελλάδα με τη σειρά της), να εξελιχθεί σε τέτοιο βαθμό που να καταφέρει να γίνει «η ανταγωνιστικότερη οικονομία».

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Η ευρωπαϊκή Πολιτική για την Απασχόληση στηρίζεται στους 4 πυλώνες πολιτικής όπως διαμορφώθηκαν στην έκτακτη σύνοδο κορυφής του Λουξεμβούργου στο τέλος του 1997. Οι κοινοί στόχοι που έχουν τεθεί αφορούν την βελτίωση της απασχολησιμότητας, την ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος, την ενθάρρυνση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και των απασχολούμενων τους, την ενίσχυση των πολιτικών των ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες.

Η σύνοδος της Λισσαβόνας τα 2000, επικύρωσε τους παραπάνω στόχους και επικεντρώθηκε στην οικονομική μεταρρύθμιση και την κοινωνική συνοχή, ως μέρος της βασισμένης στη γνώση κοινωνίας.¹ Τα 2 στοιχεία, των σύγχρονων κοινωνικών και οικονομικών αλλαγών, είναι αλληλένδετα. Η υψηλού επιπέδου βασική

¹ ΦΕΚ, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τεύχος 2^ο, Αρ. φύλλου 1095, 10 Αυγούστου 2006.

εκπαίδευση για όλους σε συνδυασμό με την αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση θα πρέπει να εφοδιάσουν όλους τους νέους με τις βασικές γνώσεις που απαιτεί η οικονομία η οποία βασίζεται στη γνώση. Παράλληλα ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, την ενίσχυση της ισότητας των φύλων και των θεμελιωδών δικαιωμάτων καθώς και στην καταπολέμηση των διακρίσεων. Η Ελλάδα θα οργανώσει και θα υλοποιήσει τις παρεμβάσεις της με στόχο την ανάπτυξη των Ανθρωπίνων Πόρων, μέσω του Ε.Π «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση», «Εκπαίδευση και Αρχική Κατάρτιση», «Κοινωνία της Πληροφορίας», «Υγεία Πρόνοια», «Ανταγωνιστικότητα» και τα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα. Όλες οι δράσεις που συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) για τη νέα περίοδο, είναι σαφώς συνδεδεμένες με τους τέσσερις πυλώνες της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την Απασχόληση, αλλά και με τους αναπτυξιακούς στόχους που έχει θέσει η χώρα μας. Το ΕΚΤ αποτελεί το βασικό εργαλείο για την εφαρμογή του ελληνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση (ΕΣΔΑ) και του Σχεδίου Δράσης για την κοινωνική Ενσωμάτωση.

Συγκεκριμένα στην ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων το μεγαλύτερο βάρος των προσπαθειών θα δοθεί:

- Στην ανάπτυξη ενεργών πολιτικών απασχόλησης με σκοπό την πρόληψη και την αντιμετώπιση της ανεργίας,
- Στην προώθηση των ίσων ευκαιριών για όλους ως προς την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και ιδιαίτερα για εκείνους που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό

- Στη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης με στόχο την διευκόλυνση της πρόσβασης και την ένταξη στην αγορά εργασίας, στο πλαίσιο μιας πολιτικής δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- Στην προώθηση της καινοτομίας και προσαρμοστικότητας στην οργάνωση της εργασίας, την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και προώθηση της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας με την βελτίωση των δεξιοτήτων και της ενίσχυσης του ανθρώπινου δυναμικού στην έρευνα, την τεχνολογία και την επιστήμη.²
- Στη βελτίωση της πρόσβασης και συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας.

² ΦΕΚ, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τεύχος 2^ο, Αρ. φύλλου 1095, 10 Αυγούστου 2006.

Α ΜΕΡΟΣ

1. Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί ένα ευρύ πεδίο, που περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες μμέσα από τις οποίες ενήλικες μαθαίνουν με τρόπο συστηματικό και οργανωμένο. Ως υποσυστήματά της ορίζονται η *αρχική* και η *συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση*, η *επιμόρφωση*, η *μαθητεία*, η *εκπαίδευση σε χώρους εργασίας* καθώς και η *πολυδιάστατη εκπαίδευση κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων*.³

Ιστορικά, το πεδίο αυτό δραστηριοτήτων άρχισε να εμφανίζεται τόσο στην Ευρώπη όσο και στις Ηνωμένες Πολιτείες στα μέσα του περασμένου αιώνα. Οι πρώτες ενέργειες είχαν στόχο τη βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των αδικημένων κοινωνικών τάξεων. Σύντομα όμως, οι δραστηριότητες πολλαπλασιάστηκαν και επεκτάθηκαν σε όλες σχεδόν τις χώρες. Κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα μάλιστα, ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες που τις περιέβαλαν, οι δραστηριότητες αυτές προσλάμβαναν διαφορετική χροιά και ένταση.

Η εκπαίδευση ενηλίκων συγκροτήθηκε σταδιακά ως επιστημονικό πεδίο και απέκτησε τους δικούς του θεωρητικούς- μελετητές και τις δικές του πανεπιστημιακές σπουδές. Ο λόγος για τον οποίο η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί αυτοτελές επιστημονικό πεδίο (διαφορετικό από εκείνο των επιστημών της αγωγής που ασχολούνται με τα παιδιά και τους εφήβους) είναι ότι οι ενήλικοι – εκπαιδευόμενοι έχουν τα δικά τους χαρακτηριστικά και τις δικές τους ανάγκες απέναντι στη μάθηση. Έχουν άλλο απόθεμα εμπειριών, ποικίλους κοινωνικούς ρόλους, διαφορετικό προσανατολισμό απέναντι στη μάθηση. Αυτό φυσικά δε

³ Κόκκος Α., «Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», σελ. 1.
(http://www.eap.gr/programmes/ekp/ekp64/docs/AL_Kokkos_2.pdf)

αποτελεί παράγοντα παράβλεψης των επαλληλοτήτων στον τρόπο που μαθαίνουν οι ενήλικοι και οι ανήλικοι. Συνεπώς οι συνθήκες κάτω από τις οποίες εκπαιδεύονται οι ενήλικοι απαιτούν διαφορετική αντιμετώπιση και επιστημονική διερεύνηση σε σχέση με τις συνθήκες που αφορούν άτομα μικρότερης ηλικίας . Για αυτό το λόγο, η εκπαίδευση ενηλίκων έγινε βαθμιαία ένα ξεχωριστό πεδίο όχι μόνο δράσης , αλλά και σκέψης και έρευνας , και διαθέτει σήμερα ένα σημαντικό σώμα γνώσεων .

Οι μορφές που προσλαμβάνουν τα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων σε όλο τον κόσμο καλύπτουν ένα μεγάλο φάσμα. Ο A . Rogers τα έχει κατηγοριοποιήσει ως εξής⁴ :

α . Προγράμματα που οδηγούν στην απόκτηση τίτλων σπουδών

(Προσφέρονται από φορείς που ανήκουν στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα κάθε χώρας).

β . Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης που δεν οδηγούν σε τυπικούς τίτλους

(Απευθύνονται σε άνεργους και σε εργαζομένους , έχουν ποικίλη μορφή και διάρκεια και προσφέρονται από μεγάλη ποικιλία φορέων).

γ . Προγράμματα που οδηγούν στην απόκτηση βασικών γνώσεων

(Απευθύνονται σε μειονεκτούσες μορφωτικά κοινωνικές ομάδες και τους προσφέρουν βασική εκπαίδευση).

δ . Προγράμματα με στόχο την προσωπική ανάπτυξη

(Καλύπτουν ευρύτατο φάσμα αντικειμένων, λ .χ . χειροτεχνία , τέχνες , αθλητισμό, επαγγελματικό προσανατολισμό, προληπτική ιατρική , ιστορία , κ .ο .κ .).

ε . Προγράμματα με στόχο την κοινωνική ανάπτυξη

⁴ Κόκκος Α., «Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», σελ. 2.

(Απευθύνονται σε συγκεκριμένες κατηγορίες ανθρώπων με στόχο την υποστήριξη του κοινωνικού τους ρόλου , λ .χ . επιμόρφωση γονέων, γυναικών, συνδικαλιστών κ.ά.).

Κατ' αναλογία των δραστηριοτήτων του πεδίου της εκπαίδευσης, και το φάσμα των φορέων που προσφέρουν προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων είναι πλατύ· γεγονός που καθιστά δύσκολη την κατηγοριοποίησή τους.

Ποιες, όμως, είναι οι αιτίες που οδήγησαν στην πολυδιάστατη αυτή ανάπτυξη της εκπαίδευσης ενηλίκων;

Απάντηση στο ερώτημα αυτό, θα δώσει η προσπάθεια αποτύπωσης και ανάλυσης των αναγκών που προέκυψαν βαθμιαία στα εξής επίπεδα της κοινωνίας: το οικονομικό -τεχνολογικό και το κοινωνικό - πολιτισμικό .

- Στο οικονομικό -τεχνολογικό επίπεδο υπήρξαν ραγδαίες μεταβολές σε παγκόσμια κλίμακα. Η απελευθέρωση- παγκοσμιοποίηση του διεθνούς εμπορίου και η όξυνση του διεθνούς ανταγωνισμού, σε συνδυασμό με τις αλλεπάλληλες τεχνολογικές εξελίξεις, αφενός οδήγησαν στην ανάγκη για εκσυγχρονισμό των εθνικών οικονομιών και γενική αύξηση της παραγωγικότητας⁵ και αφετέρου, αναπτέρωσαν τις πιθανότητες πρόσβασης στην πληροφορία και τη γνώση⁶. Μια από τις βασικές προϋποθέσεις για την επίτευξη αυτών των στόχων είναι οι ριζικές αλλαγές στις μορφές της εργασίας. Χρειάζεται συνεχής ανανέωση των μεθόδων, αδιάκοπη εξειδίκευση σε νέες ειδικότητες, προσαρμοστικότητα της απασχόλησης στις εξελίξεις. Αποτέλεσμα είναι η ανάδυση της ανάγκης για βελτίωση των υπηρεσιών που προσφέρουν οι εργαζόμενοι, αλλά και για συνεχή προσαρμογή τους στα

⁵ Κόκκος Α., «Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», σελ. 3,4.

⁶ White Paper on Education and Training, *Teaching and learning, towards the learning society*, pg. 2.

μεταβαλλόμενα επαγγελματικά πλαίσια. Αυτό γίνεται ακόμα πιο επιτακτικό καθώς , λόγω της συνεχούς εξέλιξης της επιστήμης και της τεχνολογίας, οι επαγγελματικές γνώσεις **απαξιώνονται** γρήγορα⁷ . Από την άλλη, οι ίδιες αυτές οικονομικές – τεχνολογικές μεταβολές οδηγούν σημαντικό τμήμα του ανθρώπινου δυναμικού στην ανεργία. Ιδιαίτερα πλήττονται εκείνοι που δεν έχουν επαρκή μορφωτικά εφόδια. Επόμενο είναι να προσδοκάται πάλι από την κατάρτιση να συμβάλει στην αντιμετώπιση του προβλήματος .

- Στο *κοινωνικό – πολιτισμικό επίπεδο* συμβαίνουν εξίσου σημαντικές αλλαγές, που και αυτές με τη σειρά τους προκαλούν ανάγκες εκπαίδευσης. Οι *σαρωτικές μετακινήσεις πληθυσμών* συνεπάγονται την *ανάγκη προσαρμογής των μεταναστών, των παλιννοστούντων και των προσφύγων* στις νέες κοινωνίες ενώ *παράλληλα, η ένταση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού, που αφορά επιπρόσθετα και κατηγορίες πληθυσμών όπως οι εθνικές και πολιτισμικές μειονότητες, οι φυλακισμένοι και αποφυλακισμένοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι χρήστες ναρκωτικών κ.α., θέτει το ζήτημα της επεξεργασίας τρόπων πληρέστερης συμμετοχής τους στο κοινωνικό και πολιτισμικό γίγνεσθαι. Παράλληλα, ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι επιλέγουν να διαθέσουν τον ελεύθερο χρόνο τους διαφορετικά από ότι 15-20 χρόνια προτούτα. Αναζητούν συχνά δημιουργικές και συστηματικές (εκπαιδευτικού χαρακτήρα) ενασχολήσεις με στόχο την προσωπική καλλιέργεια, την ανάπτυξη των ενδιαφερόντων, την πληρέστερη επαφή με την τέχνη , με τους πολιτισμούς άλλων χωρών, με το οικολογικό σύστημα που μας περιβάλλει⁸. Εξαιτίας όλων αυτών των λόγων, διογκώνεται σήμερα η*

⁷ Κόκκος Α., «*Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα*», σελ. 3,4.

⁸ Σύμφωνα με το βρετανικό Open University, η τάση αυτή της συνεχούς εκπαίδευσης για λόγους προσωπικής ανάπτυξης θα γίνει ισχυρότατη μέσα στα επόμενα χρόνια και θα αφορά όλες τις ηλικίες

κοινωνική ζήτηση για συνεχιζόμενη εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση. Κάθε ενήλικος χρειάζεται να μπορεί, σε διάφορες φάσεις της ζωής του, να έχει πρόσβαση σε νέες, γενικές και ειδικές γνώσεις και δεξιότητες, που να του επιτρέπουν να ενεργοποιείται σε πολλαπλά πεδία δράσης, να εξελίσσεται, να προσαρμόζεται στις αλλαγές, να αυτοκαθορίζεται. Όλα αυτά όμως δε σημαίνουν ότι σε κάθε χώρα ακολουθείται μια στρατηγική που καλύπτει ισόρροπα αυτές τις ανάγκες.

Ας εξετάσου με τώρα συνοπτικά τις βασικές τάσεις που διαμορφώθηκαν τα τελευταία χρόνια στην Ευρωπαϊκή Ένωση :

Από τη δεκαετία του 1960, η δράση της Κοινότητας στα πεδία της εκπαίδευσης και της κατάρτισης απέφερε σημαντικά αποτελέσματα όσον αφορά τη συνεργασία, την ανταλλαγή εμπειριών και την ανάπτυξη των προϊόντων και εργαλείων κατάρτισης.⁹ Από τις αρχές του '80 παρατηρείται στις ευρωπαϊκές χώρες, όπως εξάλλου σε όλο τον κόσμο, αλματώδης ανάπτυξη στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων ενώ κατά τη δεκαετία του '90 οι δραστηριότητές της απορροφούσαν πάνω από 1,5% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος σε χώρες όπως η Αυστρία, η Ελβετία, η Νορβηγία, η Φιλανδία. Στη Σουηδία ένας στους δύο πολίτες συμμετέχουν κάθε χρόνο σε κάποια σχετική δραστηριότητα. Στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 1998, μεταξύ των ενηλίκων 25-64 ετών, που είχαν τελειώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το 10% είχε συμμετάσχει τον τελευταίο μήνα σε επιμορφωτικά προγράμματα¹⁰.

Προς τα τέλη δε της ίδιας δεκαετίας, οι εξελίξεις στο οικονομικό – τεχνολογικό επίπεδο αιφνιδίασαν τις ευρωπαϊκές χώρες. Βρέθηκαν αντιμέτωπες με

⁹ White Paper on Education and Training, *Teaching and learning, towards the learning society*, pg. 1.

¹⁰ Κόκκος Α., «Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», σελ. 2.

απότομες αλλαγές που αφορούσαν τις διαδικασίες της παραγωγής και οργάνωσης της εργασίας. Σύμφωνα με τη λευκή βίβλο, η ευρωπαϊκή κοινωνία βρίσκεται σε μια μεταβατική φάση προς μια φόρμα κοινωνίας πέραν από τις βραχύχρονες ισχύουσες προβλέψεις.¹¹ Η τεχνολογία υποκαθιστούσε ραγδαία την εργατική δύναμη. Αποτέλεσμα ήταν να προκληθεί σημαντική διαρθρωτική ανεργία, έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και ταυτόχρονα απαξίωση των δεξιοτήτων του υπάρχοντος προσωπικού. Οι κυβερνήσεις της περιόδου εκείνης, που ακολουθούσαν οι περισσότερες νεοφιλελεύθερη - νεοσυντηρητική πολιτική για να αντιμετωπίσουν την κατάσταση, προώθησαν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης που σχετίζονται με την απασχόληση. Ως εκ τούτου, κέρδισε έδαφος η κατάρτιση ανέργων μακράς διάρκειας καθώς και η ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση ενώ ταυτόχρονα η εκπαίδευση ενηλίκων τέθηκε στην υπηρεσία της οικονομικής ανταγωνιστικότητας και της απασχολησιμότητας· έγινε εργαλείο για τη βελτίωση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και την αύξηση των πιθανοτήτων εύρεσης ή διατήρησης θέσεων απασχόλησης. Γρήγορα όμως έγινε αντιληπτό ότι αυτή η μονομερής αντιμετώπιση της εκπαίδευσης ενηλίκων, δηλ. από την οικονομική μόνο σκοπιά, ήταν ανεπαρκής για την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Το ζωτικής σημασίας ζήτημα δεν ήταν η κατάρτιση των ατόμων σε σχέση με συγκεκριμένες θέσεις εργασίας, καθώς αυτές οι θέσεις εργασίας σε σύντομο χρονικό διάστημα θα άλλαζαν περιεχόμενο και απαιτήσεις ή θα καταργούνταν. Επιπροσθέτως, η στενά εξειδικευμένη κατάρτιση δεν αντιμετώπιζε τον εκπαιδευόμενο ως συνολική προσωπικότητα, δεν μπορούσε να καλύψει τις βαθύτερες ανάγκες του ούτε να τον

¹¹ White Paper on Education and Training, *Teaching and learning, towards the learning society*, pg. 6.

υποστηρίζει σε μια τέτοια χρονική συγκυρία όπου αποτελεί έρμαιο συνεχών αλλαγών και πιέσεων τόσο στην προσωπική του ζωή όσο και στον επαγγελματικό του βίο.

Με την άνοδο των σοσιαλδημοκρατικών κυβερνήσεων, στα μέσα της δεκαετίας του '90 σήμανε συναγερμός στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Ετίθετο πλέον επιτακτικά το αίτημα να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στις κοινωνικές ανάγκες των ατόμων, στη σύσφιξη της κοινωνικής συνοχής, στη συμμετοχή όλων στα πεδία που τους αφορούν άμεσα: στην πολιτική, στην τοπική κοινωνία, στην εκπαίδευση, στις πολιτικές απασχόλησης¹². Παράλληλα, έγινε κατανοητό ότι η εκπαίδευση ενηλίκων θα μπορούσε να συμβάλει προς την κατεύθυνση αυτή, εάν έπαυε να ταυτίζεται με την εξειδίκευση και αποκτούσε πιο διευρυνμένο χαρακτήρα· αν παρείχε στα άτομα **όχι μόνο τεχνικές γνώσεις** που συνδέονται με την απασχόληση αλλά και κοινωνικές δεξιότητες: οροθέτηση στοχοθεσίας, δυνατότητα εξεύρεσης εναλλακτικών λύσεων, ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων, επικοινωνία, συνεργατικότητα, αναζήτηση ποιότητας, και το κυριότερο: ανάπτυξη- καλλιέργεια της ικανότητας παραγωγής νέων γνώσεων· το «να μαθαίνει κανείς να μαθαίνει», πράγμα που θα βοηθούσε τον καθένα να προσαρμόζεται στις κοινωνικές αλλαγές. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και στο Λευκό Βιβλίο, « *Η βάση της Λευκής Βίβλου είναι οι ανησυχίες του κάθε ευρωπαίου πολίτη- νέου και ενήλικα- ο οποίος αντιμετωπίζει το πρόβλημα προσαρμογής σε νέες συνθήκες ανεύρεσης εργασίας και αλλαγών στον εργασιακό χώρο*».¹³

Η επίτευξη όλων αυτών, προϋποθέτει την δημιουργία νέων αυτοτελών προγραμμάτων που θα είναι σε θέση να προσφέρουν τις κοινωνικές και μαθησιακές δεξιότητες που απαιτούνται ενώ και τα προγράμματα κατάρτισης και επιμόρφωσης

¹² Κόκκος Α., «*Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα*», σελ. 6.

¹³ White Paper on Education and Training, *Teaching and learning, towards the learning society*, pg. 2.

πρέπει να εμπλουτιστούν με αυτά τα στοιχεία. Αυτό προϋπέθετε μια άλλη λογική στο σχεδιασμό των προγραμμάτων βασισμένη στις αρχές της ενεργητικής μάθησης, της ανάπτυξης κριτικής σκέψης, της μάθησης μέσα από την πράξη, της ανοικτής επικοινωνίας ανάμεσα στον εκπαιδευτή και τους συμμετέχοντες καθώς και το μετασχηματισμό του ρόλου του εκπαιδευτή. Να μετατραπεί δηλ. από πομπό γνώσεων σε συντονιστή, εμπυχωτή. Εύλογο και αυτονόητο είναι ότι, για να αποφέρει καρπούς αυτή η προσπάθεια, απαιτείται η συνδρομή αφενός ολόκληρου του εκπαιδευτικού συστήματος και αφετέρου, της άτυπης εκπαίδευσης¹⁴. Θα έπρεπε λοιπόν να δοθεί έμφαση στη *διά βίου μάθηση*, που αποτελεί σύνθεση όλων αυτών των συμπληρωματικών μορφών εκπαίδευσης και να γίνει αντιληπτό ότι «δεν υπάρχει ένα κοινό πρότυπο να ακολουθήσουν όλοι στην εργασιακή τους ζωή. Όλοι πρέπει να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται τις ευκαιρίες βελτίωσης που εμφανίζονται τόσο για την κοινωνία όσο και για την προσωπική τους ολοκλήρωση, ανεξάρτητα από τις κοινωνικές τους καταβολές και το εκπαιδευτικό τους υπόβαθρο».¹⁵

Ένα πρώτο βήμα προς τις νέες κατευθύνσεις εκδηλώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1996¹⁶. Η Επιτροπή κυκλοφόρησε το «Λευκό Βιβλίο για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση», στο οποίο καταγράφονταν οι νέες προοπτικές. Χαρακτηριστικά, αναφέρεται :

«Οι πολιτικές κατάρτισης και μαθητείας, οι οποίες είναι θεμελιώδεις για την βελτίωση της απασχόλησης και του ανταγωνισμού, πρέπει να ενδυναμωθούν και ιδιαίτερα η συνεχιζόμενη κατάρτιση»¹⁷, και «Η εκπαίδευση και η κατάρτιση, περισσότερο από ότι στο παρελθόν, θα αποτελέσουν τις κύριες συνιστώσες της ταυτότητας καθενός, της κοινωνικής προόδου και της προσωπικής ανάπτυξης ...Το μέλλον της Ευρωπαϊκής

¹⁴ Ως άτυπη εκπαίδευση ορίζουμε τις φυσικές δραστηριότητες της καθημερινής- κοινωνικής-εργασιακής μας ζωής, μέσα από τις οποίες αποκτούμε γνώσεις και δεξιότητες.

¹⁵ White Paper on Education and Training, *Teaching and learning, towards the learning society*, pg. 3.

¹⁶ Το έτος αυτό κηρύχθηκε «Ευρωπαϊκό Έτος Εκπαίδευσης και Διά Βίου Κατάρτισης»

¹⁷ White Paper on Education and Training, *Teaching and learning, towards the learning society*, pg.1.

*Κατάρτιση σε άνεργους
παλιννοστούντες,
πρόσφυγες, μετανάστες*

Ένωσης, η ακτινοβολία της, θα προκύψουν σε πολύ μεγάλο βαθμό από την ικανότητά της να παρακολουθήσει την κίνηση προς την κοινωνία της γνώσης . Θα πρέπει να αποκτήσουμε τα μέσα για να αναπτυχθεί στο πλαίσιο της η διάθεση για διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση»¹⁸.

Αλλά αυτό ήταν απλώς ένα βήμα. Δεν σήμαινε ότι άλλαξαν αποφασιστικά στο ευρωπαϊκό επίπεδο οι αντιλήψεις και κυρίως οι πρακτικές που θέλουν την εκπαίδευση ενηλίκων να υπηρετεί πρώτιστα την οικονομική σκοπιμότητα. Στα χρόνια που ακολούθησαν έγιναν πολλές συζητήσεις και αντιπαραθέσεις. Φαίνεται, ότι κέρδισε έδαφος η αντίληψη που θεωρεί την εκπαίδευση ενηλίκων και γενικότερα τη δια βίου μάθηση ως μέσο καταλυτικής σημασίας για να αναπτύσσεται όχι μόνο η οικονομία και η απασχόληση αλλά και εξίσου η κοινωνική συνοχή και η ενεργητική συμμετοχή των πολιτών στο κοινωνικό γίγνεσθαι .

¹⁸ White Paper on Education and Training, *Teaching and learning, towards the learning society*, pg. 2-7.

2. Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ: Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΥ (ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1997)

Κατόπιν της συμπερίληψης του νέου τίτλου «Απασχόληση» στη συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) το 1997, οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων εγκαινίασαν την ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση (ΕΣΑ) στη διάρκεια της ευρωπαϊκής διάσκεψης κορυφής για την απασχόληση που έγινε στο Λουξεμβούργο, ώστε να συντονιστούν οι εθνικές πολιτικές στον τομέα της απασχόλησης. Η ΕΣΑ καθιερώνει ένα πλαίσιο πολύπλευρης εποπτείας το οποίο παρακινεί τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν πιο αποτελεσματικές πολιτικές στον εν λόγω τομέα. Αφορά επίσης την ικανότητα επαγγελματικής ένταξης, το επιχειρηματικό πνεύμα, την ικανότητα προσαρμογής και την ισότητα ευκαιριών στο επίπεδο της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας.¹⁹

α. Η συνεργασία στον τομέα της απασχόλησης πριν το 1997

Από τα διαρθρωτικά προβλήματα και τις μακροοικονομικές δυσχέρειες της δεκαετίας του 1990 προέκυψε η αναγκαιότητα για μια συντονισμένη απάντηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η «Λευκή Βίβλος Delors» του 1993 για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση αποτέλεσε το πρώτο βήμα προς μια αληθινή συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Βασιζόμενο σε αυτήν, το **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο**

¹⁹ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11318.htm>

της Έσσης εντοπίζει πέντε βασικούς στόχους που τα κράτη μέλη δεσμεύονται να επιδιώξουν²⁰:

- «ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης»,
- «υποστήριξη στις παραγωγικές επενδύσεις μέσω μετριοπαθών μισθολογικών πολιτικών»,
- «βελτίωση της αποτελεσματικότητας των θεσμών της αγοράς εργασίας»,
- «εντοπισμός νέων πηγών θέσεων εργασίας μέσω των τοπικών πρωτοβουλιών και προώθηση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας για ορισμένες ομάδες στόχους όπως οι νέοι, οι μακροχρόνια άνεργοι και οι γυναίκες».

Οι στόχοι αυτοί, που βρίσκονται στο επίκεντρο της «στρατηγικής της Έσσης», ήταν εντούτοις δυσχερώς υλοποιήσιμοι χωρίς αυστηρή δέσμευση εκ μέρους των κρατών μελών.

b. Η προώθηση της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση (ΕΣΑ) το 1997

Η διάσκεψη κορυφής του Λουξεμβούργου για την απασχόληση τον Νοέμβριο του 1997 προηγείται της έναρξης ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ προωθώντας την ΕΣΑ. Ο στόχος της ΕΣΑ είναι η μείωση της ανεργίας σε σημαντικό βαθμό στο ευρωπαϊκό επίπεδο εντός πέντε ετών. Η ΕΣΑ καθιερώνει ένα πλαίσιο πολύπλευρης εποπτείας που περιλαμβάνει συγκεκριμένα μια ετήσια κοινή έκθεση για

²⁰ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11318.htm>

την απασχόληση, κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση που θα χρησιμεύσουν ως βάση για τα εθνικά σχέδια δράσης (ΕΣΔ) που εκπονούνται από τα κράτη μέλη, καθώς και συστάσεις του Συμβουλίου προς τους υπουργούς των διαφόρων κρατών μελών.²¹

Ο συντονισμός των εθνικών πολιτικών σε θέματα απασχόλησης έχει ουσιαστικά ως στόχο τη δέσμευση των κρατών μελών ως προς ένα κοινό σύνολο σκοπών και στόχων, γύρω από τέσσερις πυλώνες, ήτοι την ικανότητα προς εργασία, το επιχειρηματικό πνεύμα, την προσαρμοστικότητα και την ισότητα των ευκαιριών²²:

- **ικανότητα προς εργασία:** καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας και της ανεργίας των νέων, εκσυγχρονισμός των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, ενεργός παρακολούθηση των ανέργων προτείνοντάς τους μια εναλλακτική λύση στον τομέα της κατάρτισής τους ή της απασχόλησης (μετά 6 μήνες για τους νέους άνεργους και 12 μήνες για τους μακροχρόνια άνεργους), μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης της σχολικής φοίτησης κατά 50%, καθώς και εγκατάσταση μιας συμφωνίας πλαισίου μεταξύ εργοδοσίας και κοινωνικών εταίρων για το άνοιγμα των επιχειρήσεων στην κατάρτιση και την απόκτηση εμπειρίας·
- **επιχειρηματικό πνεύμα:** θέσπιση σαφών, σταθερών και αξιόπιστων κανόνων για τη δημιουργία και τη διαχείριση επιχειρήσεων και απλοποίηση των διοικητικών υποχρεώσεων για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Η στρατηγική προτείνει τη μείωση σε σημαντικό βαθμό του κόστους που προκύπτει από την πρόσληψη ενός πρόσθετου εργαζομένου, τη διευκόλυνση

²¹ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11318.htm>

²² <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11318.htm>

της μετάβασης στην ανεξάρτητη απασχόληση και τη δημιουργία μικρών επιχειρήσεων, την ανάπτυξη αγορών κεφαλαίου υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου, ώστε να διευκολυνθεί η χρηματοδότηση των ΜΜΕ, και τη μείωση των φορολογικών επιβαρύνσεων που επιβάλλονται στην εργασία πριν από το έτος 2000.

- **προσαρμοστικότητα:** εκσυγχρονισμός της οργάνωσης και της ευελιξίας της εργασίας και εφαρμογή συμβάσεων προσαρμόσιμων σε διάφορους τύπους εργασίας, υποστήριξη προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης εντός των επιχειρήσεων μέσω της εξάλειψης των φορολογικών φραγμών και την κινητοποίηση των ενισχύσεων του δημοσίου για τη βελτίωση των δεξιοτήτων του ενεργού πληθυσμού, δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας και αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς εργασίας.
- **ισότητα των ευκαιριών:** καταπολέμηση των διαφορών μεταξύ ανδρών και γυναικών και αυξημένη απασχόληση των τελευταίων μέσω της εφαρμογής πολιτικών διακοπής σταδιοδρομίας, γονικής άδειας, εργασίας μερικής απασχόλησης καθώς και υπηρεσιών ποιότητας για τη φύλαξη παιδιών. Η ΕΣΑ προτείνει επίσης στα κράτη μέλη τη διευκόλυνση της επιστροφής στην εργασία, ιδίως για τις γυναίκες.

Η ΕΣΑ θεσπίζει μια νέα μέθοδο εργασίας, «την ανοικτή μέθοδο συνεργασίας» (ΑΜΣ). Με τη μέθοδο αυτή δημιουργείται ισορροπία μεταξύ της ευθύνης της κοινότητας και εκείνης των κρατών μελών (αρχή της «επικουρικότητας»), θεσπίζονται ποσοτικοποιημένοι κοινοί στόχοι που θα πρέπει να επιτευχθούν στο κοινοτικό επίπεδο και εφαρμόζεται η εποπτεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο ενθαρρυνόμενη από την ανταλλαγή εμπειριών. Η ΑΜΣ διευκολύνει την

πολιτική συζήτηση σε διάφορα επίπεδα και ακολουθεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση: οι ενέργειες που αναλαμβάνονται στον τομέα της απασχόλησης θα πρέπει να είναι συνεπείς ως προς τους τομείς που σχετίζονται με την απασχόληση, όπως οι πολιτικές στον κοινωνικό τομέα, στην εκπαίδευση, στο φορολογικό καθεστώς, στην πολιτική για τις επιχειρήσεις και στην περιφερειακή ανάπτυξη.

ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΒΑΣΙΣΜΕΝΗ ΣΤΗ ΓΝΩΣΗ

Για να δοθεί στα πρόσωπα που εισέρχονται στην αγορά εργασίας δυνατότητα να συμμετάσχουν ενεργά στην οικονομία της γνώσης, πρέπει το επίπεδο της κατάρτισής τους να είναι υψηλό. Επειδή τείνει να οξυνθεί η αντίστροφη σχέση επιπέδου σπουδών /ποσοστού ανεργίας, η Ευρώπη πρέπει να εξασφαλίσει την άνοδο του μορφωτικού επιπέδου των αποφοίτων.²³

Εφοδιασμένη με αυτά ακριβώς τα μέσα θα μπορέσει η Ευρώπη να αξιοποιήσει το δυναμικό των ΤΠΕ για τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Έχει εκτιμηθεί ότι από το 2000 ως το 2010 το ήμισυ των θέσεων εργασίας που θα δημιουργηθούν στην Ευρώπη θα προέρχεται άμεσα ή έμμεσα από τις τεχνολογίες των πληροφοριών, όπως οι θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν από το συγκριτικό πλεονέκτημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην κινητή τηλεφωνία. Δεν πρέπει να λησμονείται λοιπόν ότι «η κοινωνία του μέλλοντος θα είναι μια κοινωνία γνώσης».²⁴

²³ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10241.htm>

²⁴ White Paper on Education and Training, *Teaching and learning, towards the learning society*, pg. 2

Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ

Οι πολύπλευρες αυτές διαστάσεις του ζητήματος προσδιορίστηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που έγινε σε επίπεδο πρωθυπουργών στη Λισσαβόνα, το Μάρτιο του 2000. Εκεί τέθηκε ο στόχος να γίνει την προσεχή δεκαετία η Ευρωπαϊκή Ένωση η πιο ισχυρή κοινωνία της γνώσης²⁵. Η απότομη εμφάνιση και η αυξανόμενη σημασία, στη συνέχεια, των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) στον επαγγελματικό και στον ιδιωτικό χώρο απαιτεί, αφενός, να προταθεί μια πλήρης αναθεώρηση του ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού συστήματος και, αφετέρου, να εξασφαλιστεί διά βίου η πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση.²⁶ Ως βασικό μέσο για την επίτευξη του στόχου ορίστηκε η ανάπτυξη δικτύων δια βίου μάθησης²⁷ και στη συνέχεια, προσδιορίστηκε ότι η συνακόλουθη ευρωπαϊκή στρατηγική θα βασιστεί στους εξής άξονες²⁸

- Εξασφάλιση καθολικής και συνεχούς πρόσβασης στη μ άθηση για την απόκτηση και ανανέωση των γνώσεων που απαιτούνται για τη διαρκή συμμετοχή σε όλους τους τομείς της σύγχρονης δημόσιας ζωής .
- Αισθητή αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινους πόρους προκειμένου να δοθεί προτεραιότητα στο πιο σημαντικό πλεονέκτημα της Ευρώπης – στο λαό της .
- Ανάπτυξη αποτελεσματικών μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης, καθώς και

²⁵ Κόκκος Α., «Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», σελ. 7.

²⁶ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10241.htm>

²⁷ White Paper on Education and Training, *Teaching and learning, towards the learning society*, pg. 7.

²⁸ Κόκκος Α., «Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», σελ. 7

κατάλληλου περιβάλλοντος για τη συνεχή εκπαίδευση ». Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν οι διευκρινίσεις που περιέχει το Υπόμνημα σχετικά με τον τελευταίο άξονα που αφορά τις μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης :

«Το επάγγελμα των εκπαιδευτικών θα υποστεί ριζικές αλλαγές κατά τις επόμενες δεκαετίες : οι διδάσκοντες και οι εκπαιδευτές γίνονται οδηγοί , σύμβουλοι και διαμεσολαβητές. Ο ρόλος τους, ο οποίος είναι πολύ σημαντικός, είναι να βοηθούν και να ενισχύουν τους διδασκόμενους , οι οποίοι στο μέτρο του δυνατού είναι οι ίδιοι υπεύθυνοι για την εκπαίδευσή τους. Η ικανότητα και το θάρρος για την ανάπτυξη και την εφαρμογή ανοικτών και ευρείας συμμετοχής μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης θα πρέπει να γίνει μια βασική επαγγελματική δεξιότητα για τους εκπαιδευτικούς , τόσο σε σχολικό όσο και σε εξωσχολικό περιβάλλον . Η ενεργητική μάθηση εξάλλου προϋποθέτει κίνητρο για μάθηση, κριτική ικανότητα, καθώς και ικανότητα εκμάθησης. Το αναντικατάστατο μέρος του διδακτικού ρόλου συνίσταται στην ανάπτυξη αυτών ακριβώς των ανθρώπινων ικανοτήτων απόκτησης και χρησιμοποίησης των γνώσεων ».²⁹

Η αντιμετώπιση των εξελίξεων και των προκλήσεων στο σύγχρονο και ρευστό οικονομικό περιβάλλον επιβάλλει την σε βάθος μελέτη των κοινωνικο-οικονομικών θεμάτων, τη σοβαρή και λεπτομερή προσέγγισή τους. Εξ' άλλου, μέσα στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία των «συγκοινωνούντων δοχείων», τα σύνορα μεταξύ των κρατών εν πολλοίς καταργούνται. Κάθε εθνική οικονομία αποτελεί πλέον μέρος της παγκόσμιας, η δυνατότητα προστατευτισμού της εγχώριας αγοράς τείνει να εκλείψει και η πορεία της κάθε χώρας εξαρτάται από τα αντανακλαστικά της, τη

²⁹ Κόκκος Α., «Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», σελ. 8.

δυνατότητά της να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της παγκοσμιοποιημένης αγοράς και από τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της σε σχέση με τις άλλες χώρες.

Στις 23 και 24 Μαρτίου 2000, στην πρωτεύουσα της Πορτογαλίας, οι ηγέτες των κρατών- μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέφρασαν ρητά την πρόθεσή τους να καταστήσουν την Ευρωπαϊκή Ένωση, μέχρι το 2010, «την πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία γνώσης παγκοσμίως, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Για να διευκολυνθεί η επίτευξη αυτού του στόχου, υιοθετήθηκε η λεγόμενη Στρατηγική της Λισσαβόνας, η οποία περιλαμβάνει κατευθύνσεις οικονομικών και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων³⁰.

Οι κατευθύνσεις αυτές αποσκοπούν στη δημιουργία ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου, μέσα στον οποίο θα ασκείται χωρίς εμπόδια η οικονομική δραστηριότητα και θα ενθαρρύνονται η έρευνα, η καινοτομία και η επιχειρηματικότητα- προϋποθέσεις απαραίτητες για τη μακροχρόνια ανάπτυξη. Ακόμη, θα ενισχύεται η αλληλενέργεια μεταξύ των κρατών σε αυτούς τους τομείς, προκειμένου η ανάπτυξη των κρατών να είναι κατά το δυνατόν ισόρροπη. Σημαντικό στόχο αποτελεί και η διασφάλιση της συνοχής εντός των κρατών μελών, μέσω της ενίσχυσης της απασχόλησης και της εξάλειψης του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η προοπτική των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας είναι μακροπρόθεσμη και για το λόγο αυτό η έμφαση δεν δίνεται μόνο στην ανάπτυξη, αλλά κυρίως στη βιωσιμότητά της. Επισημαίνεται η αναγκαιότητα τα κράτη- μέλη της Ε.Ε να υιοθετήσουν υγιείς μακροοικονομικές πολιτικές, προκειμένου να

³⁰ <http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/cha/>

μπορέσουν να επιδιώξουν και μακροπρόθεσμους αναπτυξιακούς στόχους με σημαντικές πιθανότητες επιτυχίας³¹.

Από το 2000 μέχρι σήμερα, έχουν γίνει αρκετά βήματα από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την επίτευξη των τεθέντων στόχων. Εν τούτοις, αφενός ο βαθμός επίτευξής τους δεν είναι ο ίδιος για όλες τις χώρες, ενώ παραμένουν ακόμη πολλές αδυναμίες.

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ

Όπως διατυπώθηκε από τους Ευρωπαίους ηγέτες, η στρατηγική της Λισσαβόνας περιλαμβάνει δέκα βασικές κατευθύνσεις, οι οποίες κρίνονται ως καθοριστικοί παράγοντες ανταγωνιστικότητας³². Αυτές είναι:

- ✓ Η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου γνώσεων, μέσα στον οποίο οι πολίτες και οι επιχειρήσεις θα έχουν φθηνή πρόσβαση σε ένα παγκόσμιο δίκτυο πληροφόρησης και υπηρεσιών. Όλοι αδιακρίτως θα έχουν την απαραίτητη κατάρτιση, προκειμένου να μπορούν να εκμεταλλευτούν τις δυνατότητες που τους παρέχονται από αυτήν την κοινωνία των γνώσεων. Το ηλεκτρονικό εμπόριο και το διαδίκτυο θα χρησιμοποιούνται ευρέως και θα συμβάλλουν στη διεύρυνση των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, ενώ οι νέες τεχνολογίες θα συμβάλλουν στην αστική και την περιφερειακή ανάπτυξη, με τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον.

³¹ <http://europa.eu.int/comm/agenda2000>

³² <http://europa.eu/int/comm/elg10/publications>

Ως απαραίτητες ενέργειες, για την προώθηση του στόχου αυτού, κρίνονται οι νομοθετικές ρυθμίσεις σχετικά με τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες και τις τηλεπικοινωνίες, η μείωση του κόστους πρόσβασης στο διαδίκτυο και η εισαγωγή του στα σχολεία, η σχετική κατάρτιση των εκπαιδευτικών καθώς και η δυνατότητα ηλεκτρονικής πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες.

- ✓ Η ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής περιοχής έρευνας και καινοτομίας, ελκυστικής για τους ερευνητές, στην οποία θα υπάρχει ενοποίηση των ερευνητικών δραστηριοτήτων σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο. Απαραίτητες προϋποθέσεις για τη δημιουργία μιας τέτοιας περιοχής είναι η ενθάρρυνση των ερευνητικών δραστηριοτήτων μέσω φορολογικών και άλλων οικονομικών πολιτικών, η δικτύωση των ερευνητικών φορέων και η ενίσχυση της κινητικότητας των ερευνητών, καθώς και η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, σε ευρωπαϊκό επίπεδο- ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.
- ✓ Η δημιουργία ενός περιβάλλοντος φιλικού για τις νέες και καινοτόμες επιχειρήσεις, ιδιαίτερα για τις μικρομεσαίες. Το κανονιστικό πλαίσιο πρέπει να ενθαρρύνει την πραγματοποίηση επενδύσεων, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα. Κρίνεται αναγκαίο να καταβληθούν προσπάθειες για τη μείωση του κόστους λειτουργίας και την άρση των εμποδίων εισόδου των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των μικρομεσαίων, στις αγορές καθώς και για τη δικτύωση των επιχειρήσεων με φορείς έρευνας και τεχνολογίας.
- ✓ Οικονομικές μεταρρυθμίσεις για την ολοκλήρωση και την αποτελεσματικότητα της εσωτερικής αγοράς. Αναγκαίες ενέργειες προς την κατεύθυνση αυτή είναι η άρση των εμποδίων στον τομέα των υπηρεσιών και η επιτάχυνση της απελευθέρωσης των αγορών αερίου, ηλεκτρικής ενέργειας, μεταφορών –συμπεριλαμβανομένων και των εναέριων και ταχυδρομικών

υπηρεσιών. Επίσης, κρίνεται απαραίτητη η απλοποίηση του θεσμικού πλαισίου, ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων δημόσιων προμηθειών και η έμφαση σε οριζόντιες πολιτικές: όπως αυτές της απασχόλησης, της έρευνας, της κατάρτισης κλπ.

- ✓ Η δημιουργία αποτελεσματικών και ολοκληρωμένων χρηματοοικονομικών αγορών, οι οποίες θα διέπονται από διαφάνεια και θα διευκολύνουν την πρόσβαση των επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των μικρομεσαίων, στα αναγκαία κεφάλαια θα εξασφαλίζουν κινητικότητα των κεφαλαίων διεθνώς, καλύτερη διαχείριση των κινδύνων και χρήση νέων χρηματοοικονομικών εργαλείων.
- ✓ Η εφαρμογή υγιών μακροοικονομικών πολιτικών, οι οποίες θα έχουν ως στόχο την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας, ιδιαίτερα για τους σχετικά ανειδίκευτους και χαμηλά αμειβόμενους εργαζομένους· και την ενθάρρυνση των επενδύσεων, της έρευνας, της ανάπτυξης και της τεχνολογίας.
- ✓ Η έμφαση στην **εκπαίδευση και την κατάρτιση**, για την ανταπόκριση στις νέες συνθήκες της κοινωνίας της γνώσης. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στους νέους, στους άνεργους και στους πολίτες, τα επαγγελματικά προσόντα των οποίων απαξιώνονται με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών. Ως απαραίτητες ενέργειες κρίνονται, η αύξηση των επενδύσεων στο « Ανθρώπινο κεφάλαιο », η μείωση στο 50% μέχρι το 2010, του ποσοστού των πολιτών ηλικίας 18- 24 ετών· οι οποίοι δεν λαμβάνουν ανώτερη εκπαίδευση (...). Επίσης είναι αναγκαία η ενθάρρυνση της δια βίου μάθησης κ η ενίσχυση της κινητικότητας των μαθητών κ εκπαιδευτικών, τόσο μέσω των προγραμμάτων της Ε.Ε όσο κ μέσω της διεθνούς αναγνώρισης των προσόντων κ της

δημιουργίας μιας ενιαίας μορφής βιογραφικού σημειώματος, το οποίο θα μπορεί να χρησιμοποιείται κατά βούληση. (...)

- ✓ Η δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας. Τέθηκε ως στόχος η αύξηση του συντελεστή απασχόλησης από 61% το 2000 σε 70% το 2010, και ειδικότερα η αύξηση του συντελεστή της γυναικείας απασχόλησης από 51% το 2000 σε τουλάχιστον 60% το 2010. Αναγκαίες ενέργειες για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι η έμφαση στη δια βίου μάθηση και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων, η ευελιξία στο χρόνο και στις μορφές της εργασίας, η αύξηση της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών και η διασφάλιση της ισότητας των ευκαιριών.
- ✓ Ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής, τα οποία θα πρέπει να εξασφαλίζουν την επαρκή αμοιβή της εργασίας, τη βιωσιμότητά τους υπό το πρίσμα της γήρανσης του πληθυσμού, την ισότητα των φύλων, την ποιότητα των υπηρεσιών υγείας και την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού. Ουσιαστική ενίσχυση προς αυτήν την κατεύθυνση μπορεί να παρέχει η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και η βοήθεια από πλευράς κοινότητας.
- ✓ Η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και η εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού, μέσω της καταπολέμησης της φτώχειας και της ανεργίας, της αναβάθμισης των δεξιοτήτων και της ευρείας πρόσβασης στις γνώσεις και στις ευκαιρίες της αγοράς εργασίας. Κρίνεται και σε αυτόν τον τομέα αναγκαία η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και προτείνεται η υιοθέτηση πολιτικών, οι οποίες θα απευθύνονται σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, για παράδειγμα στις μειονότητες, τους ηλικιωμένους και στα άτομα με αναπηρίες.

Η στρατηγική της Λισσαβόνας στηρίζεται σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση των στόχων και επιβάλλει το συντονισμό και την αλληλενέργεια τόσο μεταξύ των δράσεων της Ένωσης και εκείνων των κρατών μελών, όσο και μεταξύ των διαφόρων κατευθύνσεων- οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής.

ΣΤΟΧΟΙ

Υπό το φως των γενικότερων προκλήσεων κ εξελίξεων κ με σκοπό να συμβάλλουν στην επίτευξη του νέου στρατηγικού στόχου για την Ευρώπη, οι υπουργοί παιδείας ενέκριναν στη Λισσαβόνα τους ακόλουθους στρατηγικούς εκπαιδευτικούς στόχους για τη δεκαετία που διανύουμε:

- A. Βελτίωση της ποιότητας κ της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης κ κατάρτισης στην Ε.Ε
- B. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στα συστήματα εκπαίδευσης κ κατάρτισης
- C. Τα συστήματα εκπαίδευσης κ κατάρτισης να είναι ανοικτά στον ευρύτερο κόσμο.

Αυτοί οι κοινοί στόχοι παρέχουν στα κράτη μέλη τη βάση ώστε να συνεργαστούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο κατά την προσεχή δεκαετία, συμβάλλοντας στην επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας. Η υλοποίηση των στόχων αυτών αποτελεί μείζονα πρόκληση για τα συστήματα εκπαίδευσης κ κατάρτισης. Ειδικότερα, η υψηλή προτεραιότητα που δίδεται στη μάθηση σε όλα τα στάδια της ζωής, συνεπάγεται αίτημα για κατάλληλους πόρους.

Έτσι, επιγραμματικά οι στόχοι είναι οι εξής (ενώ μπορείτε παράλληλα να βλέπετε τα κεντρικά ζητήματα κ τους δείκτες προόδου κάθε στόχου):

- a. Βελτίωση της ποιότητας κ της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης κ κατάρτισης στην Ε.Ε, με κεντρικά ζητήματα: **1.** τη βελτίωση της εκπαίδευσης κ κατάρτισης εκπαιδευτικών κ εκπαιδευτών, **2.** την ανάπτυξη δεξιοτήτων για την κοινωνία της γνώσης, **3.** εξασφάλιση της πρόσβασης στις τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών για όλους, **4.** αύξηση της προσέλευσης στις επιστημονικές κ τεχνικές σπουδές. **5.** βέλτιστη χρήση των πόρων.
- b. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στα συστήματα εκπαίδευσης κ κατάρτισης, με κεντρικά σημεία : **1.** το ανοικτό περιβάλλον μάθησης, **2.** την ελκυστικότερη μάθηση, **3.** την υποστήριξη της ενεργοποίησης του πολίτη, της ισότητας των ευκαιριών κ της κοινωνικής συνοχής.
- c. Συστήματα εκπαίδευσης κ κατάρτισης ανοικτά στον ευρύτερο κόσμο, με κύρια ζητήματα : **1.** την ενίσχυση των δεσμών με τον κόσμο της εργασίας κ την έρευνα, κ την ευρύτερη κοινωνία, **2.** ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος, **3.** βελτίωση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών, **4.** αύξηση της κινητικότητας κ των ανταλλαγών, **5.** ενίσχυση της ευρωπ. Συνεργασίας.

Το μέλλον της Ένωσης απαιτεί μια σημαντική συμβολή από τον κόσμο της εκπαίδευσης κ της κατάρτισης. Απαιτεί να μπορούν τα συστήματα αυτά να προσαρμοστούν κ να αναπτυχθούν έτσι ώστε να παρέχουν τις βασικές δεξιότητες κ ικανότητες που χρειάζονται όλοι στην κοινωνία της γνώσης: να καταστήσουν ελκυστική κ ανταποδοτική τη δια βίου μάθηση κ να προσεγγίσουν τον καθένα μέσα στην κοινωνία, όσο μακριά κ αν θεωρεί ότι βρίσκεται από την εκπαίδευση κ την κατάρτιση, επιτρέποντας του να αναπτύξει τις δεξιότητές του κ να τις εκμεταλλευτεί με τον καλύτερο τρόπο.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Παράλληλα με τη θέσπιση της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, το ευρωπαϊκό Συμβούλιο πρότεινε στην ευρωπαϊκή επιτροπή την ετήσια αξιολόγηση της επίτευξης των στόχων της στρατηγικής, με βάση συγκεκριμένους διαρθρωτικούς δείκτες. Στην εαρινή έκθεση του 2001, χρησιμοποιήθηκαν 35 δείκτες, οι οποίοι είχαν εγκριθεί από το Συμβούλιο το 2000 κ κάλυπταν τους τομείς της απασχόλησης, της οικονομικής μεταρρύθμισης κ της κοινωνικής συνοχής. Οι δείκτες αυτοί αυξήθηκαν, στην εαρινή έκθεση του 2002, σε 42, προκειμένου να καλυφθούν –πέραν των προαναφερθέντων- κ οι τομείς της έρευνας κ της καινοτομίας καθώς κ του περιβάλλοντος.

Στην εαρινή έκθεση του 2004, οι δείκτες περιορίστηκαν σε 14, προκειμένου να εξασφαλιστεί η περισσότερο συνοπτική παρουσίαση κ η καλύτερη εκτίμηση της διαχρονικής πορείας της επίτευξης των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Επιπλέον, αποφασίστηκε αυτοί οι δείκτες να παραμείνουν σταθεροί για τρία χρόνια. Αναλυτικά οι διαρθρωτικοί δείκτες περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

1. το κατά κεφαλήν ΑΕΠ,
2. την παραγωγικότητα της εργασίας,
3. το ποσοστό απασχόλησης (με διάκριση ανά φύλο),
4. το ποσοστό απασχόλησης των μεγαλύτερης ηλικίας εργαζομένων (με διάκριση ανά φύλο),
5. το επίπεδο μόρφωσης (ατόμων ηλικίας 20- 24 ετών, με διάκριση ανά φύλο),

6. τις δαπάνες για έρευνα κ ανάπτυξη,
7. τα σχετικά επίπεδα τιμών,
8. τις πραγματοποιούμενες επενδύσεις,
9. το ποσοστό των πολιτών στα όρια της φτώχειας (με διάκριση ανά φύλο),
10. το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων (με διάκριση ανά φύλο),
11. το εύρος των ποσοστών απασχόλησης ανά περιφέρεια (με διάκριση ανά φύλο),
12. τις εκπομπές αερίων υπευθύνων για το φαινόμενο του θερμοκηπίου,
13. την ενεργειακή ένταση της οικονομίας κ
14. τον όγκο των μεταφερόμενων εμπορευμάτων.

Οι αλλαγές αυτές απαίτησαν όχι μόνο μια ριζική μεταμόρφωση της ευρωπαϊκής οικονομίας, αλλά και ένα πρόγραμμα –πρόκληση για τον εκσυγχρονισμό της κοινωνικής πρόνοιας. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα παράλληλα όρισε μια νέα προσέγγιση στον πολιτικό συντονισμό: η «ανοικτή μέθοδος συντονισμού», ο κύριος σκοπός της οποίας είναι να επιτύχει μεγαλύτερη σύγκλιση προς τους κύριους σκοπούς της ΕΕ βοηθώντας τα κράτη μέλη να αναπτύξουν προοδευτικά τις δικές τους πολιτικές για την επίτευξη αυτών των στόχων.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ

Ο ενδιάμεσος απολογισμός της στρατηγικής της Λισσαβόνας και ιδίως τα αποτελέσματα που επετεύχθησαν στον τομέα της απασχόλησης δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά. Έτσι, προκειμένου να δώσει νέα ώθηση στη στρατηγική, η Επιτροπή

προτείνει μια απλουστευμένη διαδικασία συντονισμού με εστίαση των προσπαθειών στα εθνικά σχέδια δράσης (ΕΣΔ). Παύει να δίνει πλέον έμφαση στους αριθμητικούς στόχους και διατηρεί μόνο το στόχο του 3% του ΑεγχΠ έως το 2010 για την έρευνα και την ανάπτυξη.³³

Πέντε χρόνια μετά την έναρξη της εφαρμογής της στρατηγικής της Λισσαβόνας, η επιτροπή προέβη σε έναν όχι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό απολογισμό των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων. Οι προβλεπόμενες επιδόσεις της ευρωπαϊκής οικονομίας σε θέματα ανάπτυξης, παραγωγικότητας και απασχόλησης δεν επιτεύχθηκαν. Ο ρυθμός δημιουργίας θέσεων απασχόλησης επιβραδύνθηκε και οι επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη εξακολουθούν να είναι ανεπαρκείς. Πιο συγκεκριμένα παρατηρήθηκαν τα εξής: *«απουσία ανάληψης αποφασιστικής πολιτικής δράσης και αδυναμία πλήρους εφαρμογής της εσωτερικής αγοράς προϊόντων και δημιουργίας αγοράς υπηρεσιών»*.³⁴ Επίσης ειδική μνεία υπάρχει για *«την υπερφορτωμένη ατζέντα, τον ανεπαρκή συντονισμό, και τις ασυνδύαστες προτεραιότητες»*.³⁵

Για αυτό το λόγο, η επιτροπή αποφάσισε να δώσει το μεγαλύτερο βάρος στις ενέργειες που πρέπει να αναληφθούν και όχι στους αριθμητικούς στόχους που πρέπει να επιτευχθούν. Η καταληκτική χρονολογία του 2010 και οι στόχοι που συνδέονται με τα διάφορα ποσοστά απασχόλησης παύουν να χαρακτηρίζονται προτεραιότητες. Η ανακοίνωση παρουσιάζεται στο πλαίσιο αυτό ως μια προσπάθεια επανακαθορισμού των πολιτικών προτεραιοτήτων κυρίως σε θέματα οικονομικής μεγέθυνσης και απασχόλησης.

³³ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11325.htm>

³⁴ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11325.htm>

³⁵ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11325.htm>

Το ευρωπαϊκό συμβούλιο κατέληξε στους εξής τομείς δράσεων, οι οποίοι

θα έπρεπε να εφαρμοστούν πριν τα τέλη του 2007:

- μεγαλύτερη επένδυση στη γνώση και την καινοτομία. Το ευρωπαϊκό συμβούλιο επιβεβαιώνει ότι η εκπαίδευση και η κατάρτιση πρέπει να καταλαμβάνουν κεντρική θέση στο θεματολόγιο μεταρρυθμίσεων της Λισσαβόνας. Στο πλαίσιο αυτό το πρόγραμμα «δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης 2007- 2013» έχει κεφαλαιώδη σημασία. Οι εθνικές στρατηγικές δια βίου εκμάθησης πρέπει να επιτρέπουν σε όλους τους πολίτες να αποκτούν τις δεξιότητες και τα τυπικά προσόντα που έχουν ανάγκη, και να λαμβάνουν όλο και μεγαλύτερη στήριξη από κοινοτικά προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης όπως είναι τα προγράμματα Erasmus και Leonardo. Το ευρωπαϊκό συμβούλιο καλεί τα κράτη μέλη να διευκολύνουν –σύμφωνα με τις εθνικές τους πρακτικές – την πρόσβαση των πανεπιστημίων σε συμπληρωματικές πηγές χρηματοδότησης και να άρουν τα εμπόδια στις συμπράξεις ιδιωτικού- δημόσιου τομέα στις επιχειρήσεις.
- Απελευθέρωση του δυναμικού των επιχειρήσεων, ιδίως των μικρών και μεσαίων
- Αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης για τις κατηγορίες προτεραιότητας. Έως τα τέλη του 2007, σε κάθε νέο που εγκαταλείπει το σχολείο και είναι άνεργος πρέπει να προσφέρεται σε διάστημα έξι μηνών, εργασία – μαθητεία και συμπληρωματική κατάρτιση.³⁶

Σύμφωνα με το Joint Report 2004 του συμβουλίου και της commission για:

³⁶ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11325.htm>

- Την εκπαίδευση και κατάρτιση και την αναθεώρηση της στρατηγικής της Λισσαβόνας και
- Την μετάβαση από την πρώτη στη δεύτερη φάση του προγράμματος απασχόλησης.
- Ο ρόλος του κράτους σε σχέση με τις περιοχές προτεραιότητας του προγράμματος απασχόλησης, σημειώνουμε τα εξής:

Όσον αφορά την εκπαίδευση και κατάρτιση και την αναθεώρηση της στρατηγικής της Λισσαβόνας, η θέση της εκπαίδευσης και κατάρτισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει ενδυναμωθεί. Το ευρωπαϊκό συμβούλιο (στην σύσκεψή του τον Μάρτιο του 2005), συνέχισε να υπογραμμίζει την σημασία της ανάπτυξης του ανθρωπίνου κεφαλαίου ως το κύριο προτέρημα της Ευρώπης και το σημαντικό συστατικό της στρατηγικής της Λισσαβόνας και απαίτησε αφενός την εφαρμογή της δια βίου μάθησης ως *sine qua non* για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας και αφετέρου, μια συνεργασία για την ευρωπαϊκή ανανέωση· ωθώντας έτσι τα κράτη μέλη, την Ε.Ε και τους κοινωνικούς εταίρους να συνεργαστούν για τον ίδιο στόχο³⁷.

Το ευρωπαϊκό συμβούλιο και η Commission τόνισαν την ανάγκη συνέχισης του προγράμματος απασχόλησης «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010», ως μέγιστη συνεισφορά στην στρατηγική της Λισσαβόνας και πιο αφαιρετικά, ως το μέσο με το οποίο τα κρέτη μέλη θα επιτύχουν τους κοινούς τους στόχους για τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Σκοπός του επόμενου σταδίου είναι να εξασφαλίσει ότι η Κοινότητα κατά την εφαρμογή του προγράμματος σε εθνικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων και των κοινών εργαλείων, αναφορών και αρχών, θα είναι πιο κοντά στις περιοχές προτεραιότητας για αναμόρφωση των συμμετεχουσών χωρών. Ιδιαίτερη βαρύτητα θα

³⁷ European Commission, *EU Implementation of the Education and training 2010, work Programme since the 2004 joint Interim Report*, pg. 2.

δοθεί στην εφαρμογή της στρατηγικής για τη δια βίου μάθηση σε όλες τις χώρες. Μια ευρεία άποψη του προγράμματος απασχόλησης περιλαμβάνει επίσης ανάπτυξη της ευρωπαϊκής περιοχής εκπαίδευσης και κατάρτισης, η οποία περιλαμβάνει το EQF (European Qualification Framework).

Ενισχύοντας την υποστήριξη στην εφαρμογή του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» σε εθνικό επίπεδο σημαίνει ότι οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται πρέπει να αναπτυχθούν· κάτι που επιτρέπει στα κράτη μέλη να συγκεντρωθούν στις συγκεκριμένες προτεραιότητες πολιτικής. Τα Clusters³⁸ έχουν οριστεί να συνεργάζονται με έναν πολύ πρακτικό τρόπο σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος (peer learning activities). Στόχος είναι η ενίσχυση της αμοιβαίας μάθησης και η εμβάθυνση ανταλλαγής καλών πρακτικών ανάμεσα στις χώρες με κοινές στοχοθεσίες. Η ευελιξία της οργάνωσης και η ακολουθία των ενεργειών είναι απαραίτητη προκειμένου να δημιουργηθεί μια δυναμική διαδικασία εκμάθησης³⁹. Απώτερος στόχος είναι να εξασφαλιστεί μια ευέλικτη προσέγγιση η οποία λαμβάνει υπ' όψιν της συγκεκριμένες ανάγκες των χωρών και των θεματικών προτεραιοτήτων σε σχέση με την ανάπτυξη πολιτικής και υλοποίησης.⁴⁰

Τα πρώτα τέσσερα clusters ιδρύθηκαν τον Απρίλιο του 2005. Αποσαφήνισαν και επέλεξαν παραδείγματα πολιτικής και πρακτικής, που απευθύνονται/ καλύπτουν περισσότερο τα ενδιαφέροντα και τους στόχους των συμμετεχουσών χωρών.

³⁸ Ως Cluster ορίζεται η εκ νέου συγκέντρωση των ενδιαφερομένων χωρών γύρω από μια συγκεκριμένη θεματική, ανταποκρινόμενες στις εθνικές προτεραιότητες πολιτικής και για τις οποίες έχουν εκφράσει την επιθυμία να μάθουν από άλλες χώρες ή να μοιραστούν με κάποιες τις επιτυχίες ή ανεπιτυχίες τους εμπειρίες.

³⁹ European Commission, *EU Implementation of the Education and training 2010, work Programme since the 2004 joint Interim Report*, pg. 3.

⁴⁰ European Commission, *Note to the attention of the Education and training 2010 coordination Group (ETCG). Subject: 2006- 2007 framework of activities in the context of the education and training 2010 work programme: clusters and other main measures*, pg. 1.

Με στόχο να υποστηριχθεί μια περισσότερο αποτελεσματική και συναφής εφαρμογή του προγράμματος απασχόλησης, η Commission έχει ορίσει μια ομάδα συνεργασίας για το «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010», (ETCG – Education and Training 2010 Coordination Group). Το ETCG επιβλέπει την επιχειρησιακή διεύθυνση και υλοποίηση, με ένα συνολικό τρόπο και υπό την προοπτική της δια βίου μάθησης. Ρόλος του είναι να διατηρεί τη γενική εποπτεία και να δρα ως συνδετικός κρίκος ανάμεσα στο εθνικό επίπεδο και το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την απασχόληση. Το ETCG θα διασφαλίσει το γεγονός ότι όλες οι χώρες, ενώ εστιάζουν την συμμετοχή τους σε έναν περιορισμένο αριθμό clusters, θα συνεχίσουν να συνεισφέρουν σε ολόκληρη τη διαδικασία. Τα υπάρχοντα σώματα όπως το Copenhagen Coordination Group και οι συντονιστές της δια βίου μάθησης θα ενσωματωθούν στο ETCG.⁴¹

Το Συμβούλιο και η Commission αποφάσισαν να διατηρήσουν έναν ξεχωριστό διευτούς αναφοράς μηχανισμό βασισμένο στις συνεισφορές των κρατών μελών για τις πολιτικές προτεραιότητάς τους και τα επιτεύγματά τους, αντικατοπτρίζοντας την ευρεία συνεισφορά της εκπαίδευσης και κατάρτισης στις οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις της εκπαίδευσης και κατάρτισης. Στις 24 Μαΐου 2005, το Συμβούλιο της εκπαίδευσης υιοθέτησε ένα σύνολο συμπερασμάτων για τους νέους δείκτες στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, οι οποίοι υποδείκνυαν μεγαλύτερη ανάπτυξη στρατηγικών στους δείκτες πεδίων με ικανότητα επένδυσης, κινητικότητα, εκπαίδευση ενηλίκων, δασκάλων και εκπαιδευτών, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση⁴².

⁴¹ European Commission, *EU Implementation of the Education and training 2010, work Programme since the 2004 joint Interim Report*, pg. 3.

⁴² European Commission, *EU Implementation of the Education and training 2010, work Programme since the 2004 joint Interim Report*, pg. 5.

Τέλος, όσον αφορά το ρόλο του κράτους, παρατηρείται αξιοσημείωτη πρόοδος στις πολιτικές δια βίου μάθησης. Σε αυτό το πλαίσιο, ένα κύριο μέλημα για την προσεχή περίοδο είναι η ανάπτυξη και εφαρμογή του EQF στην δια βίου μάθηση. Στόχος του EQF είναι η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πλαισίου που θα δώσει τη δυνατότητα στα συστήματα προσόντων σε εθνικό και τομεακό επίπεδο να συσχετιστούν, και επιπλέον να διευκολύνουν την μεταφορά και αναγνώριση των προσόντων που υποστηρίζονται από τα άτομα. Το ουσιώδες τμήμα του EQF θα αποτελείται από κοινά σημεία αναφοράς που αναφέρονται στα αποτελέσματα της μάθησης και εντοπίζονται σε μια δομή 8 επιπέδων.⁴³

Μια πολλά υποσχόμενη νέα προσέγγιση : η ανοικτή μέθοδος συντονισμού.

“Ένα νέο μέσο για την εδραίωση της σύγκλισης των εθνικών πολιτικών προς τους κοινούς στόχους”.

Η ανοικτή μέθοδος συντονισμού ορίστηκε στο ευρωπαϊκό συμβούλιο στη Λισσαβόνα ως «το μέσο για τη διάδοση βέλτιστης πρακτικής και την επίτευξη σύγκλισης προς τους κύριους στόχους της Ε.Ε (...) σχεδιάστηκε για να βοηθήσει τα κράτη μέλη να αναπτύξουν σταδιακά τις δικές τους πολιτικές...». ο σκοπός της στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης μπορεί να οριστεί ως η εξεύρεση ενός τρόπου για την επίτευξη της αμοιβαίας σύγκρισης και μάθησης, και συνεπώς για τον περιορισμό των εγγενών κινδύνων των αλλαγών και της μεταρρύθμισης.

Η αποτελεσματικότητα των αλλαγών και της μεταρρύθμισης ενισχύεται όταν μπορεί να επωφεληθεί από τη βέλτιστη εμπειρία που έχει αποκτηθεί μέσα στην

⁴³ European Commission, *EU Implementation of the Education and training 2010, work Programme since the 2004 joint Interim Report*, pg. 6.

Ευρώπη (και ενδεχομένως και έξω από αυτήν) και τοποθετείται σε ένα πλαίσιο ουσιαστικών συγκρίσεων με άλλες ευρωπαϊκές και μη ευρωπαϊκές χώρες. Η επίγνωση των κρίσιμων παραγόντων για την επιτυχία μιας μεταρρύθμισης αλλού έχει ουσιαστική σημασία για την μεταφορά της ορθής πρακτικής ,η οποία μπορεί σε διαφορετική περίπτωση να υποβιβαστεί σε μια απλή αντιγραφή των δραστηριοτήτων και να οδηγήσει σε απογοητευτικά αποτελέσματα. Τέλος, η επίγνωση ότι οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες αγωνίζονται επίσης να εισάγουν τις αλλαγές προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση θα ενθαρρύνει την μεταρρύθμιση και θα μειώσει τους σχετικούς πολιτικούς κινδύνους. Αυτή είναι η ανοικτή μέθοδος συντονισμού, με την πανοπλία που διαθέτει από δείκτες, συγκριτικές αξιολογήσεις, ανταλλαγές ορθής πρακτικής, αξιολογήσεις από ομότιμους ειδικούς κλπ.

Τι είναι η ανοικτή μέθοδος συντονισμού

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας οι μέθοδοι και τα εργαλεία της διαμόρφωσης και της εφαρμογής των κοινοτικών πολιτικών αποτέλεσαν ένα από τα σημαντικότερα θέματα συζήτησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα ζητήματα που προέκυψαν, συμπεριλήφθηκαν στον ευρύτερο διάλογο ως ανάγκη να υιοθετηθούν νέες μέθοδοι διακυβέρνησης που να ανταποκρίνονται στις αρχές της αποτελεσματικότητας και της νομιμότητας. Οι δυο Λευκές Βίβλοι της Επιτροπής για τη μεταρρύθμιση της και την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση, καταδεικνύουν το γεγονός ότι η αναζήτηση και η εφαρμογή των νέων μεθόδων διακυβέρνησης είναι στρατηγικοί στόχοι στην ημερήσια διάταξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εντούτοις, η έννοια της διακυβέρνησης είναι ρευστή και λαμβάνει διαφορετικές ερμηνείες ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο χρησιμοποιείται. Παραδείγματος χάριν, μπορεί να αναφέρεται στο «ελάχιστο κράτος» ή στη «νέα δημόσια διαχείριση». Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί με την έννοια «της στρατηγικής» ή της «ορθής πρακτικής». Εξάλλου, με την τελευταία αυτή έννοια ο όρος χρησιμοποιείται από τους διεθνείς οργανισμούς συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Εθνών και της Παγκόσμιας Τράπεζας και συσχετίζεται με την ανάγκη να ενισχυθεί η κοινωνία των πολιτών στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Σύμφωνα με τους Lebessis και Paterson, η διακυβέρνηση αφορά την οργάνωση της συλλογικής δράσης μέσα από συστήματα εκπροσώπησης, θεσμούς, διαδικασίες και ενδιάμεσα σώματα ⁴⁴. Με βάση τη Λευκή Βίβλο της Επιτροπής, η διακυβέρνηση περιλαμβάνει τους κανόνες, τις διαδικασίες και τις συμπεριφορές που επιδρούν στον τρόπο με τον οποίο ασκείται η εξουσία σε ευρωπαϊκό επίπεδο. ⁴⁵

Ο προσδιορισμός «νέες» υποδηλώνει την αντιδιαστολή σε σχέση με την παραδοσιακή μέθοδο διακυβέρνησης της κοινότητας. Η παραδοσιακή μέθοδος βασίζεται στη λήψη αποφάσεων και στο σχεδιασμό μέτρων που έχουν υποχρεωτική διάσταση και ενέχουν την επιβολή κυρώσεων, όπως οι κανονισμοί, οι οδηγίες και οι αποφάσεις. Τα τρία βασικά όργανα που εμπλέκονται στη διαδικασία είναι η Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Πρόκειται για μέθοδο που εντάσσεται στη «σκληρή» νομική προσέγγιση (hard law), σε αντίθεση με μεθόδους όπως η Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού, που κατατάσσεται στην κατηγορία των εργαλείων διακυβέρνησης τα οποία χαρακτηρίζονται «ήπια» (soft law). Δηλαδή κανόνες και διαδικασίες που δεν έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα και η μη τήρησή

⁴⁴ Lebessis και Paterson 2000, *Developing new modes of governance*, Working Paper, European commission forward studies unit.

⁴⁵ Commission of the European Communities (2001b), *European Governance: A White Paper*, com. (2001), 25/7/2001, Brussels

τους δεν επιφέρει νομικές κυρώσεις. Η επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου βασίζεται κυρίως στην ηθική και πολιτική δέσμευση των μελών που συμμετέχουν εκούσια στη διαδικασία. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται τόσο οι συστάσεις και οι γνώμες της Επιτροπής, όσο και Πράξεις όπως ο Χάρτης των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων⁴⁶.

Θα πρέπει ωστόσο να διευκρινιστεί ότι στην περίπτωση της ΑΜΣ η προαναφερθείσα δέσμευση δεν βασίζεται μόνο στην εκούσια συνεργασία, δεδομένου ότι ο ρόλος των θεσμικών οργάνων της Ένωσης είναι εμφανής (π.χ Συμβούλιο, Επιτροπή) και η διαδικασία παρακολούθησης της επίτευξης των κοινά συμφωνημένων στόχων ασκεί πίεση στα κράτη μέλη για την επίτευξη των στόχων αυτών⁴⁷.

Με αυτήν την έννοια γίνεται λόγος για «τρίτου τύπου» εργαλείο διακυβέρνησης μεταξύ της «σκληρής» (hard) και της «ήπιας» (soft) προσέγγισης (Ahonen 2001, Heritier 2001).

Αυτή η αντιδιαστολή μεταξύ παραδοσιακών και νέων μορφών διακυβέρνησης αντανακλάται και στις προσπάθειες της πολιτικής επιστήμης να αναπτύξει θεωρητικά ερμηνευτικά σχήματα για την κατανόηση των μηχανισμών άσκησης πολιτικής και λήψης των αποφάσεων στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις παραδοσιακές θεωρίες διακυβέρνησης όπως ο νεολειτουργισμός (neo-functionalism) ή ο διακυβερνητισμός (inter-governmentalism)⁴⁸, οι οποίες καθίστανται πλέον ανεπαρκείς για να αποτιμήσουν τη σημασία των νέων μορφών

⁴⁶ Cram 1997, pg. 4-5, Harvey 1998 pg. 49-53

⁴⁷ Kaiser R., Prange H., (2002), A new concept of deepening European integration? The European research area and the emerging role of policy coordination in a multi-level governance systems, European Integration, online papers, vol. 6, no.18.

⁴⁸ Kleinman M., (2002), *A European Welfare State? European Union social policy in context*, Palgrave, N.Y.

διακυβέρνησης, προστίθενται σχολές σκέψης όπως ο δημοκρατικός πειραματισμός (democratic experimentalism) και η θεωρία των διαδικασιών (proceduralisation), που υποστηρίζουν ότι οι ιδεώδεις μορφές διακυβέρνησης πρέπει να δίνουν έμφαση στη διαδικασία της αμοιβαίας μάθησης, της συμμετοχής και της αποκεντρωμένης λήψης αποφάσεων.

Η χρήση ανάλογων μεθόδων στην άσκηση πολιτικής εντάσσεται στο πλαίσιο πολυεπίπεδων δομών διακυβέρνησης όπου εμπλέκονται θεσμοί, φορείς και κοινωνικοί εταίροι, οι οποίοι εκπροσωπούν υπερεθνικούς, εθνικούς, περιφερειακούς και τοπικούς σχηματισμούς και συμφέροντα⁴⁹. Για παράδειγμα, οι Pierson και Leibfried προσεγγίζουν την κοινωνική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης σαν τμήμα ενός συστήματος διακυβέρνησης πολλαπλών επιπέδων (multi-tiered system of governance) και επικεντρώνουν την ανάλυσή τους στα ζητήματα που σχετίζονται με τον ρόλο των επιμέρους συστατικών μερών του συστήματος, τον μετασχηματισμό των οργανωμένων συμφερόντων σε πολιτικές και τους θεσμούς συμμετοχής στη διαμόρφωση των πολιτικών (Pierson και Leibfried 1995).

Τα κύρια χαρακτηριστικά της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση περιλαμβάνουν στοιχεία τα οποία είναι εμφανή στην ΑΜΣ και συνιστούν τους όρους συγκρότησης και τη βαθύτερη ουσία της. Τα στοιχεία αυτά είναι :

(α) η από κοινού λήψη αποφάσεων από παράγοντες που δρουν σε διαφορετικά επίπεδα εδαφικής εξουσίας, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα και στην κοινωνία των πολιτών,

⁴⁹ Kleinman M., (2002), *A European Welfare State? European Union social policy in context*, Palgrave, N.Y.

(β) η μη ιεραρχική διαβάθμιση των συμμετεχόντων μερών (υπερεθνικοί θεσμοί, κράτη, περιφέρειες) και των πεδίων παρέμβασης και

(γ) η συναινετική και όχι πλειοψηφική λήψη των αποφάσεων⁵⁰.

Το ερώτημα που τίθεται αφορά τις αρχές της «καλής» διακυβέρνησης. Οι νέες μέθοδοι διακυβέρνησης, – και πιο συγκεκριμένα η Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού- εκπληρώνουν αυτές τις αρχές;

Στη Λευκή Βίβλο για τη Διακυβέρνηση, αναγνωρίζονται πέντε βασικές αρχές που ενισχύουν την καλή διακυβέρνηση. Αυτές είναι η «ανοικτότητα» (openness), η συμμετοχή (participation), ο καταλογισμός ευθυνών (accountability), η αποτελεσματικότητα (effectiveness) και η συνοχή (coherence) (Commission of the European Communities 2001b: 10-11). Η «ανοικτότητα» σχετίζεται με την ανάγκη επικοινωνίας μεταξύ των κοινοτικών θεσμών και των κρατών- μελών όσον αφορά τις αποφάσεις που παίρνει η Ένωση και τη χρησιμοποίηση κατανοητής από το κοινό γλώσσας. Η ευρύτερη δυνατή συμμετοχή σε όλα τα στάδια, από τη σύλληψη ως την εφαρμογή μιας πολιτικής- θεσμικών οργάνων, φορέων, κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών- αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των πολιτικών της Ένωσης. Η αποτελεσματικότητα αφορά τον βαθμό επίτευξης των στόχων που έχουν τεθεί στη βάση διαδικασιών αξιολόγησης των εφαρμοζόμενων πολιτικών. Ο καταλογισμός ευθυνών σημαίνει την ανάθεση ξεκάθαρων και συγκεκριμένων ρόλων στους συμμετέχοντες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Τέλος, η αρχή της συνοχής προϋποθέτει τη συνέπεια μεταξύ των πολιτικών και των δράσεων καθώς και την εύκολη κατανόησή τους. Σύμφωνα με την

⁵⁰ Kaiser R., Prange H., (2002), A new concept of deepening European integration? The European research area and the emerging role of policy coordination in a multi-level governance systems, European Integration, online papers, vol. 6, no.18.

Επιτροπή, η εφαρμογή των πιο πάνω αρχών ενδυναμώνει και τις αρχές της αναλογικότητας και της επικουρικότητας.

Οι Lebessis και Paterson προσδιορίζουν επτά χαρακτηριστικά που πρέπει να εμφανίζουν οι νέες μορφές διακυβέρνησης ⁵¹:

- *Βαθύτερη κατανόηση των προβλημάτων.* Αυτό σημαίνει υπέρβαση του ρόλου των εμπειρογνομόνων και των γραφειοκρατών σε σχέση με τον προσδιορισμό των προβλημάτων και των λύσεών τους, γεγονός που προϋποθέτει τη διάλυση των παραδοσιακών δικτύων μονοπώλησης της εκπροσώπησης.
- *Εξασφάλιση ευρύτερης συμμετοχής.* Σε συνδυασμό με το προηγούμενο χαρακτηριστικό, το ζητούμενο είναι οι νέες μορφές διακυβέρνησης να εγγυώνται τη συμμετοχή όλων όσοι έχουν φωνή, συμπεριλαμβανομένων των ειδικών και των τεχνοκρατών από άλλους τομείς πολιτικής καθώς και τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών.
- *Να λαμβάνουν υπόψη τους τις ανισότητες.* Οι νεοεισερχόμενοι εταίροι που συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων δεν θα πρέπει να βρίσκονται σε υποδεέστερη κατάσταση και να περιθωριοποιούνται λόγω έλλειψης οργάνωσης και πόρων, από τους παραδοσιακά συμμετέχοντες στις διαδικασίες αυτές.
- *Ενθάρρυνση της συλλογικής μάθησης.* Το χαρακτηριστικό αυτό συνδέεται με το πρώτο, δηλαδή τη βαθύτερη κατανόηση της υφής των προβλημάτων, δεδομένου ότι κανείς δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι κατέχει απόλυτα ένα πρόβλημα και τα μέτρα που απαιτούνται για την αντιμετώπισή του. Η όλη διαδικασία προϋποθέτει όχι μόνο τη διαμόρφωση θέσεων από κάθε εταίρο

⁵¹ Lebessis N., Paterson J., (2000), *Developing new modes of governance*, Working Paper, European commission forward studies unit.

αλλά και τη διερεύνηση της επίπτωσης αυτών των θέσεων τόσο στους υπόλοιπους εταίρους όσο και σε επιμέρους διαστάσεις του προβλήματος.

- *Διαρκής αξιολόγηση και αναθεώρηση των πολιτικών.* Η διαδικασία συλλογικής μάθησης, η οποία είναι συνεχής διαδικασία, οδηγεί στη διατύπωση ότι οι πολιτικές και η εφαρμογή των πολιτικών θα πρέπει να τελούν υπό συνεχή αξιολόγηση και όπου είναι αναγκαίο, να αναθεωρούνται με βάση τα διδάγματα της πείρας των πληροφοριών.
- *Αύξηση του βαθμού συνοχής των πολιτικών.* Η διαδικασία σχεδιασμού και εφαρμογής συγκεκριμένης πολιτικής σε έναν τομέα θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της τις πιθανές επιπτώσεις που επιφέρει στην άσκηση πολιτικής και σε άλλους τομείς δραστηριότητας.
- *Έλεγχος και υπευθυνότητα.* Το είδος και ο βαθμός υπευθυνότητας κάθε εταίρου που συμμετέχει στη διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικής θα πρέπει να είναι σαφώς προσδιορισμένα.

Η διαδικασία της αμοιβαίας μάθησης αποτελεί τον συνδετικό ιστό που διαπερνά όλα τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά των νέων μορφών διακυβέρνησης. Ειδικότερα, επικεντρώνοντας στην Ανοιχτή Μέθοδο Συντονισμού, τα βασικά της σημεία όπως προσδιορίστηκαν στο Συμβούλιο της Λισσαβόνας (Μάρτιος 2000), είναι τα ακόλουθα:

- Ο καθορισμός κατευθυντήριων γραμμών για την Ένωση, συνδυασμένων με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα για τη βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη επίτευξη των στόχων που θέτουν.

- Ο καθορισμός ποσοτικών και ποιοτικών δεκτών και σημείων αναφοράς (benchmarks), ως μέσων σύγκρισης των βέλτιστων πρακτικών.
- Η μεταφορά των ευρωπαϊκών κατευθυντήριων γραμμών στις εθνικές και περιφερειακές πολιτικές, με τον καθορισμό ειδικών στόχων και τη θέσπιση μέτρων, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές και περιφερειακές ιδιομορφίες.
- Η περιοδική παρακολούθηση, αξιολόγηση και επανεξέταση υπό τη μορφή αλληλοδιδασκτικών διαδικασιών.

Η ΑΜΣ αποτελεί ένα εργαλείο διακυβέρνησης προσανατολισμένο στην οροθέτηση σαφών, κοινά συμφωνημένων στόχων και την επιδίωξη επίτευξης αυτών μέσω μηχανισμών αμοιβαίας ανάδρασης, μάθησης και διάχυσης των βέλτιστων πρακτικών σε σχέση με τον προγραμματισμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση των πολιτικών⁵². Από αυτή τη σκοπιά θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η ΑΜΣ εντάσσεται στη λογική της διακυβέρνησης με στόχους (governance by objectives), παρά στη λογική της διακυβέρνησης με το νόμο (management by law) (Ekengren και Jacobsson 2000).

Η θέσπιση ευρωπαϊκών στόχων, η κατάρτιση Εθνικών Σχεδίων Δράσης, η συμμετοχή στις διαδικασίες ενός μεγάλου εύρους κοινωνικών εταίρων, της κοινωνίας των πολιτών και των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η επιλογή των άριστων πρακτικών ως σημείων αναφοράς και η ανταλλαγή εμπειριών, η παρακολούθηση της προόδου από την Επιτροπή και η χρήση κοινών δεικτών, συνιστούν τις αναγκαίες συνθήκες για την αποτελεσματικότητα της μεθόδου. Για

⁵² Vanderbroucke F., (2002b), The European and social protection: what should the European Convection propose? , Working Paper, 17 June 2002.

παράδειγμα, η επιλογή των άριστων πρακτικών που συνιστούν σημεία αναφοράς (benchmarking) ως τεχνική αξιολόγησης της απόδοσης των επιμέρους κρατών όπου επισημαίνονται τα «επιτυχόντα» και τα «υστερήσαντα» σε σχέση με τους επιδιωκόμενους στόχους κράτη, μπορεί να οδηγήσει στην αλλαγή συμπεριφοράς και στη μείωση του χάσματος απόδοσης μέσω μιας προσπάθειας διαρκούς βελτίωσης. Η επιβολή κύρωσης που χαρακτηρίζει τα νομοθετικά εργαλεία της «σκληρής» νομικής προσέγγισης αντικαθίσταται από τη «σπίλωση» της «υπόληψης» ενός κράτους που αποτυγχάνει. Η ανταλλαγή των καλύτερων πρακτικών μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία διεθνών δικτύων ειδικευμένης γνώσης που διαχέουν νέους τρόπους σκέψης και νέες προσεγγίσεις. Επίσης, η διευρυμένη συμμετοχή διαφόρων κοινωνικών εταίρων εκτός από την αποτελεσματικότητα εξασφαλίζει και τη νομιμότητα της ΑΜΣ. Τέλος, η στοχοθέτηση και η κοινοποίηση της απόδοσης δημιουργούν μια βάση πληροφοριών που διευκολύνει τη λήψη αποφάσεων (Heritier 2001, Zeitlin 2002a). Τα θετικά αυτά στοιχεία της ΑΜΣ έστρεψαν την προσοχή της επιστημονικής κοινότητας και των πολιτικών στη δυνατότητα εφαρμογής της μεθόδου για τη βελτίωση της διακυβέρνησης σε πολυεπίπεδα ομοσπονδιακά συστήματα όπως οι ΗΠΑ, καθώς και στην ανάπτυξη κοινών στοχοθετήσεων μεταξύ των διεθνών οργανισμών (Zeitlin 2002b).

Ο προσδιορισμός «ανοικτή» αναφέρεται σε επιμέρους διαστάσεις όπως: ο τρόπος εφαρμογής της μεθόδου σε διαφορετικούς τομείς πολιτικής, ο ρόλος των κρατών- μελών σε σχέση με τον βαθμό αποκέντρωσης και συντονισμού των επιδιωκόμενων πολιτικών και το εύρος συμμετοχής των διαφόρων εταίρων της κοινωνίας των πολιτών (Hodson και Maher 2001, Kaiser και Prange 2002). Γι' αυτό άλλωστε η ΑΜΣ χαρακτηρίζεται σαν ένα ευέλικτο εργαλείο πολιτικής. Έτσι μπορεί να ερμηνευτεί η άποψη ότι η ΑΜΣ συμβαδίζει με την αρχή της επικουρικότητας-

όπου η Ένωση, τα κράτη-μέλη, οι περιφέρειες και οι κοινωνικοί εταίροι αναπτύσσουν διάφορες μορφές συνεργασίας (The European Convention, The Secretariat 2002: 12)- αλλά ταυτόχρονα υπερβαίνει τον στατικό χαρακτήρα της αρχής αυτής, δεδομένου ότι η διαδικασία αμοιβαίας μάθησης δραστηριοποιεί περισσότερο τα εμπλεκόμενα μέρη (Hodson και Maher 2001).

Η «ανοικτότητα» (openness) και η «ευελιξία» (flexibility) καθιστούν την ΑΜΣ χρήσιμο εργαλείο για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικής, ιδιαίτερα σε τομείς όπου:

1. άπτονται της εθνικής ταυτότητας ή κουλτούρας, όπως η εκπαίδευση, και συνδέονται στενά με τις θεσμικές και ιστορικές ιδιαιτερότητες κάθε χώρας,
2. οι εθνικές νομοθεσίες και δομές είναι πολύπλοκες και διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των χωρών, με αποτέλεσμα η εναρμόνιση να είναι δυσχερής π.χ κοινωνική προστασία και απασχόληση,
3. τα κράτη-μέλη δείχνουν απρόθυμα να εφαρμόσουν άμεσα μια κοινή νομοθεσία, ωστόσο έχουν την πολιτική διάθεση να κάνουν μερικά βήματα προς ένα κοινό στόχο π.χ μετανάστευση,
4. υπάρχουν σημαντικές διαφορές στην απόδοση μεταξύ των χωρών,
5. η περιφερειακή και τοπική εξουσία στη λήψη αποφάσεων και στη διαχείριση πόρων είναι σημαντική, όπως είναι κυρίως στα ομοσπονδιακά κράτη.

Η πιο πάνω ανάλυση επισημαίνει ότι η χρησιμότητα της ΑΜΣ βρίσκεται στην προώθηση της επίλυσης ενός προβλήματος μέσω της συζήτησης, της αμοιβαίας πληροφόρησης και μάθησης, της ανταλλαγής εμπειριών, της υιοθέτησης ορθών πρακτικών και της συνεχούς επαναξιολόγησης της σχετικής απόδοσης. Ο ανοικτός, συμμετοχικός και εθελοντικός χαρακτήρας λαμβάνει υπόψη σοβαρά τις εθνικές διαφοροποιήσεις και τις διαφορετικές κοινωνικές απόψεις. Εφαρμόζοντας, την ΑΜΣ

στους παραπάνω τομείς, ενθαρρύνεται η διαδικασία της σύγκλισης χωρίς ωστόσο να τίθενται αυστηροί κανόνες και περιορισμοί. Η απουσία δεσμευτικών επιπτώσεων καθιστά δυνατή τη δημιουργία συναίνεσης μεταξύ των κρατών- μελών σε σχέση με την υιοθέτηση των στόχων που τίθενται από την Ένωση στους τομείς που ίσως υπό διαφορετικές συνθήκες θα είχαν απορριφθεί. Εξαιτίας ακριβώς αυτών των λόγων, η ΑΜΣ ενσωματώνει μια ισχυρή διάσταση δημοκρατικής νομιμοποίησης τόσο ανάμεσα στις χώρες όσο και στο εσωτερικό τους. Εν γένει, η ΑΜΣ είναι ένα ευέλικτο, ήπιο εργαλείο πολιτικής, το οποίο μπορεί να προωθήσει τα κοινά συμφέροντα και τους στόχους σε πανευρωπαϊκό επίπεδο με πλήρη σεβασμό στις εθνικές διαφοροποιήσεις και ευαισθησίες .

Στην πράξη η επιτυχία της ΑΜΣ προσδιορίζεται από εσωτερικές και εξωτερικές συνθήκες. Οι εσωτερικές συνθήκες αναφέρονται στην ίδια τη μέθοδο, στα συστατικά της στοιχεία και στους μηχανισμούς αποτελεσματικής παρέμβασης που περιέχει. Οι εξωτερικές συνθήκες αφορούν άλλους παράγοντες που δεν συνδέονται οργανικά με την ΑΜΣ αλλά επηρεάζουν αποφασιστικά την απόδοσή της. Τα δυο ισχυρότερα εσωτερικά στοιχεία της ΑΜΣ, όπως έχει ήδη επισημανθεί, είναι η αμοιβαία μάθηση και η συμμετοχή. Γι' αυτό είναι σημαντικό να δει κανείς εάν πράγματι αυτά εκδηλώθηκαν και τέθηκαν σε εφαρμογή στον συντονισμό της κοινωνικής προστασίας και σε ποιο βαθμό.

Οι εξωτερικοί όροι για τον επιτυχή συντονισμό

Η πλήρης ενεργοποίηση της ΑΜΣ ως μηχανισμού αμοιβαίας μάθησης απαιτεί ευνοϊκούς εξωτερικούς όρους για να υπάρξει, όπως συνέβη σε άλλες επιτυχείς πολιτικές της ΕΕ. Ποιοι είναι αυτοί οι όροι;

Πρώτον, απαιτούνται η ισχυρή πολιτική θέληση και η υποστήριξη του Συμβουλίου. Αυτές πρέπει να είναι ισχυρές και μόνιμες και πρέπει να εκφραστούν, μεταξύ άλλων, στην ενσωμάτωση της ΑΜΣ για την κοινωνική προστασία στο νέο Σύνταγμα και στις Συνθήκες. Επίσης προτείνονται η διατύπωση των ποσοτικών στόχων, καθώς επίσης και η ανάπτυξη των μηχανισμών των συστάσεων ή των ήπιων κυρώσεων⁵³.

Γενικά διεξάγεται συζήτηση για τη θεσμοποίηση της ΑΜΣ στη Συνθήκη. Διαμορφώνεται μια σχετικά ευρεία συναίνεση υπέρ μιας τέτοιας προοπτικής. Τα πλεονεκτήματα βρίσκονται στη δημιουργία μιας νομικής βάσης έτσι ώστε η ΑΜΣ να μην εξαρτάται από την πολιτική συγκυρία. Ταυτόχρονα, το ευρωπαϊκό ήπιο κεκτημένο πρέπει να διατηρηθεί κάτω από την προοπτική της διεύρυνσης της ΕΕ με τα νέα μέλη και τις αναμενόμενες περιπλοκές στη διαδικασία λήψης απόφασης (Vandenbroucke 2002a, De Burca και Zeitlin 2003). Εντούτοις εκφράζονται διαφορετικές απόψεις σχετικά με το περιεχόμενο καθώς επίσης και τις διατάξεις μιας τέτοιας εισαγωγής. Υπάρχει ο φόβος ότι η ΑΜΣ θα μπορούσε να αντικαταστήσει τις νομοθετικές διαδικασίες ή να διαπεράσει περιοχές που ανήκουν στις αρμοδιότητες του Συμβουλίου, της Επιτροπής, και των εθνικών κυβερνήσεων. Πιθανή έκβαση θεωρείται επίσης η ακαμψία της ΑΜΣ εξαιτίας της θεσμοποίησής της (De Burca και Zeitlin 2003).

Ευρεία συμφωνία υπάρχει για την ενσωμάτωση της ΑΜΣ σε ένα γενικό άρθρο της Συνθήκης όπου θα αναφέρονται όλα τα όργανα της ευρωπαϊκής

⁵³ Ferrera M., (2002), *The European Social Model and the OMC.*, vol. 44,3, Brussels, pp. 469- 472.

διακυβέρνησης. Εντούτοις οι απόψεις είναι διαφορετικές σε σχέση με την έκταση αυτής της αναφοράς. Θα έπρεπε η Συνθήκη να περιγράψει επίσης λεπτομερώς την εφαρμογή της ΑΜΣ στην κοινωνική προστασία, δηλαδή τους ρόλους των διαφορετικών παραγόντων που εμπλέκονται, τη δυνατότητα συστάσεων, κυρώσεων κτλ. Η θα έπρεπε να είναι μέρος των γενικών περιγραφών που αναφέρονται σε όλες τις ΑΜΣ στις διαφορετικές περιοχές, όπως η έρευνα, η βιομηχανία, η μετανάστευση κτλ.

Στην τελική έκθεση της Ομάδας Εργασίας για την Κοινωνική Πολιτική, ένα συγκεκριμένο άρθρο για την ΑΜΣ στην κοινωνική προστασία δεν προτείνεται επειδή «η ακριβής φύση οποιασδήποτε διαδικασίας ΑΜΣ θα προσδιοριζόταν από τη φύση του υπό εξέταση ζητήματος παρά από τις ειδικές διατάξεις της Συνθήκης». Οποιαδήποτε συγκεκριμένη αναφορά στην κοινωνική προστασία πρέπει να συνδεθεί με έναν ρόλο και τη λειτουργία της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας (άρθρο 144 Συνθήκης Νίκαιας). Η ΑΜΣ σε γενικές γραμμές θα εφαρμοζόταν κάθε φορά με μια απόφαση των κρατών -μελών που θα συναντιόνταν στο πλαίσιο του Συμβουλίου, ενώ η Επιτροπή θα είχε τη δύναμη να υποβάλει συστάσεις, να ενημερώσει τα εθνικά Κοινοβούλια άμεσα κτλ.

Αντίθετα, ο Vandembroucke ⁵⁴, παρακινούμενος από την πιθανή καταστροφή του «ό,τι έχει ήδη επιτευχθεί» εάν η περιγραφή της ΑΜΣ παραμείνει σε ένα «κατώτατο επίπεδο», προτείνει μια ειδική διάταξη (κεφάλαιο) για την ΑΜΣ στην απασχόληση και τις δύο περιοχές της ΑΜΣ στην κοινωνική προστασία (ενσωμάτωση, συντάξεις), δίνοντας έναν ενεργό ρόλο στην Επιτροπή, καθορίζοντας τον ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των κοινωνικών εταίρων, παρέχοντας τη δυνατότητα

⁵⁴ Vanderbroucke F., (2002b), *The European and social protection: what should the European Convection propose?*, Working Paper, 17 June 2002

ανάπτυξης οδηγιών και απαιτώντας την ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της διαδικασίας στις Ευρείες Οδηγίες Οικονομικής Πολιτικής.

Δεύτερον, είναι, απαραίτητο να διευκρινιστεί το θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο η νέα ή οι νέες στρατηγικές αναπτύσσονται. Ο Scharpf υποστηρίζει ότι η ΑΜΣ στην κοινωνική προστασία προϋποθέτει την οικονομική ολοκλήρωση από την άποψη των πολιτικών προσφοράς και δημοσιονομικής σταθερότητας (2002: 9, 12). Η Λισσαβόνα αποφάσισε υπέρ του ενεργού κράτους κοινωνικής πρόνοιας όπως αναφέραμε πριν. Η απασχόληση βρίσκεται στον πυρήνα αυτής της πολιτικής. Εντούτοις οι οικονομικές και δημοσιονομικές εκτιμήσεις επικρατούν ακόμη στις αποφάσεις του Συμβουλίου. Ως εκ τούτου, η σύγκρουση θα αναπτυχθεί μάλλον μεταξύ μιας πολιτικής προσανατολισμένης στην απασχόληση και μιας πολιτικής προσανατολισμένης στα δημόσια οικονομικά. Οι δύο πολιτικές απολαμβάνουν τη μεγαλύτερη υποστήριξη δεδομένου ότι συμβαδίζουν με τα συμπεράσματα της Λισσαβόνας. Άλλες τρίτες λύσεις πρέπει να θεωρηθούν λιγότερο πιθανές. Ξεκινώντας από το πνεύμα της Λισσαβόνας, δεδομένης της ευαισθησίας των κρατών -μελών στα συνταξιοδοτικά θέματα που καθιστά σχεδόν αδύνατες σημαντικές περικοπές στα κοινωνικά έξοδα, και λαμβάνοντας υπόψη τον αποφασιστικό ρόλο της απασχόλησης στην ανάπτυξη της κοινωνικής ασφάλισης, οι μελλοντικές στρατηγικές στην κοινωνική προστασία φαίνονται να είναι πιθανότερο να αναπτυχθούν σε σχέση με την απασχόληση παρά με τη δημοσιονομική πολιτική.

Σε γενικές γραμμές, η ΑΜΣ μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια «μετα-ρυθμιστική» προσέγγιση στη διακυβέρνηση, η οποία δίνει προτεραιότητα στις διαδικασίες ή τα γενικά σταθερότυπα με μεγάλα ωστόσο περιθώρια παρεκκλίσεων,

παρά σε λεπτομερείς, ανελαστικούς και νομικά δεσμευτικούς κανόνες⁵⁵. Αυτό που συντονίζεται δεν είναι τόσο οι ίδιες οι πολιτικές όσο οι διαδικασίες της διεθνικής συγκριτικής αξιολόγησης και της οργανωτικής εκμάθησης.

Οι κύριοι πολιτικοί φορείς δράσης που προωθούν την ΑΜΣ στον κοινωνικό χώρο δείχνουν να είναι σε επιφυλακή απέναντι σε μερικούς από τους κινδύνους αυτούς, καθώς υπάρχουν βάσιμοι ισχυρισμοί ότι προάγουν ένα μοντέλο συγκριτικής αξιολόγησης των κοινωνικών πολιτικών «από κάτω προς τα επάνω», ειδικότερα στο πεδίο καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Γεγονός είναι ότι η ΑΜΣ αφήνει διάχυτη την αντίληψη ότι θα μπορούσε να οδηγήσει σε απραξία, δεδομένου του αρκετά χαλαρού τρόπου με τον οποίο επιτρέπει στα κράτη μέλη να επιλέγουν τις πολιτικές προτεραιότητάς τους. Επιπλέον, η συστηματική διερεύνηση και ο δημοκρατικός έλεγχος «εκ των κάτω» εύλογα συνιστούν κρίσιμες προϋποθέσεις για τη νομιμοποίηση και τη διατηρησιμότητα του συντονισμού πολιτικής⁵⁶.

⁵⁵ Παπαθεοδώρου Χρ., Πετμετζίδου Μ, (επιμ), «Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός», εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ, ΑΘΗΝΑ 2004.

⁵⁶ Παπαθεοδώρου Χρ., Πετμετζίδου Μ, (επιμ), «Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός», εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ, ΑΘΗΝΑ 2004.

3. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Δομές των ρευμάτων μετανάστευσης στην Ένωση

Τα κράτη μέλη έχουν μια μακρόχρονη παράδοση μετανάστευσης η οποία, στο σύνολό της, ήταν θετική για την οικονομική μεγέθυνση και τις ικανότητες προσαρμογής της αγοράς εργασίας. Το 2000, οι υπήκοοι τρίτων χωρών που ζούσαν στην Ευρώπη αντιπροσώπευαν το 4% του συνολικού ευρωπαϊκού πληθυσμού.

Κατά τα δέκα τελευταία χρόνια, σημειώθηκε διεύρυνση και διαφοροποίηση της τυπολογίας των μεταναστών, της δομής των μεταναστευτικών ροών και της σύνθεσης της χώρας καταγωγής/χώρας υποδοχής. Επιπλέον, με την προσχώρηση των δέκα νέων κρατών μελών το 2004, ένα μέρος της μετανάστευσης εξομοιώθηκε πλέον με την εσωτερική κινητικότητα.

Ο οικονομικός ρόλος της μετανάστευσης και οι συνέπειές της για την απασχόληση

Πολλές μελέτες που εκπονήθηκαν από τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), μεταξύ άλλων, απέδειξαν ότι η

θετική επίπτωση της μετανάστευσης στην απασχόληση και την ανάπτυξη είναι αναμφισβήτητη για δύο λόγους:⁵⁷

- αυξάνει την προσφορά εργατικού δυναμικού και
- τείνει να επηρεάζει θετικά τη ζήτηση για προϊόντα.

Από την άποψη της προσφοράς απασχόλησης, ελάχιστα στοιχεία αποδεικνύουν ότι η μετανάστευση προκάλεσε αύξηση της ανεργίας. Εξάλλου, συνολικά, οι μετανάστες δεν καταλαμβάνουν τις θέσεις απασχόλησης των εντόπιων εργαζομένων.

Τέλος, οι επιπτώσεις της μετανάστευσης για τα δημόσια οικονομικά των χωρών υποδοχής φαίνεται ότι είναι χαμηλές μέχρι σήμερα.

Οι προοπτικές όσον αφορά την απασχόληση και το δυναμικό της μετανάστευσης

Αντιμετωπίζοντας την έλλειψη εργατικού δυναμικού και την αυξανόμενη ακαταλληλότητα των δραστηριοτήτων κατάρτισης και για να αποφευχθεί η ενίσχυση της παράνομης μετανάστευσης, οι κυβερνήσεις συνειδητοποιούν ότι πρέπει να διευκολυνθεί η είσοδος των μεταναστών στην αγορά εργασίας, και ιδιαίτερα αυτών που έχουν τα κατάλληλα προσόντα και την ικανότητα προσαρμογής.

Ωστόσο, εξακολουθεί να είναι δύσκολη η κατάρτιση πολιτικών που θα εξισορροπήσουν την προσφορά και τη ζήτηση. Επιπλέον, η αξιοποίηση των μεταναστών δεν πρέπει να γίνεται σε βάρος των αναπτυσσόμενων χωρών και δεν πρέπει επίσης να προκαλεί διαχωρισμό της αγοράς εργασίας και συνεχή εξάρτηση από τη μετανάστευση για ορισμένες κατηγορίες θέσεων απασχόλησης.

Είναι λύση η μετανάστευση για τη δημογραφική εξέλιξη;

⁵⁷ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10611.htm>

Οι διαρκείς ροές μεταναστών κατά τις επόμενες δεκαετίες μπορούν να συμβάλουν στην κάλυψη των σημερινών και μελλοντικών αναγκών των ευρωπαϊκών αγορών εργασίας, αλλά η χρησιμοποίηση της μετανάστευσης για την πλήρη αντιστάθμιση των συνεπειών της δημογραφικής γήρανσης δεν είναι ρεαλιστική λύση. Πράγματι, ο πληθυσμός των μεταναστών γερνάει και αυτός, πράγμα που θα οδηγήσει σε μια κατάσταση παρόμοια με αυτήν που εμφανίζεται σήμερα. Επιπλέον, από την άποψη της κοινωνικής συνοχής, η μαζική αύξηση των μεταναστών θα μεγενθύνει σημαντικά την πρόκληση της κοινωνικής ένταξης. Θα είχε επομένως ουσιαστική σημασία η επιτυχής διαχείριση των μεταναστευτικών πιέσεων χάρη σε κατάλληλες πολιτικές εισόδου και εγκατάστασης.

Η πρόκληση της μετανάστευσης: μια ολιστική προσέγγιση

Η Επιτροπή τόνισε, στις ανακοινώσεις της του 2000 και του 2001 σχετικά με τις κοινοτικές πολιτικές για τη μετανάστευση, την αναγκαιότητα μιας ολιστικής προσέγγισης που λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τις οικονομικές και κοινωνικές πτυχές της κοινωνικής ένταξης αλλά και ζητήματα σχετικά με την πολιτιστική και τη θρησκευτική ποικιλομορφία, την ιδιότητα του πολίτη, τη συμμετοχή και τα πολιτικά δικαιώματα.⁵⁸

Ένταξη στην αγορά εργασίας

Για να μειωθεί κατά το ήμισυ, σε κάθε κράτος μέλος, η απόκλιση όσον αφορά την ανεργία μεταξύ των υπηκόων τρίτων χωρών και των υπηκόων της Ένωσης από τώρα και έως το 2010, πρέπει:⁵⁹

⁵⁸ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10611.htm>

⁵⁹ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10611.htm>

- να αξιοποιηθούν η εμπειρία και τα προσόντα που έχουν ήδη αποκτήσει στο εξωτερικό της Ένωσης,
- να εξαλειφθούν οι διακρίσεις στον τόπο εργασίας και οι ρατσιστικές συμπεριφορές,
- να ευαισθητοποιηθούν οι εργοδότες όσον αφορά την ποικιλομορφία και τα πλεονεκτήματά της (γλωσσικές γνώσεις, πολλαπλές δεξιότητες κ.ά.).

Εκπαίδευση και γλωσσικές γνώσεις

Οι μετανάστες αντιμετωπίζουν μεγάλα προβλήματα όσον αφορά την αναγνώριση των ακαδημαϊκών αποτελεσμάτων τους και των επαγγελματικών προσόντων τους. Επιπλέον, το πρόβλημα της γνώσης της γλώσσας της χώρας υποδοχής εξακολουθεί συχνά να είναι το πρώτο εμπόδιο για την ικανοποιητική ένταξη.

Προβλήματα κατοικίας

Η έλλειψη ποιοτικών κατοικιών σε προσιτές τιμές στις πολυεθνικές περιφέρειες είναι ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζει μεγάλος αριθμός μεταναστών. Οι συνολικές στρατηγικές πολεοδομικού και περιφερειακού σχεδιασμού που θα λαμβάνουν υπόψη, για παράδειγμα, την κατοικία, τις μεταφορές, τις υπηρεσίες υγείας, τις σχολικές εγκαταστάσεις καθώς και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας μπορούν να συμβάλουν στην υπερνίκηση του εθνικού και κοινωνικού διαχωρισμού στο αστικό περιβάλλον καθώς και των συνεπειών του.

Υπηρεσίες υγείας και κοινωνικές υπηρεσίες

Οι πληθυσμοί των μεταναστών μπορεί να πάσχουν από ιδιαίτερα προβλήματα υγείας (κακές συνθήκες διαβίωσης, προβλήματα που οφείλονται στην αβεβαιότητα και την ανασφάλεια που αντιμετωπίζουν) αλλά συχνά έχουν δυσκολίες πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες υγείας και κοινωνικές υπηρεσίες. Η αύξηση της συμμετοχής ατόμων από διαφορετική εθνοτική προέλευση στις υπηρεσίες αυτές αναμένεται ότι θα συμβάλει στην πρόληψη των διακρίσεων και θα διασφαλίσει ότι οι εν λόγω υπηρεσίες λαμβάνουν υπόψη τα πολιτισμικά εμπόδια.⁶⁰

Κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον

Η ενεργή ενασχόληση και συμμετοχή των μεταναστών στην πολιτική ζωή και ιδιαίτερα στη συλλογική ζωή είναι ένα σημαντικό στάδιο της προσαρμογής. Για να ενισχυθεί η γενικά θετική στάση του κοινού έναντι των μεταναστών, απαιτείται ισχυρή πολιτική βούληση ώστε να αποφευχθεί η εμφάνιση καθώς και η άνοδος του ρατσισμού. Οι πολιτικοί και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας έχουν πολύ μεγάλη ευθύνη ως εκπαιδευτές της κοινής γνώμης.

Υπηκοότητα και πολιτική ιθαγένεια

Η Επιτροπή υπογραμμίζει τη σημασία της απόκτησης της υπηκοότητας και της πολιτικής ιθαγένειας ως εργαλείων για τη διευκόλυνση της θετικής ένταξης. Τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε ενέκριναν το στόχο του να προσφερθεί στους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα για μεγάλο χρονικό διάστημα στην Ένωση η δυνατότητα να αποκτήσουν την υπηκοότητα του κράτους μέλους στο οποίο διαμένουν. Όσον αφορά την έννοια της πολιτικής ιθαγένειας, εγγυάται στους μετανάστες ορισμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις, ακόμη και αν δεν έχουν αποκτήσει την υπηκοότητα. Πρόκειται, μεταξύ άλλων, για το

⁶⁰ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10611.htm>

δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας, το δικαίωμα ελεύθερης εργασίας και το δικαίωμα συμμετοχής στις τοπικές εκλογές.⁶¹

Κύριοι παράγοντες της ολιστικής πολιτικής κοινωνικής ένταξης

Η επιτυχία μιας συνολικής προσέγγισης για την προβληματική της μετανάστευσης εξαρτάται πρώτα απ' όλα από τις κυβερνήσεις, αλλά αυτές πρέπει επίσης να μπορούν να βασίζονται στη συνεργασία των κοινωνικών εταίρων, της κοινότητας των ερευνητών και των παρόχων υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, των ΜΚΟ και άλλων παραγόντων της κοινωνίας των πολιτών, όπου περιλαμβάνονται και οι ίδιοι οι μετανάστες.

Ειδικές ανάγκες ορισμένων ομάδων μεταναστών

Ορισμένοι μετανάστες έχουν ειδικές ανάγκες και προτεραιότητες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στις συνολικές στρατηγικές κοινωνικής ένταξης. Πρόκειται για τους πρόσφυγες, τα πρόσωπα που τυγχάνουν διεθνούς προστασίας, τις γυναίκες και τους νέους μετανάστες δεύτερης ή τρίτης γενιάς.

Επίλυση του προβλήματος των λαθρομεταναστών

Οι υπήκοοι τρίτων χωρών που διαμένουν παράνομα στην Ένωση αποτελούν σημαντική πρόκληση για τη διαδικασία κοινωνικής ένταξης. Στο πλαίσιο της κοινής πολιτικής για την ένταξη, η μόνη συνεκτική προσέγγιση για την

⁶¹ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10611.htm>

αντιμετώπιση του προβλήματος των παράνομων κατοίκων είναι η προσπάθεια για επιστροφή τους στη χώρα καταγωγής τους.

Προς νέες προόδους: προσανατολισμοί και στρατηγικές προτεραιότητες

Η Ένωση πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της να καταστήσει πιο συνεκτικό το ευρωπαϊκό πλαίσιο όσον αφορά τη μετανάστευση και να διασφαλίσει ότι η μετανάστευση θα συμβάλει όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά στην αντιμετώπιση των νέων δημογραφικών και οικονομικών προκλήσεων.

Παγίωση του νομικού πλαισίου

Η Επιτροπή ζητεί να επιταχυνθεί η επεξεργασία όσον αφορά τις πρωτοβουλίες που είναι σε αναμονή. Αυτό αφορά κυρίως⁶²:

- την οδηγία για την είσοδο με σκοπό την άσκηση απασχόλησης,
- την οδηγία σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων .

Η Επιτροπή τονίζει ότι όλα τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνήσουν για την ταχεία μεταφορά, στο εθνικό τους δίκαιο, των οδηγιών που εκδόθηκαν το 2000.

Ενίσχυση του συντονισμού για την πολιτική ένταξη

Στην ανακοίνωσή της του Νοεμβρίου 2000 σχετικά με την κοινοτική πολιτική για τη μετανάστευση, η Επιτροπή εξέφρασε την πρόθεσή της να συντάσσει ετήσια έκθεση για την εφαρμογή της κοινής πολιτικής για τη μετανάστευση. Επιπλέον στην ανακοίνωσή της του Ιουλίου 2001 σχετικά με την ανοικτή μέθοδο συντονισμού για θέματα μετανάστευσης, η Επιτροπή επισήμανε τρεις τομείς προτεραιότητας όσον αφορά τη συνεργασία:

⁶² <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10611.htm>

- τα εισαγωγικά προγράμματα για νεοαφιχθέντες μετανάστες,
- την εκμάθηση γλωσσών,
- τη συμμετοχή των μεταναστών στην αστική, πολιτιστική και πολιτική ζωή.⁶³

Πολιτική ιθαγένεια και υπηκοότητα

Οι μετανάστες θα πρέπει να ενθαρρυνθούν ώστε να ενσωματωθούν στην κοινωνία με την απόκτηση κάποιων βασικών δικαιωμάτων, με τις αντίστοιχες υποχρεώσεις τους. Αυτή η ευθύνη ως πολιτών μπορεί να αποτελεί την προετοιμασία για την απόκτηση της υπηκοότητας και να προσφέρει τη δυνατότητα μεταγενέστερης πολιτικής συμμετοχής για τους μετανάστες που διαμένουν μακροπρόθεσμα στη χώρα υποδοχής.

Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση (ΕΣΑ)

Στο πλαίσιο της ΕΣΑ, η Επιτροπή θεωρεί ότι θα πρέπει να εξετασθούν τα ακόλουθα ζητήματα:

- η βιώσιμη ενσωμάτωση των υπηκόων τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας,
- η καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και η μείωση της παραοικονομίας,
- η ακριβέστερη παρακολούθηση των αναγκών της αγοράς εργασίας της Ένωσης και του ρόλου της μετανάστευσης ώστε να αντιμετωπισθούν οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού,
- η συμβολή στη μεγαλύτερη επαγγελματική κινητικότητα των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ένωση, χάρη στην ανάπτυξη του δικτύου EURES .

⁶³ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10611.htm>

Η διαδικασία κοινωνικής ένταξης

Στο πλαίσιο της ορθής εφαρμογής των εθνικών σχεδίων δράσης για την κοινωνική ένταξη, η Επιτροπή τονίζει το εξής:

- καλούνται τα κράτη μέλη να κάνουν απολογισμό των μέτρων και των στρατηγικών πρωτοβουλιών που αναλαμβάνουν,
- μελέτες και άλλες στατιστικές εργασίες καθώς και μεγάλος αριθμός διεθνικών σχεδίων με σκοπό την ένταξη των μεταναστών θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του κοινοτικού προγράμματος δράσης για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού (2001-2006).⁶⁴

Οικονομική και κοινωνική συνοχή

Η Επιτροπή εκτιμά ότι είναι σημαντικό να αξιοποιηθεί η εμπειρία που έχει αποκτηθεί, ιδιαίτερα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και της πρωτοβουλίας EQUAL, για να λαμβάνεται περισσότερο υπόψη η πρόκληση της μετανάστευσης στον τομέα της απασχόλησης και της κοινωνικής ένταξης.

Καταπολέμηση των διακρίσεων

Είναι σημαντικό να υποστηριχθούν τα κράτη μέλη κατά την εφαρμογή των δύο κύριων οδηγιών κατά των διακρίσεων (ίση μεταχείριση σε θέματα εργασίας και απασχόλησης και ίση μεταχείριση χωρίς διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής), αλλά και να ενισχυθεί η καταπολέμηση των διακρίσεων με τους εξής τρόπους:

⁶⁴ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10611.htm>

- ευαισθητοποίηση του κοινού όσον αφορά τις κοινοτικές και εθνικές νομοθεσίες που απαγορεύουν τις διακρίσεις,
- συμμετοχή των επιχειρήσεων σε πρακτικές μη επιβολής διακρίσεων, ιδιαίτερα στο πλαίσιο της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων,
- διασφάλιση καλύτερης παρακολούθησης των μεταναστών και των εθνοτικών μειονοτήτων σε θέματα απασχόλησης, κατοικίας, εκπαίδευσης και βίας με φυλετικό χαρακτήρα,
- ανταλλαγή εμπειριών στο πλαίσιο κοινοτικού προγράμματος δράσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων (2001-2006) .

Συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης

Για να εφαρμοσθεί η ανοικτή μέθοδος συντονισμού στον τομέα της εκπαίδευσης, προβλέπεται η χρήση κριτηρίων αναφοράς για τον καθορισμό συγκεκριμένων στόχων που θα ανταποκρίνονται στις προκλήσεις της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Από τα πέντε κριτήρια που έχουν επιλεγεί, τρία έχουν ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο της διαχείρισης της κοινωνικής ένταξης: *η ικανότητα ανάγνωσης, το ποσοστό ολοκλήρωσης των σπουδών και το ποσοστό των νέων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο.*⁶⁵

Εμβάθυνση του διαλόγου με τις τρίτες χώρες

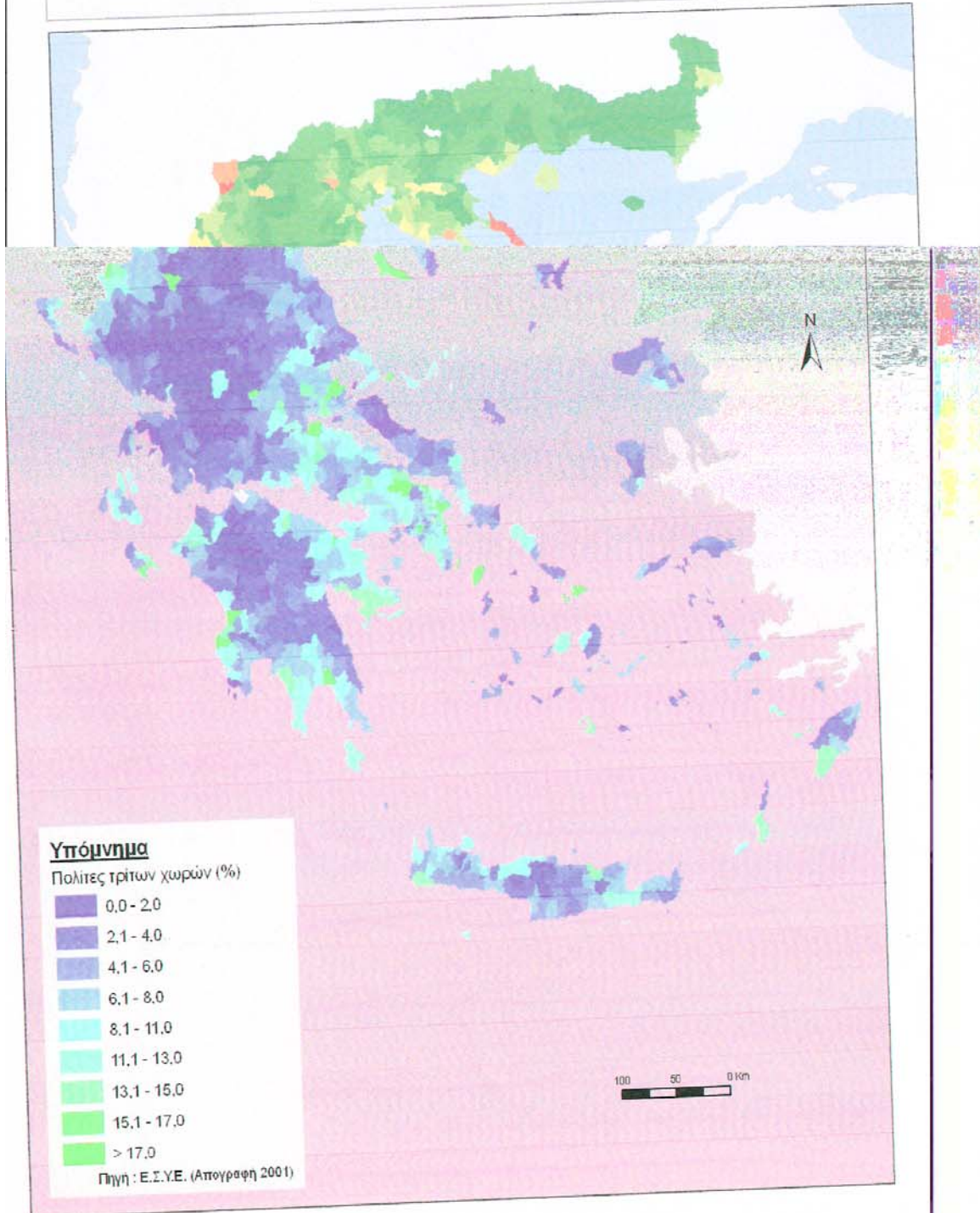
Η βελτίωση του διαλόγου με τις τρίτες χώρες διευκολύνει τη ρύθμιση των μεταναστευτικών ροών και αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την καταπολέμηση της μετανάστευσης. Στο πλαίσιο του διαλόγου αυτού, η Επιτροπή τονίζει ότι πρέπει να γίνουν τα εξής:

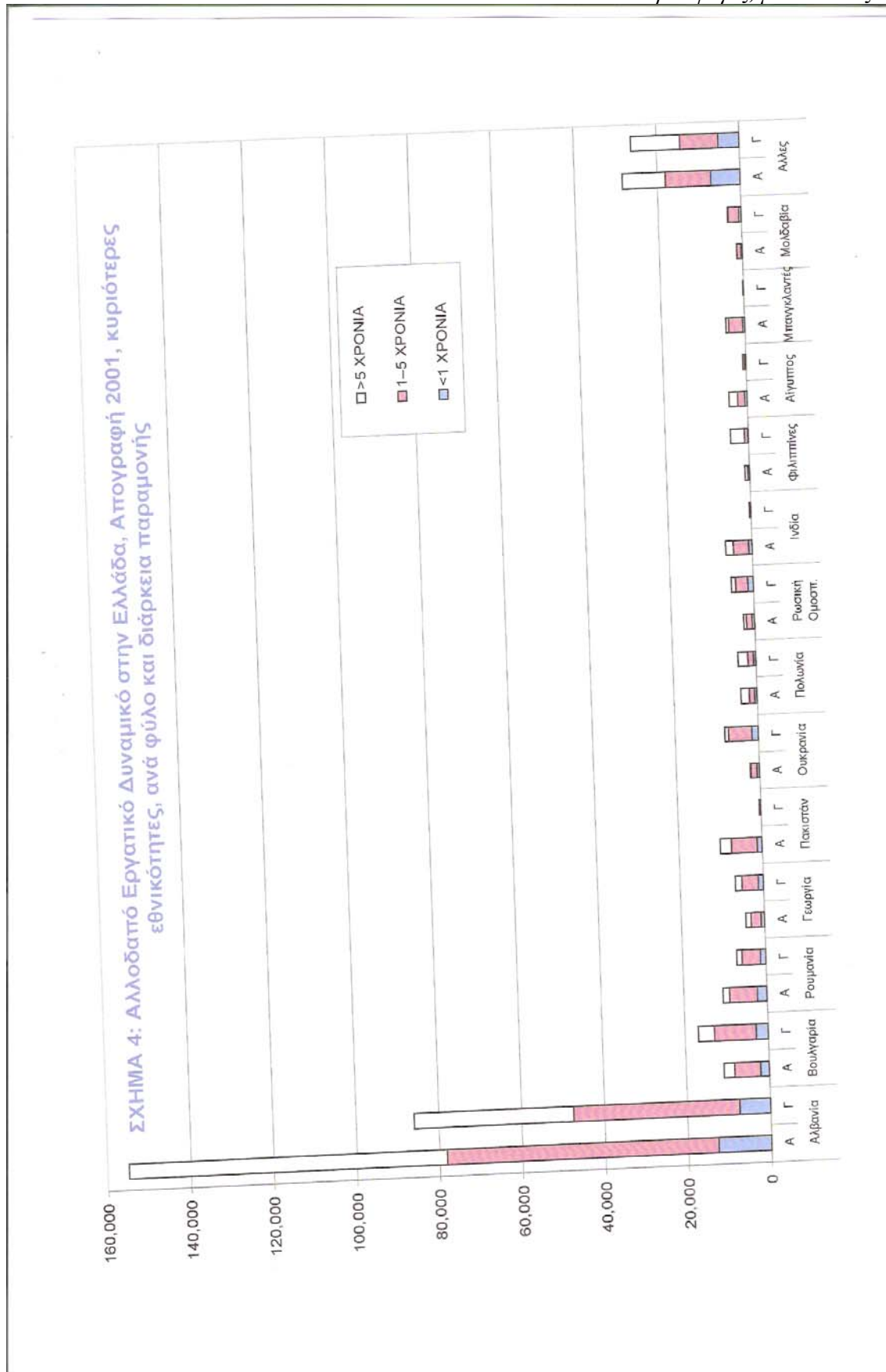
⁶⁵ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10611.htm>

- να επιτευχθεί πρόοδος όσον αφορά την αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων των υπηκόων τρίτων χωρών,
- να αξιοποιήσει περισσότερο η Ένωση τις δυνατότητες που προσφέρονται από τη γενική συμφωνία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) για τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών ώστε να διαπραγματευτεί δεσμεύσεις που θα επιτρέπουν την προσωρινή είσοδο των ατόμων που έρχονται για να παράσχουν υπηρεσίες.⁶⁶

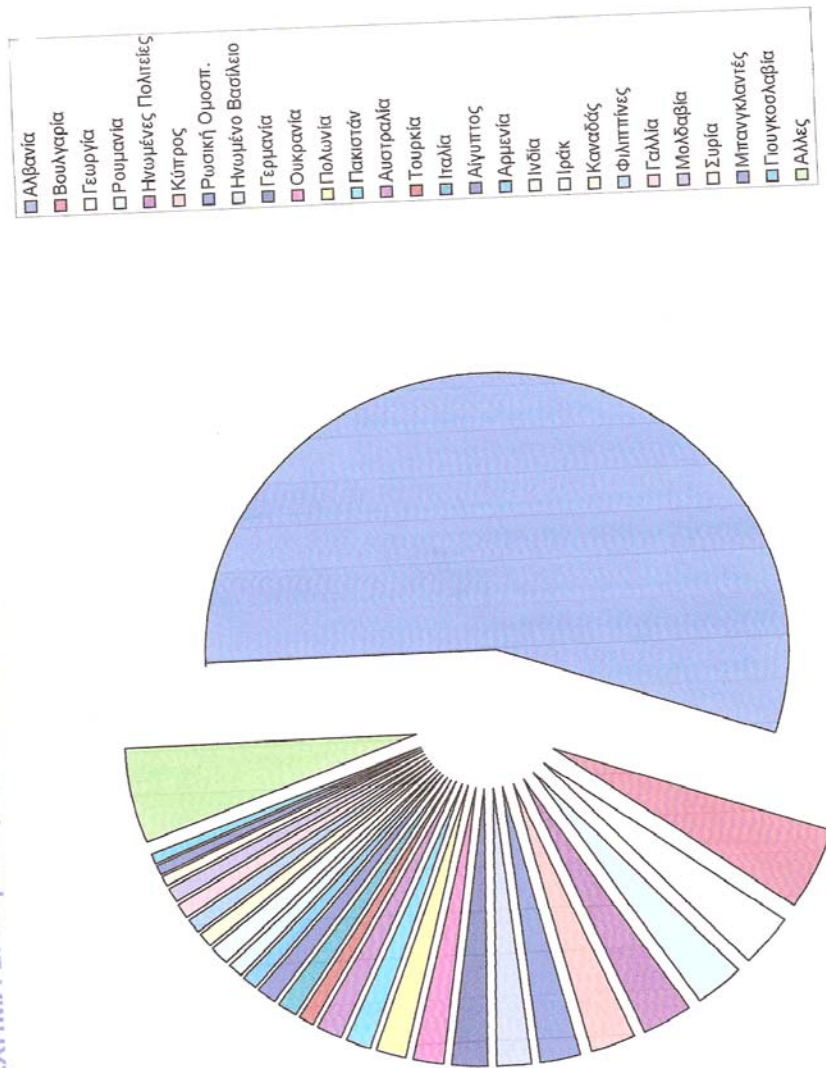
⁶⁶ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10611.htm>

ΧΑΡΤΗΣ 1:
Ποσοστό Μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο
(Πολίτες τρίτων χωρών)

ΣΧΗΜΑ 2: Κυριότερες Εθνικότητες, Απογραφή 2001

4. EQUAL

Η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL αποσκοπεί στην προώθηση νέων πρακτικών καταπολέμησης όλων των μορφών διακρίσεων και ανισοτήτων στην αγορά εργασίας, σε πλαίσιο εθνικής συνεργασίας, και την ενθάρρυνση της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των αιτούντων άσυλο.

Η αυξανόμενη αλληλεξάρτηση των οικονομιών των κρατών μελών οδήγησε στην προσπάθεια συντονισμένης ευρωπαϊκής πολιτικής για την απασχόληση και υιοθέτηση σε ετήσια βάση κατευθυντήριων γραμμών, τις οποίες καλούνται να λάβουν υπόψη τα κράτη μέλη στις εθνικές πολιτικές τους.

Οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, που μεταφέρθηκαν στα Εθνικά Σχέδια Δράσης (ΕΣΔ) κάθε κράτους μέλους, βασίζονται στους τέσσερις ακόλουθους άξονες:

- ικανότητα επαγγελματικής ένταξης,
- επιχειρηματικό πνεύμα,
- ικανότητα προσαρμογής,
- ισότητα ευκαιριών.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναπτύσσει επίσης ολοκληρωμένη στρατηγική για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων κυρίως λόγω φύλου ή γενετήσιου προσανατολισμού, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας ή ηλικίας.

Βάσει των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων ADAPT και ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, που εφαρμόστηκαν κατά την περίοδο 1994-1999, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιθυμεί να συνεχίσει το εγχείρημα. Για την περίοδο 2000-2006, διατηρεί συνεπώς την πρωτοβουλία EQUAL μεταξύ των τεσσάρων νέων κοινοτικών πρωτοβουλιών (INTERREG III , LEADER+ , URBAN II) που αναφέρονται στον γενικό κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 για τα Διαρθρωτικά Ταμεία.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή συγχρηματοδοτούν την κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL. Μόνο το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) συμμετέχει στην κοινοτική χρηματοδότηση της πρωτοβουλίας EQUAL που ανέρχεται στα 3,274 δισ. ευρώ για επτά έτη. Οι διατάξεις του γενικού κανονισμού για τα διαρθρωτικά ταμεία ισχύουν για την εφαρμογή της πρωτοβουλίας EQUAL, κυρίως εκείνες σχετικά με την διαμόρφωση των ποσοστών κοινοτικής συμμετοχής ανάλογα με τη γεωγραφική θέση των ενεργειών.

Η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL αποτελεί ένα εργαστήριο διαρκών πειραματισμών που δίνει τη δυνατότητα επεξεργασίας και διάδοσης νέων προσεγγίσεων για την εφαρμογή πολιτικών απασχόλησης με σκοπό την καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων και ανισοτήτων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων των οποίων τα θύματα ζητούν άσυλο. Μακροπρόθεσμα, οι καινοτομικές λύσεις που απέδειξαν την αποτελεσματικότητά τους θα διαδοθούν στις αρμόδιες πολιτικές και διαχειριστικές αρχές για την ενσωμάτωσή τους (mainstream) στις κύριες ενέργειες που υποστηρίζονται στο πλαίσιο των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Κάθε κράτος μέλος υποβάλλει στην Επιτροπή ένα πρόγραμμα κοινοτικής πρωτοβουλίας (ΠΚΠ) στο οποίο παρουσιάζει τη στρατηγική του και τους όρους εφαρμογής της πρωτοβουλίας EQUAL. Οι ενέργειες που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο των ΠΚΠ ομαδοποιούνται σε θεματικούς τομείς και υλοποιούνται στο πλαίσιο γεωγραφικών ή τομεακών αναπτυξιακών συμπράξεων (ΑΣ). Η διακρατική συνεργασία, μέσω της οποίας αυξάνεται η προστιθέμενη αξία της πρωτοβουλίας EQUAL σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ευνοεί τις ανταλλαγές εμπειριών και ορθών πρακτικών. Εξάλλου, η καινοτομία είναι αναπόσπαστο μέρος της κοινοτικής πρωτοβουλίας. Μπορεί να συνδέεται με τις διαδικασίες (βελτίωση των υφιστάμενων προσεγγίσεων, νέες μέθοδοι, νέα μέσα) τους επιδιωκόμενους στόχους (στόχοι που βοηθούν στην εμφάνιση νέων προσόντων ή προσόντων με προοπτικές και νέων πηγών απασχόλησης) ή με το πλαίσιο (νέες διοικητικές ή πολιτικές δομές, καινοτομικά συστήματα παρέμβασης).

Θεματική προσέγγιση

Τα κράτη μέλη βασίζονται στη στρατηγική τους για την πρωτοβουλία EQUAL σε ειδικούς θεματικούς τομείς που εμπίπτουν στους τέσσερις άξονες των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση (και τον θεματικό τομέα «αιτούντες άσυλο»). Αυτοί οι σημαντικοί τομείς, οι οποίοι είναι δυνατόν να αναθεωρούνται ανά διετία ανάλογα με την εξέλιξη της αγοράς εργασίας, είναι οι εξής:⁶⁷

- άξονας 1: *ικανότητα επαγγελματικής ένταξης*
 - α) Διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας εκείνων οι οποίοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες όσον αφορά την ένταξη ή την επανένταξή τους στην αγορά εργασίας.
 - β) Καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας στην αγορά εργασίας.

⁶⁷ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10237.htm>

- *άξονας 2: επιχειρηματικό πνεύμα* α) Πρόσβαση σε όλους στη διαδικασία δημιουργίας μιας επιχείρησης, με την παροχή των αναγκαίων μέσων για τη σύσταση εταιρείας και για την αναγνώριση νέων δυνατοτήτων για τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε αστικές και αγροτικές περιφέρειες. β) Ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας (τριτογενούς τομέα) και ειδικότερα των υπηρεσιών που εμφανίζουν ενδιαφέρον για την κοινωνία, με έμφαση στη βελτίωση της ποιότητας των θέσεων εργασίας.
- *άξονας 3: ικανότητα προσαρμογής* α) Προώθηση της διά βίου μάθησης και των εργασιακών πρακτικών ενσωμάτωσης που ενθαρρύνουν την πρόσληψη και τη διατήρηση της απασχόλησης εκείνων που υφίστανται διακρίσεις ή ανισότητες στην εργασία. β) Ενθάρρυνση της ικανότητας προσαρμογής των επιχειρήσεων και των εργαζομένων στις οικονομικές αλλαγές, καθώς και της χρήσης νέων τεχνολογιών της πληροφορίας.
- *άξονας 4 : ισότητα ευκαιριών για γυναίκες και άνδρες* α) Συνδυασμός της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής, ενθάρρυνση της επανένταξης των γυναικών και των ανδρών που εγκατέλειψαν την αγορά εργασίας, με την ανάπτυξη πιο αποτελεσματικών και πιο ευέλικτων μορφών οργάνωσης της εργασίας και με την ανάπτυξη υπηρεσιών παροχής βοήθειας στους ενδιαφερόμενους. β) Μείωση των διαφορών στη μεταχείριση μεταξύ ανδρών και γυναικών και προώθηση της κατάργησης του επαγγελματικού διαχωρισμού.
- *άξονας 5: Παροχή βοήθειας για την ένταξη των αιτούντων άσυλο* (ανάλογα με το επίσημο καθεστώς του αιτούντος άσυλο - εξαιρετικά πολύπλοκος τομέας, που αντιμετωπίζεται με διαφορετικό τρόπο στα διάφορα

κράτη μέλη -, η βοήθεια μπορεί να αφορά νέα μέσα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας ή να συνίσταται στην παροχή κατάρτισης στους αιτούντες άσυλο των οποίων η αίτηση δεν έγινε δεκτή, πριν από την αναχώρησή τους από τη χώρα.)

Ανάλογα με το εθνικό πλαίσιο από το οποίο εξαρτάται ο καθορισμός των προτεραιοτήτων των ενεργειών, τα κράτη μέλη επιλέγουν τουλάχιστον έναν τομέα δράσης σε κάθε άξονα. Η προώθηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του συνόλου των σημαντικών τομέων που επιλέχθηκαν, εκτός των ειδικών ενεργειών που υπάγονται σε αυτό τον τομέα στο πλαίσιο του άξονα 4.

Ανάλογα με το εύρος του φαινομένου σε εθνικό επίπεδο, τα κράτη μέλη προβλέπουν ελάχιστο επίπεδο ενεργειών υπέρ των αιτούντων άσυλο. Οι αιτούντες άσυλο κατανέμονται σε τρεις κατηγορίες: ⁶⁸

- εκείνοι των οποίων η αίτηση για άσυλο εξετάζεται από τα οικεία κράτη μέλη,
- εκείνοι που έχουν γίνει δεκτοί από ένα πρόγραμμα ανθρωπιστικής αποκατάστασης ή εκκένωσης ή απολαμβάνουν καθεστώς προσωρινής προστασίας,
- οι αιτούντες άσυλο στους οποίους δεν έχει χορηγηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα αλλά απολαμβάνουν προστασίας άλλης μορφής (συμπληρωματική ή επικουρική προστασία) επειδή η προσωπική τους κατάσταση δεν τους επιτρέπει να επιστρέψουν στη χώρα τους. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η κατάσταση των αιτούντων άσυλο είναι δύσκολη. Η πρόσβαση στην αγορά

⁶⁸ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10237.htm>

εργασίας είναι είτε απαγορευμένη είτε παρεμποδίζεται με πολύ περιοριστικούς όρους. Οι ενέργειες για τους αιτούντες άσυλο μπορούν συνεπώς να λάβουν τη μορφή τομεακής ΑΣ (παρέμβαση όλων των κατάλληλων εταίρων σε εθνικό επίπεδο για τη χρηματοδότηση της ένταξης των εν λόγω ατόμων) ή γεωγραφικής ΑΣ (σε μια περιοχή όπου υπάρχει υψηλή συγκέντρωση αυτής της κατηγορίας). Οι ενέργειες για τους αιτούντες άσυλο αποτελούν τον ένατο θεματικό τομέα της πρωτοβουλίας EQUAL, στις οποίες οι ΑΣ μπορούν να αναπτύξουν τις ενέργειές τους.

Εταιρική σχέση

Η εταιρική σχέση είναι ουσιαστική συνιστώσα στην εφαρμογή της κοινοτικής πρωτοβουλίας EQUAL. Οι αναπτυξιακές συμπράξεις (ΑΣ), τελικοί δικαιούχοι της οικονομικής ενίσχυσης, συγκεντρώνουν το σύνολο των ενδιαφερόμενων και αρμόδιων συντελεστών: τις αρμόδιες αρχές σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, την τοπική αυτοδιοίκηση, τις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), τις επιχειρήσεις και ειδικότερα τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), τους κοινωνικοί εταίροι. Όλοι αυτοί οι συντελεστές συνεργάζονται ώστε να καθοριστεί μια στρατηγική παρέμβασης σε καθέναν από τους θεματικούς τομείς που προαναφέρθηκαν. Ορίζουν και αποφασίζουν από κοινού (αρχή της ενδυνάμωσης) κοινούς στόχους και αναζητούν καινοτομικές λύσεις για την καταπολέμηση των ανισοτήτων και των διακρίσεων.

Τα κράτη μέλη ορίζουν τους καταλληλότερους τύπους των εταιρικών σχέσεων για την εθνική κατάσταση βάσει δύο ξεχωριστών προσεγγίσεων:⁶⁹

⁶⁹ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10237.htm>

- τη σύμπραξη γεωγραφικής ανάπτυξης που συγκεντρώνει τους ενδιαφερόμενους συντελεστές σε μια δεδομένη γεωγραφική περιοχή
- την τομεακή αναπτυξιακή ανάπτυξη που καλύπτει έναν ειδικό οικονομικό ή βιομηχανικό τομέα και μπορεί επίσης να αφορά μια ειδική ομάδα στόχο.

Επειδή το ΕΚΤ είναι το μόνο κοινοτικό ταμείο που ενισχύει τις ΑΣ, οι επιλέξιμες ενέργειες για τα άλλα διαρθρωτικά ταμεία (ΕΤΠΑ , ΕΓΤΠ - Τμήμα «Προσανατολισμού», ΧΜΠΑ) μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο επιδοτήσεων εφόσον συμφωνούν με τις διατάξεις της συνθήκης, κυρίως σε ό,τι αφορά τις κρατικές επιδοτήσεις.

ΟΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΥ ΘΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΟΥΝ

Για κάθε έναν από τους θεματικούς τομείς παρέμβασης, η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL υποστηρίζει τέσσερις ξεχωριστές ενέργειες:

- **ενέργεια 1:** σύσταση αναπτυξιακών συμπράξεων και διακρατικής συνεργασίας
- Επειδή δεν πρέπει να ξεπεράσει τους 6 μήνες, η ενέργεια 1 αποσκοπεί στη διευκόλυνση της δημιουργίας βιώσιμων και αποτελεσματικών ΑΣ, και να εξασφαλίσει ότι η διακρατική συνεργασία θα έχει πραγματική προστιθέμενη αξία.

Αποτελεί το κύριο στάδιο για την επιλογή της χρηματοδότησης στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας EQUAL. Οι φορείς εκκίνησης της ΑΣ υποβάλλουν στο κράτος μέλος ένα φάκελο υποψηφιότητας σε σχέση με το θεματικό τομέα παρέμβασης και τη σχετική περιοχή/τομέα, ο οποίος πρέπει να περιέχει: κατάλογο των *εταίρων* που θα συμμετέχουν καθώς και την ικανότητά τους και

το ρόλο τους στη διοικητική και χρηματοοικονομική διαχείριση των προγραμματιζόμενων παρεμβάσεων διάγνωση του προβλήματος που πρέπει να αντιμετωπιστεί· τους *στόχους* που πρέπει να επιτευχθούν, *πρόγραμμα εργασίας* για την ενέργεια 1 και τη *φύση των προβλεπόμενων δραστηριοτήτων για την ενέργεια 2*, τις προσδοκίες όσον αφορά τη *διακρατική συνεργασία*. Στο τέλος της ενέργειας 1, η σύμπραξη θα πρέπει να είναι σε θέση να παρουσιάσει κοινή στρατηγική με τη μορφή πραγματικής ΑΣ που πρέπει να περιέχει τουλάχιστον: *εκ των προτέρων αξιολόγηση* της κατάστασης όσον αφορά τον αποκλεισμό και τις διακρίσεις σε σχέση με το θέμα που επιλέχθηκε και τη σχετική περιφέρεια/τομέα,· ένα *πρόγραμμα εργασίας* και ένα ρεαλιστικό προϋπολογισμό, το σαφή προσδιορισμό του *ρόλου κάθε εταίρου* (οργάνωση, ικανότητα λήψης αποφάσεων, διαχείριση, διοίκηση, χρηματοδότηση), μηχανισμό *συνεχούς αξιολόγησης* (συλλογή και ανάλυση δεδομένων βάσει δεικτών), *επίσημη δέσμευση συμμετοχής στην ενέργεια 3*· στρατηγική ενσωμάτωσης της αρχής της ισότητας ανδρών/γυναικών. Όσον αφορά τη διακρατική συνεργασία, οι ΑΣ συνεργάζονται με τουλάχιστον μία ΑΣ από ένα άλλο κράτος μέλος, που συμμετέχει κατά γενικό κανόνα στην πρωτοβουλία EQUAL.

- **ενέργεια 2:** *Υλοποίηση των προγραμμάτων εργασίας των αναπτυξιακών συμπράξεων*. Για τη λήψη της χρηματοδότησης που προορίζεται για την υλοποίηση της ενέργειας 2, κάθε ΑΣ που επιλέχθηκε υποβάλλει συμφωνία αναπτυξιακής σύμπραξης καθώς και συμφωνία διακρατικής συνεργασίας ανταποκρινόμενη στα κριτήρια τα οποία αναφέρονται στην ενέργεια 1. Αυτά τα δύο έγγραφα πρέπει να πληρούν τους ακόλουθους όρους: *διαφάνεια* (διαθεσιμότητα της απαραίτητης

συγχρηματοδότησης, εξουσιοδότηση για τη διαχείριση δημόσιων χρηματικών ποσών, κοινό κτήμα των παραγόμενα αποτελέσματα), *ικανότητα αντιπροσώπευσης, η βούληση και η ικανότητα συμμετοχής στις δραστηριότητες διακρατικής συνεργασίας (αναμενόμενη προστιθεμένη αξία, διάδοση των αποτελεσμάτων στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών δικτύων).* Το πρόγραμμα εργασίας και ο προϋπολογισμός της ενέργειας 2 καλύπτουν περίοδο 2 έως 3 ετών που μπορεί ενδεχομένως να παραταθεί.

- **ενέργεια 3:** *θεματική δικτύωση, διάδοση των καλών πρακτικών και δημιουργία αντίκτυπου στις εθνικές πολιτικές. Υποχρεωτική για όλες τις ΑΣ, αυτή η ενέργεια ενισχύει τις δραστηριότητες δικτύωσης, διάδοσης και ενσωμάτωσης στις πολιτικές απασχόλησης και αγοράς εργασίας. Οι ΑΣ λειτουργούν είτε μόνες τους είτε κατά ομάδες βάσει της συγκεκριμένης εμπειρογνωμοσύνης τους.*
Τα κράτη μέλη δημιουργούν μηχανισμούς που διευκολύνουν την ένταξη της καταπολέμησης των διακρίσεων και της άνισης μεταχείρισης τόσο σε οριζόντιο επίπεδο (σε επίπεδο των οργανώσεων που δραστηριοποιούνται σε παρόμοιο τομέα) όσο και σε κάθετο επίπεδο (το επίπεδο των περιφερειακών και εθνικών πολιτικών, κυρίως των ΕΣΔ και των Διαρθρωτικών Ταμείων). Αυτοί οι μηχανισμοί αποσκοπούν: στον προσδιορισμό των γενικών παραγόντων των ανισοτήτων και των διακρίσεων, στην παρακολούθηση και την ανάλυση του πραγματικού ή ενδεχόμενου αντίκτυπου της ΑΣ στις ομάδες στόχους και στις προτεραιότητες των ΕΣΔ. Εξάλλου, αναγνωρίζουν και αξιολογούν τους γενικούς παράγοντες των καλών πρακτικών που θα διαδοθούν μετά το τέλος της ενέργειας 1.

- **ενέργεια 4: Τεχνική υποστήριξη.** Η τεχνική υποστήριξη θα χρησιμοποιείται για να διευκολύνει την αναζήτηση εταιρών και την εδραίωση των συμπράξεων για τη διακρατική συνεργασία (ενέργεια 1), για τη συλλογή, δημοσίευση και διάδοση της εμπειρίας και των αποτελεσμάτων, συμπεριλαμβανομένων των ετήσιων εκθέσεων των ΑΣ (ενέργεια 2), για τη θεματική δικτύωση, τις ενέργειες διάδοσης και δημιουργίας μηχανισμών για την παραγωγή ισχυρού αντίκτυπου στην πολιτική (ενέργεια 3), για την εξασφάλιση συνεργασίας κατά τη δικτύωση σε ευρωπαϊκό επίπεδο και την κοινοποίηση όλων των σημαντικών πληροφοριών στα άλλα κράτη μέλη και την Επιτροπή. Η τεχνική υποστήριξη διευκολύνει επίσης την παρακολούθηση, το δημοσιονομικό έλεγχο και την αξιολόγηση των ενεργειών τόσο στα κράτη μέλη όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η τεχνική υποστήριξη, της οποίας ο προϋπολογισμός δεν υπερβαίνει το 8% της συνολικής συνεισφοράς του ΕΚΤ για κάθε πρόγραμμα κοινοτικής πρωτοβουλίας, εξασφαλίζεται από δομές που επιλέγονται με διαφάνεια σε εθνικό επίπεδο.

ΔΙΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Τα κράτη μέλη, οι κοινωνικοί εταίροι και η Επιτροπή συνεργάζονται για την αξιοποίηση του δυναμικού αντικτύπου των καλών πρακτικών της πρωτοβουλίας EQUAL στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή δημιουργεί μηχανισμό αξιολόγησης που δίνει τη δυνατότητα εκτίμησης των συνεπειών της κοινοτικής πρωτοβουλίας μέσω τριών ξεχωριστών ενεργειών:

- *θεματική εξέταση σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης*

Για κάθε θεματικό τομέα της πρωτοβουλίας EQUAL, η Επιτροπή διοργανώνει μια σειρά «θεματικών επανεξετάσεων» με ομάδες αναπτυξιακών συμπράξεων. Τα αποτελέσματα θα δημοσιευθούν και θα χρησιμοποιηθούν για τον εμπλουτισμό των αξιολογήσεων των πολιτικών στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση και των κοινοτικών προγραμμάτων που θεσπίζονται στο πλαίσιο των άρθρων 13 (καταπολέμηση των διακρίσεων) και 137 (προώθηση της κοινωνικής ένταξης) της Συνθήκης. Οι υποψήφιες χώρες θα συμμετέχουν στη συζήτηση και στην αξιοποίηση αυτών των αποτελεσμάτων.

- *περιοδική αξιολόγηση της προστιθέμενης αξίας της πρωτοβουλίας EQUAL σε σχέση με τα εθνικά σχέδια δράσης για την απασχόληση*

Η Επιτροπή δημιουργεί βάση δεδομένων για τις καλές πρακτικές στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας EQUAL βάσει των δραστηριοτήτων που θα αναληφθούν στο πλαίσιο της ενέργειας 3 και των στοιχείων και πληροφοριών που θα συλλέξουν τα κράτη μέλη από τις ΑΣ. Οι επιτροπές παρακολούθησης των στόχων 1, 2 και 3 των Διαρθρωτικών Ταμείων θα έχουν πρόσβαση σε αυτές τις πληροφορίες.

- *η οργάνωση των φόρουμ συζήτησης σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης*
Κάθε χρόνο θα διοργανώνεται φόρουμ συζήτησης για ανταλλαγή απόψεων και αμφίδρομη πληροφόρηση, στο οποίο που θα περιλαμβάνει τα κοινωνικά θέματα με τα οποία ασχολούνται οι ΜΚΟ σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Εξάλλου, η Επιτροπή διοργανώνει συνεδριάσεις σχετικά με πολύ ειδικά θέματα όπως η μεταφορά καλών πρακτικών στις υποψήφιες χώρες. Η επιτροπή για την απασχόληση και η επιτροπή παροχής βοήθειας στη

διοίκηση του ΕΚΤ ενημερώνονται τακτικά για τις προόδους όσον αφορά την υλοποίηση της πρωτοβουλίας EQUAL.

ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ

Σύμφωνα με την αρχή του προγραμματισμού που ορίζεται στο βασικό κανονισμό σχετικά με τα διαρθρωτικά ταμεία, και βάσει των ενδεικτικών προϋπολογισμών τους, τα κράτη μέλη υποβάλλουν στην Επιτροπή ένα σχέδιο προγράμματος κοινοτικής πρωτοβουλίας (ΠΚΠ) για την υλοποίηση της πρωτοβουλίας EQUAL, εντός προθεσμίας τεσσάρων μηνών μετά τη δημοσίευση της παρούσας ανακοίνωσης στην Επίσημη Εφημερίδα.

Έχοντας τη μορφή ενιαίου εγγράφου προγραμματισμού (DOCUP), κάθε ΠΚΠ περιέχει λεπτομερή περιγραφή των ακόλουθων στοιχείων: *τη σημερινή κατάσταση* σε ό,τι αφορά τις διακρίσεις και τις ανισότητες στην αγορά εργασίας, *εκ των προτέρων αξιολόγηση* του αναμενόμενου αντίκτυπου στην κοινωνικοοικονομική κατάσταση σε τοπικό ή τομεακό επίπεδο, *τη στρατηγική υλοποίησης* βάσει των προτεραιοτήτων που επιλέχθηκαν (με ειδική πτυχή για τους αιτούντες άσυλο) και τις *δραστηριότητες πληροφόρησης*, τη συμπληρωματικότητα μεταξύ αυτής της στρατηγικής και του Εθνικού Σχεδίου Δράσης, *τα τοπικά σύμφωνα για την απασχόληση* και άλλα κοινοτικά προγράμματα, τις ενέργειες και τις μεθόδους για την προώθηση της *ισότητας των ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών*. περίληψη των αποτελεσμάτων των προηγούμενων πρωτοβουλιών ADAPT και ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, τους *όρους τεχνικής υποστήριξης* που απαιτούνται για την υλοποίηση του ΠΚΠ, *ενδεικτικό σχέδιο χρηματοδότησης* που παρουσιάζει την προβλεπόμενη συμμετοχή του ΕΚΤ και την εκτιμώμενη δημόσια και ιδιωτική υποστήριξη, τις *διαδικασίες διαβούλευσης* όλων των εταίρων για τη λήψη αποφάσεων, τους *όρους*

*Κατάρτιση σε άνεργους
παλιννοστούντες,
πρόσφυγες, μετανάστες*

*παρακολούθησης, ελέγχου και αξιολόγησης της υλοποίησης της πρωτοβουλίας EQUAL (πρόσκληση υποβολής προτάσεων, συμβάσεις που συνάπτονται με τους τελικούς δικαιούχους, ενσωμάτωση στις πολιτικές ή *mainstreaming*, σύνθεση της επιτροπής παρακολούθησης, συλλογή δεδομένων και απαραίτητοι δείκτες για τη διαρκή αξιολόγηση).*

Ύστερα από πεντάμηνη περίοδο διαπραγματεύσεων, η Επιτροπή εγκρίνει κάθε ΠΚΠ με απόφαση που επιβεβαιώνει την κατανομή της χρηματοδότησης του ΕΚΤ. Κάθε ΠΚΠ συμπληρώνεται κατόπιν με συμπλήρωμα προγραμματισμού.

5. ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ

Γενικές διατάξεις ΕΤΠΑ - ΕΚΤ - Ταμείο Συνοχής

Οι νομοθετικές προτάσεις της Επιτροπής για τη μεταρρύθμιση της περιφερειακής πολιτικής για την περίοδο 2007-2013 προβλέπουν τη διάθεση συνολικών πιστώσεων ύψους 336,1 δισεκατ. ευρώ, δηλαδή το ένα τρίτο περίπου του κοινοτικού προϋπολογισμού. Στόχος της μεταρρύθμισης είναι η ανάληψη διαρθρωτικών δράσεων που θα εστιάζουν περισσότερο στις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Ένωσης, θα συγκεντρώνονται περισσότερο στις πλέον μειονεκτικές περιοχές και θα είναι περισσότερο αποκεντρωμένες και απλουστευμένες⁷⁰.

Τον Ιούλιο του 2004, η Επιτροπή υπέβαλε δέσμη πέντε προτάσεων κανονισμών σχετικά με τη μεταρρύθμιση της περιφερειακής πολιτικής, μεταρρύθμιση που αναμενόταν να τεθεί σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2007. Οι βάσεις της μεταρρύθμισης βρίσκονται στον κανονισμό περί γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ταμείο Συνοχής, κανονισμός που συμπληρώνεται από άλλους ειδικούς κανονισμούς για το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ, το Ταμείο Συνοχής και το Νέο Όμιλο Διασυνοριακής Συνεργασίας.

Η Επιτροπή προτείνει να εστιάσουν οι ενέργειες αυτές σε περιορισμένο αριθμό κοινοτικών προτεραιοτήτων, αντικατοπτρίζοντας τα θεματολόγια της

⁷⁰ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24231.htm>

Λισσαβόνας (ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα και απασχόληση) και του Γκέτεμποργκ (περιβάλλον). Στη βάση αυτή, καταρτίστηκε περιορισμένος κατάλογος βασικών θεμάτων για τα επιχειρησιακά προγράμματα: καινοτομία, οικονομία της γνώσης, περιβάλλον, πρόληψη των κινδύνων, προσβασιμότητα και υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος. Οι σχετικές με την υλοποίηση αρχές παραμένουν: ο προγραμματισμός, η εταιρική σχέση, η συγχρηματοδότηση και η αξιολόγηση.

Ο στόχος είναι η ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής προκειμένου να προωθηθεί η αρμονική, ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη της Κοινότητας. Η κοινοτική δράση αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που αφορούν τις οικονομικές, κοινωνικές και γεωγραφικές ανισότητες, την επιτάχυνση των οικονομικών διαρθρώσεων και τη γήρανση του πληθυσμού⁷¹.

Η κυριότερη καινοτομία έγκειται σε επίπεδο των στόχων. Οι υφιστάμενοι στόχοι 1, 2 και 3 καταργούνται και στη θέση τους δημιουργούνται τρεις νέοι στόχοι: "Σύγκλιση", "Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση" και "Εδαφική συνεργασία".⁷²

ΤΡΕΙΣ ΝΕΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Συνολικά, θα διατεθούν 336,1 δισεκατ. ευρώ για τη χρηματοδότηση ενεργειών στο πλαίσιο των εν λόγω τριών νέων στόχων.

Σύγκλιση

Ο στόχος αυτός, συναφής με τον υφιστάμενο στόχο 1, αποσκοπεί στην επιτάχυνση της σύγκλισης των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών μελών και περιφερειών, μέσω της βελτίωσης των συνθηκών ανάπτυξης και απασχόλησης.

⁷¹ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24231.htm>

⁷² <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24231.htm>

Αφορά τα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη μέλη και περιφέρειες. Οι τομείς δράσης θα είναι το φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο, η καινοτομία, η κοινωνία της γνώσης, η προσαρμοστικότητα στις αλλαγές, το περιβάλλον και η διοικητική αποτελεσματικότητα. Θα χρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το Ταμείο Συνοχής.

Οι συνολικοί πόροι που θα διατεθούν για τον στόχο αυτό ανέρχονται σε 264 δισεκατ. ευρώ, δηλαδή στο 78,5% του συνόλου. Είναι επιλέξιμες:⁷³

- για τα διαρθρωτικά ταμεία (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ) :
 - οι περιφέρειες NUTS II , των οποίων το ΑΕΠ ανά κάτοικο είναι κατώτερο του 75% του κοινοτικού μέσου όρου. Στις περιφέρειες αυτές διατίθεται το 67,3% των συνολικών κονδυλίων του εν λόγω στόχου·
 - οι περιφέρειες στις οποίες το ΑΕΠ ανά κάτοικο θα υπερβεί, για στατιστικούς λόγους (λόγω της διεύρυνσης), το 75% του κοινοτικού μέσου όρου, θα τύχουν μεταβατικής, ειδικής και σταδιακά μειούμενης χρηματοδότησης. Στις περιφέρειες αυτές θα διατεθεί το 8,4% του συνολικού ποσού·
- για το Ταμείο Συνοχής : τα κράτη μέλη στα οποία το Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (ΑΕΕ) ανά κάτοικο είναι κατώτερο του 90% του κοινοτικού μέσου όρου και και τα οποία εφαρμόζουν προγράμματα οικονομικής σύγκλισης και θα λάβουν το 23,9% των πόρων που διατίθενται για τον εν λόγω στόχο. Το ταμείο αυτό θα συμβάλει στη βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς και στην ενίσχυση των διοικητικών ικανοτήτων και της αποτελεσματικότητας των δημόσιων διοικήσεων·

⁷³ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24231.htm>

- για ειδική χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ : οι ιδιαίτερα απομακρυσμένες περιφέρειες, στις οποίες θα διατεθεί το 0,42% των κονδυλίων. Στόχος είναι να διευκολυνθεί η ενσωμάτωσή τους στην εσωτερική αγορά και να ληφθούν υπόψη τα ειδικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν (αντιστάθμιση του επιπλέον κόστους που συνεπάγεται η γεωγραφική απομάκρυνση).

Η συμμετοχή των ταμείων, σε επίπεδο άξονα προτεραιότητας, περιορίζεται :⁷⁴

- στο 75% των δημοσίων δαπανών που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ ή το ΕΚΤ. Το εν λόγω ανώτατο όριο μπορεί να φθάσει στο 80% εφόσον οι επιλέξιμες περιφέρειες βρίσκονται σε κράτος μέλος που καλύπτεται από το Ταμείο Συνοχής. Μπορεί να φθάσει ακόμα και το 85% εφόσον πρόκειται για ιδιαίτερα απομακρυσμένες περιφέρειες·
- στο 85% των δημοσίων δαπανών που συγχρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής·
- στο 50% των δημοσίων δαπανών που συγχρηματοδοτούνται στις ιδιαίτερα απομακρυσμένες περιφέρειες (νέα συμπληρωματική χορήγηση του ΕΤΠΑ, που αποσκοπεί στην αντιστάθμιση του επιπλέον κόστους).

Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση

Ο στόχος αυτός αποσκοπεί στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της απασχόλησης και της ελκυστικότητας των περιφερειών, εκτός των λιγότερο ανεπτυγμένων. Πρέπει να παράσχει τη δυνατότητα πρόληψης των οικονομικών και κοινωνικών μεταβολών, προώθησης της καινοτομίας, του επιχειρηματικού πνεύματος, της προστασίας του περιβάλλοντος, της προσβασιμότητας, της

⁷⁴ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24231.htm>

προσαρμοστικότητας και της ανάπτυξης αγορών εργασίας χωρίς αποκλεισμούς. Θα χρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ.⁷⁵

Οι επιλέξιμες περιφέρειες είναι:

- οι περιφέρειες του στόχου 1 κατά την περίοδο 2000-2006, οι οποίες δεν πληρούν τα κριτήρια περιφερειακής επιλεξιμότητας του στόχου « Σύγκλιση » και οι οποίες, συνεπώς, τυγχάνουν μεταβατικής στήριξης. Η Επιτροπή θα πρέπει να καταρτίσει κατάλογο των εν λόγω περιφερειών, ο οποίος, από την στιγμή που θα εγκριθεί, θα ισχύσει για την περίοδο από το 2007 έως το 2013.
- όλες οι λοιπές περιφέρειες της Κοινότητας που δεν καλύπτονται από το στόχο « Σύγκλιση ».

Όσον αφορά τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ, η Επιτροπή προτείνει τέσσερις προτεραιότητες με βάση την ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση (ΕΣΑ) : βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων, βελτίωση της πρόσβασης στην εργασία, ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης και μεταρρυθμίσεις στον τομέα της απασχόλησης και της ενσωμάτωσης.

Οι πόροι που προορίζονται για τον στόχο αυτό ανέρχονται σε 57,9 δισεκατ. ευρώ, δηλαδή στο 17,2% του συνόλου, και κατανέμονται εξίσου μεταξύ του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ. Από το ποσό αυτό, το 16,7% θα διατεθεί για την παροχή μιας σταδιακά μειούμενης μεταβατικής στήριξης.

Οι ενέργειες στο πλαίσιο του στόχου αυτού μπορούν να χρηματοδοτούνται μέχρι ποσοστού 50% από κονδύλια δημόσιων δαπανών. Το ανώτατο όριο ανέρχεται στο 85% για τις ιδιαίτερα απομακρυσμένες περιφέρειες.

⁷⁵ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24231.htm>

Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία

Ο νέος αυτός στόχος αποσκοπεί στην ενίσχυση της συνεργασίας σε διασυνοριακό, διεθνικό και διαπεριφερειακό επίπεδο, με βάση την υφιστάμενη πρωτοβουλία INTERREG . Θα χρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ. Αποσκοπεί στην προώθηση κοινών λύσεων σε κοινά προβλήματα για τις αρχές των χωρών που γειτνιάζουν, στους τομείς της ανάπτυξης αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, στην ανάπτυξη των οικονομικών σχέσεων και τη δικτύωση μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Η συνεργασία θα επικεντρώνεται στους τομείς της έρευνας, της ανάπτυξης, της κοινωνίας των πληροφοριών, του περιβάλλοντος, της πρόληψης των κινδύνων και της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτων.

Είναι επιλέξιμες οι περιφέρειες NUTS III που βρίσκονται κατά μήκος των χερσαίων εσωτερικών συνόρων, ορισμένων εξωτερικών συνόρων, καθώς και ορισμένες περιφέρειες οι οποίες βρίσκονται κατά μήκος των θαλασσίων συνόρων που απέχουν μέχρι 150 χιλιόμετρα. Η Επιτροπή πρέπει να εγκρίνει κατάλογο των επιλέξιμων περιφερειών.

Το σύνολο του εδάφους της Κοινότητας είναι επιλέξιμο όσον αφορά τα δίκτυα συνεργασίας και την ανταλλαγή εμπειριών.

Το ανώτατο όριο της συγχρηματοδότησης ανέρχεται στο 75% των δημοσίων δαπανών.

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΕΙΔΙΚΑ ΤΟΥΣ ΤΡΕΙΣ ΣΤΟΧΟΥΣ

Οι πόροι δεν είναι μεταβιβάσιμοι μεταξύ των διαφόρων στόχων. Το 0,3% του συνόλου διατίθεται για την παροχή τεχνικής βοήθειας. Για τους στόχους "Σύγκλιση" και "Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση", το 3% του

συνόλου αποτελεί « αποθεματικό για την προώθηση της ποιότητας και της αποδοτικότητας ». Σε όλες τις περιπτώσεις, η ετήσια κατανομή των πόρων δεν δύναται να υπερβαίνει το 4% του ΑΕΠ του συγκεκριμένου κράτους μέλους. Προβλέπεται επίσης η σύσταση ενός νέου « εθνικού αποθεματικού για απρόβλεπτα » προκειμένου να παράσχει έκτακτη βοήθεια σε περίπτωση απρόβλεπτης τομεακής ή τοπικής κρίσης, οφειλόμενης σε μια οικονομική και κοινωνική αναδιάρθρωση ή σε άνοιγμα της αγοράς. Το αποθεματικό αυτό δημιουργείται από τα κράτη μέλη και αντιστοιχεί στο 1% των κονδυλίων για την « σύγκλιση » και στο 3% των κονδυλίων για την « ανταγωνιστικότητα ».

Στρατηγική προσέγγιση.

Η Επιτροπή προτείνει να εγκριθεί από το Συμβούλιο, βάσει προτάσεώς της, πριν από τη νέα περίοδο προγραμματισμού και κατόπιν γνωμοδοτήσεως του Κοινοβουλίου, ένα γενικό έγγραφο στρατηγικής για την περιφερειακή πολιτική. Οι εν λόγω « στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας για την συνοχή » θα πρέπει να αποσκοπούν στη μεταφορά προτεραιοτήτων της Κοινότητας, λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές κατευθύνσεις οικονομικής πολιτικής (ΓΚΟΠ) και την ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση . Ειδικότερα, στις εν λόγω στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές εντοπίζονται οι κοινοτικές προτεραιότητες που πρέπει να υποστηριχθούν μέσω της πολιτικής για την συνοχή, έτσι ώστε να ενισχυθούν οι συνέργιες με την αναθεωρημένη στρατηγική της Λισσαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση και να προωθηθεί η υλοποίηση της στρατηγικής αυτής. Εξάλλου, οι

κατευθυντήριες γραμμές αποτελούν τη βάση για την κατάρτιση του εθνικού στρατηγικού πλαισίου αναφοράς από κάθε κράτος μέλος.⁷⁶

Το « εθνικό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς » παρουσιάζει τις προτεραιότητες του κράτους μέλους όσον αφορά την πολιτική συνοχής για την περίοδο μετά το 2006. Προετοιμάζει τον προγραμματισμό των ταμείων και θα αντικαταστήσει τα ισχύοντα κοινοτικά πλαίσια στήριξης (ΚΠΣ ⁷⁷) και τα ενιαία έγγραφα προγραμματισμού (DOCUP), καθώς και τα συμπληρώματα προγραμματισμού. Περιλαμβάνει περιγραφή της στρατηγικής του ενδιαφερόμενου κράτους, καθώς και την επιχειρησιακή έκφρασή της. Πρέπει να διαβιβάζεται στην Επιτροπή προς έγκριση. Η εν λόγω εθνική στρατηγική θα αποτελέσει το αντικείμενο παρακολούθησης με την σύνταξη έκθεσης επί των δραστηριοτήτων, που πρέπει να υποβάλλεται από το κράτος μέλος, το αργότερο μέχρι την 1η Οκτωβρίου κάθε έτους. Οι κατευθυντήριες γραμμές της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση αξιολογούνται επίσης κάθε χρόνο σε επίπεδο κράτους μέλους. Από το 2009, η Επιτροπή θα συντάσσει, στις αρχές κάθε έτους, έκθεση επί της επιτευχθείσας προόδου όσον αφορά τις στρατηγικές προτεραιότητες της Ένωσης. Η έκθεση αυτή θα διαβιβάζεται στο Συμβούλιο, το οποίο θα εγκρίνει τα συμπεράσματα σχετικά με την υλοποίηση των στρατηγικών κατευθυντήριων γραμμών, ενώ η Επιτροπή θα διασφαλίζει την παρακολούθηση της υλοποίησης αυτής.

Επιχειρησιακά προγράμματα

Η ανάληψη δράσης από μέρους των ταμείων εκφράζεται υπό μορφή επιχειρησιακών προγραμμάτων που καλύπτουν την περίοδο από 1ης Ιανουαρίου 2007

⁷⁶ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24231.htm>

⁷⁷ <http://www.info3kps.gr/printresults.asp?tab=1&id>

έως την 31η Δεκεμβρίου 2013. Περιλαμβάνουν αναλύσεις, σχέδια χρηματοδότησης, διατάξεις εφαρμογής και τον εντοπισμό των αξόνων προτεραιότητας. Κάθε πρόγραμμα αφορά έναν μόνο στόχο. Τα προγράμματα χρηματοδοτούνται από ένα μόνο ταμείο, με εξαίρεση τους τομείς των μεταφορών και του περιβάλλοντος (συνεργασία ΕΤΠΑ / Ταμείου Συνοχής).

Ο προγραμματισμός έχει απλουστευθεί κατά τον ακόλουθο τρόπο⁷⁸ :

- σε πολιτικό επίπεδο, κάθε κράτος μέλος συντάσσει ένα έγγραφο με βάση τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας, οι οποίες εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο, αποτέλεσαν το αντικείμενο διαπραγμάτευσης με την Επιτροπή και θα χρησιμεύσουν ως πλαίσιο για την κατάρτιση των προγραμμάτων.
- σε επιχειρησιακό επίπεδο, η Επιτροπή εγκρίνει προγράμματα βάσει του εθνικού στρατηγικού πλαισίου αναφοράς. Τα προγράμματα αυτά περιλαμβάνουν μόνο τις σημαντικότερες δραστηριότητες: το « συμπλήρωμα προγραμματισμού » και η διαχείριση στο πλαίσιο κάθε μέτρου, θα καταρτηθούν.

Το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ μπορούν να χρηματοδοτούν, συμπληρωματικά και εντός του ορίου του 5 % για κάθε άξονα προτεραιότητας ενός επιχειρησιακού προγράμματος, ενέργειες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άλλου ταμείου, εφόσον οι εν λόγω ενέργειες είναι αναγκαίες για την ομαλή διεξαγωγή της δραστηριότητας και εφόσον συνδέονται άμεσα μεταξύ τους. Τα προγράμματα πρέπει να καταρτίζονται σε στενή συνεργασία με τους οικονομικούς, κοινωνικούς και περιφερειακούς εταίρους. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ) καθώς και το

⁷⁸ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24231.htm>

Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων δύνανται επίσης να συμμετέχουν στην κατάρτιση των εθνικών στρατηγικών πλαισίων αναφοράς, επιχειρησιακών προγραμμάτων, μεγάλων σχεδίων και εταιρικών σχέσεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα. Με πρωτοβουλία της Επιτροπής, τα ταμεία δύνανται επίσης να χρηματοδοτούν τις ενέργειες προετοιμασίας, παρακολούθησης, διοικητικής και τεχνικής υποστήριξης, αξιολόγησης, γενικού και λογιστικού ελέγχου, που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού, εντός του ορίου του 0,3% των αντίστοιχων συνολικών ετήσιων κονδυλίων που διατίθενται για αυτές. Αντιθέτως, εφόσον πρόκειται για πρωτοβουλία των κρατών μελών, τα ανώτατα όρια ανέρχονται στο 4% του ποσού που διατίθεται σε ένα πρόγραμμα για τους στόχους "Σύγκλιση" και "Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση" και στο 6% για τον στόχο "Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία".⁷⁹

Αρχές παρέμβασης

Στο πλαίσιο των τριών στόχων, οι αρχές που διέπουν τις παρεμβάσεις είναι η συμπληρωματικότητα, η συνεκτικότητα, η συμβατότητα, ο πολυετής προγραμματισμός, η επικουρικότητα και η αναλογικότητα της παρέμβασης, η από κοινού διαχείριση, η προσθετικότητα, η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και τέλος η εταιρική σχέση με τις αρμόδιες δημόσιες αρχές, με τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους, καθώς και με κάθε άλλον αντιπροσωπευτικό οργανισμό.

Δημοσιονομική διαχείριση

Όσον αφορά τη δημοσιονομική διαχείριση, οι αναλήψεις υποχρεώσεων υλοποιούνται σε μηνιαίες δόσεις και ανά ταμείο, κατά τη διάρκεια της περιόδου

⁷⁹ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24231.htm>

2007- 2013. Εκφράζονται και καταβάλλονται σε ευρώ. Η διαχείριση αυτή έχει απλουστευθεί, δεδομένου ότι στο εξής οι πληρωμές θα πραγματοποιούνται σε επίπεδο προτεραιοτήτων και όχι σε επίπεδο μέτρων. Η κοινοτική συμμετοχή θα υπολογίζεται αποκλειστικά με βάση τις δημόσιες δαπάνες. Οι πληρωμές πραγματοποιούνται υπό μορφή:⁸⁰

- προχρηματοδότησης. Η ενιαία προχρηματοδότηση αποτελεί το 7% της συμμετοχής των διαρθρωτικών ταμείων και το 10,5% της συμμετοχής του ταμείου συνοχής. Θα πρέπει να επιστραφεί στην Επιτροπή εάν, εντός προθεσμίας 24 μηνών, δεν υποβληθεί αίτηση πληρωμής στο πλαίσιο του εν λόγω επιχειρησιακού προγράμματος·
- ενδιάμεσων πληρωμών. Οι πληρωμές αυτές πρέπει να πληρούν ορισμένες απαιτήσεις - υποβολή αίτησης, τήρηση του ποσού, διαβίβαση εκθέσεων - προκειμένου να καταβληθούν. Συνιστάται να υποβάλλονται συγκεντρωτικά οι αιτήσεις τρεις φορές το χρόνο και η Επιτροπή πρέπει να καταβάλλει το σχετικό ποσό εντός προθεσμίας δύο μηνών μετά την πρωτοκόλληση της αίτησης·
- πληρωμής του υπολοίπου. Η πληρωμή αυτή πραγματοποιείται το αργότερο μέχρι την 30ή Ιουνίου 2016 και εφόσον η Επιτροπή έχει προηγουμένως εγκρίνει την αίτηση πληρωμής, τη δήλωση δαπανών, την τελική έκθεση και τη δήλωση εγκυρότητας της αίτησης.

Οι ενδιάμεσες πληρωμές και οι πληρωμές του υπολοίπου υπολογίζονται εφαρμόζοντας τον συντελεστή συγχρηματοδότησης για κάθε άξονα προτεραιότητας στις δημόσιες δαπάνες. Οι πληρωμές αυτές δύνανται να διακοπούν, να

⁸⁰ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24231.htm>

κατακρατηθούν ή να ανασταλούν σε περίπτωση που ανακύψουν τα σημαντικά προβλήματα που αναφέρονται στην πρόταση. Το σωρευτικό σύνολο των πληρωμών προχρηματοδότησης και των ενδιάμεσων πληρωμών ανέρχεται, κατ' ανώτατο όριο, στο 95% της συμμετοχής των ταμείων στο επιχειρησιακό πρόγραμμα.

Μέρος της δημοσιονομικής δέσμευσης αποδεσμεύεται αυτομάτως από την Επιτροπή εάν δεν έχει χρησιμοποιηθεί ή εάν δεν έχει υποβληθεί αίτηση πληρωμής κατά το τέλος του δεύτερου έτους από το έτος της δημοσιονομικής δέσμευσης (κανόνας «n+2»).

Συμμετοχή

Η συμμετοχή των ταμείων διαμορφώνεται με βάση τα ακόλουθα κριτήρια⁸¹ :

- η σοβαρότητα των συγκεκριμένων προβλημάτων·
- η σπουδαιότητα κάθε άξονα προτεραιότητας στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων της Ένωσης·
- η προστασία και η βελτίωση του περιβάλλοντος·
- το ποσοστό συγκέντρωσης ιδιωτικών κεφαλαίων.

Η συμμετοχή των ταμείων σε επίπεδο άξονα προτεραιότητας δεν δύναται να είναι μικρότερη από το 20% των δημοσίων δαπανών. Οι σχετικές με την τεχνική βοήθεια ενέργειες δύναται να χρηματοδοτούνται στο 100%. Οι άξονες προτεραιότητας και οι ενέργειες δύναται να χρηματοδοτούνται μόνον από ένα ταμείο κάθε φορά και, αντιστοίχως, από ένα επιχειρησιακό πρόγραμμα κάθε φορά. Όσον αφορά τις επιχειρήσεις, τα ποσά των κρατικών ενισχύσεων πρέπει να μην υπερβαίνουν τα όρια που έχουν καθοριστεί για τις κρατικές ενισχύσεις. Τέλος, μια

⁸¹ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24231.htm>

δαπάνη που συγχρηματοδοτείται από τα ταμεία δεν δύναται να χρηματοδοτηθεί από άλλο κοινοτικό χρηματοδοτικό μέσο.

Επιλεξιμότητα

Για να είναι επιλέξιμες οι δαπάνες, πρέπει τα σχετικά ποσά να καταβάλλονται στους δικαιούχους μεταξύ της 1ης Ιανουαρίου 2007 και της 31ης Δεκεμβρίου 2015. Οι συγχρηματοδοτούμενες ενέργειες δεν πρέπει να ολοκληρώνονται πριν από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος της επιλεξιμότητας. Οι κανόνες καθορίζονται σε εθνική κλίμακα, με την επιφύλαξη των παρεκκλίσεων που αναφέρονται στους ειδικούς κανονισμούς για κάθε ταμείο.

Διαχείριση, παρακολούθηση και έλεγχος

Η διαχείριση, η παρακολούθηση και ο έλεγχος των προγραμμάτων διασφαλίζονται από ⁸²:

- μια αρχή διαχείρισης, αρμόδια για τη διαχείριση και την εφαρμογή ενός επιχειρησιακού προγράμματος κατά τρόπο αποτελεσματικό, ουσιαστικό και ορθό. Υποβάλλει στην Επιτροπή ετήσια έκθεση εκτέλεσης το αργότερο μέχρι την 30ή Ιουνίου εκάστου έτους και τελική έκθεση μέχρι τις 30 Ιουνίου 2016·
- μια αρχή πιστοποίησης συντάσσει και διαβιβάζει στην Επιτροπή τις πιστοποιημένες καταστάσεις δαπανών και τις αιτήσεις πληρωμών. Οφείλει επίσης να πιστοποιεί την ακρίβεια και την τήρηση των εθνικών και κοινοτικών κανόνων για τις δαπάνες. Τηρεί λογιστικά στοιχεία και διασφαλίζει την ανάκτηση των κοινοτικών πιστώσεων σε περίπτωση παρατυπίας·

⁸² <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24231.htm>

- μια ελεγκτική αρχή· πρόκειται για ένα λειτουργικά ανεξάρτητο όργανο που ορίζεται από το κράτος μέλος για κάθε επιχειρησιακό πρόγραμμα. Αναλαμβάνει τους ελέγχους, τους οποίους διενεργεί με βάση το κατάλληλο δείγμα, συντάσσει τις ετήσιες εκθέσεις ελέγχου και γνωμοδοτεί σχετικά με τους διενεργηθέντες ελέγχους·
- έναν οργανισμό ο οποίος ορίζεται από το κράτος μέλος και είναι αρμόδιος για την είσπραξη των πληρωμών·
- έναν ή περισσότερους αρμόδιους οργανισμούς για την εκτέλεση των πληρωμών στους δικαιούχους·
- μια επιτροπή παρακολούθησης η οποία δημιουργείται από το κράτος μέλος για κάθε επιχειρησιακό πρόγραμμα. Η επιτροπή αυτή προεδρεύεται από έναν εκπρόσωπο του κράτους μέλους ή της διαχειριστικής αρχής και η σύνθεσή της αποφασίζεται από το κράτος μέλος, και περιλαμβάνει τους οικονομικούς, κοινωνικούς και περιφερειακούς εταίρους. Διασφαλίζει την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα της εφαρμογής του επιχειρησιακού προγράμματος.

Αποτελεσματικότητα

Τα σχετικά με τα ταμεία έγγραφα και δραστηριότητες αξιολογούνται προκειμένου να ενισχυθεί η ποιότητα, η αποτελεσματικότητα και η συνεκτικότητα της παρέμβασης. Οι αξιολογήσεις αυτές αποτελούν ευθύνη του κράτους μέλους ή της Επιτροπής, ανάλογα με την συμμετοχή τους, με παράλληλη τήρηση της αρχής της αναλογικότητας. Οι αξιολογήσεις αξιολογούνται από ανεξάρτητους αξιολογητές και τα αποτελέσματά τους δημοσιοποιούνται.

Δύο είδη **αποθεματικών** εξασφαλίζουν επιπλέον την αποτελεσματικότητας των ταμείων. Το κοινοτικό αποθεματικό για την προώθηση της ποιότητας και της αποδοτικότητας επιβραβεύει την επιτευχθείσα από τα κράτη μέλη πρόοδο στους τομείς της απασχόλησης, της αύξησης του ΑΕΠ ή της καινοτομίας. Το εθνικό αποθεματικό για απρόβλεπτα αποτελεί το 1% των κονδυλίων για τον στόχο « Σύγκλιση » και το 3% για τον στόχο « Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση ». Με το αποθεματικό αυτό πρέπει να είναι εφικτή η αντιμετώπιση κρίσιμων καταστάσεων τομεακού ή τοπικού χαρακτήρα, οι οποίες εμφανίζονται λόγω αναδιαρθρώσεων στον οικονομικό, τον κοινωνικό ή τον εμπορικό τομέα⁸³.

Επιτροπές

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επικουρείται από δύο επιτροπές. Μία για το ΕΤΠΑ, το Ταμείο Συνοχής και τον συντονισμό των ταμείων, και μια άλλη που θα την βοηθήσει στον συντονισμό του ΕΚΤ.

Πληροφόρηση

Εξάλλου, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν την πληροφόρηση και τη δημοσιότητα, για τους πολίτες και τους δικαιούχους, με σκοπό την προβολή του ρόλου της Ένωσης και την εξασφάλιση της διαφάνειας. Τα κράτη είναι επίσης αρμόδια για την ορθή δημοσιονομική διαχείριση των προγραμμάτων και την αποτελεσματική λειτουργία των συστημάτων ελέγχου. Από πλευράς της η Επιτροπή επιτηρεί την εκπλήρωση των καθηκόντων από μέρους των κρατών μελών και δύναται

⁸³ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24231.htm>

να προβαίνει σε επιτόπιους ελέγχους. Συνεργάζεται με τις εθνικές ελεγκτικές αρχές με τις οποίες έρχεται τακτικά σε επαφή⁸⁴.

Το σχέδιο στρατηγικών κατευθυντήριων γραμμών της Κοινότητας για την συνοχή, την ανάπτυξη και την απασχόληση εγκρίθηκε από την Επιτροπή στις 5 Ιουλίου 2005. Οι εν λόγω στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές αποτελούν ένα σημαντικό πολιτικό στοιχείο για την υλοποίηση της πολιτικής συνοχής στη νέα περίοδο προγραμματισμού 2007-2013. Η δημόσια διαβούλευση θα συμβάλει στο να αποκτήσουν οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές την τελική τους μορφή.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ 1⁸⁵

2000-2006	-	2007-2013	-
Στόχοι	Χρηματοδοτικά μέσα	Στόχοι	Χρηματοδοτικά μέσα
Ταμείο Συνοχής	Ταμείο Συνοχής	« Σύγκλιση »	ΕΤΠΑ
Στόχος αριθ. 1	ΕΤΠΑ	-	Ταμείο Συνοχής
-	ΕΚΤ	-	-
-	ΕΓΤΠΕ-Εγγυήσεις ΕΓΤΠΕ- Προσανατολισμός	-	-
-	ΧΜΠΑ	-	-
Στόχος αριθ. 2	ΕΤΠΑ	«Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση» - σε περιφερειακό επίπεδο - σε εθνικό επίπεδο: ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση	ΕΤΠΑ
-	ΕΚΤ		ΕΚΤ
Στόχος αριθ. 3	ΕΚΤ		-
Interreg	ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό	ΕΤΠΑ

⁸⁴ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24231.htm>

⁸⁵ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24231.htm>

2000-2006	-	2007-2013	-
		εδαφική συνεργασία	
URBAN	ΕΤΠΑ	-	-
EQUAL	ΕΚΤ	-	-
Leader+	ΕΓΤΠΕ- προσανατολισμός	-	-
Αγροτική ανάπτυξη και αναδιάρθρωση του τομέα της αλιείας εκτός του στόχου αριθ. 1	ΕΓΤΠΕ - Τμήμα Εγγυήσεων	-	-
	ΧΜΠΑ	-	-
9 ΣΤΟΧΟΙ	6 μέσα	3 στόχοι	3 μέσα

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) (2007-2013)

Για να μειωθεί η απόκλιση μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των ευρωπαϊκών περιφερειών και η καθυστέρηση που παρουσιάζουν οι πλέον μειονεκτικές περιφέρειες, ο παρών κανονισμός ορίζει τα είδη ενεργειών που μπορούν να λάβουν χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Καθορίζει επίσης τα καθήκοντα και το πεδίο εφαρμογής των παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ στο πλαίσιο των στόχων «Σύγκλιση», «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση» και «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» της αναθεωρημένης πολιτικής για τη συνοχή κατά την περίοδο 2007-2013.

Ο παρών κανονισμός καθορίζει και επεξηγεί τα καθήκοντα και το πεδίο εφαρμογής της παρέμβασης του ΕΤΠΑ. Το πεδίο εφαρμογής της παρέμβασης του

ΕΤΠΑ εμπίπτει στο πλαίσιο των στόχων «Σύγκλιση», «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση» και «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία», όπως ορίζονται στις γενικές διατάξεις για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής.⁸⁶

Στόχος

Στόχος του ΕΤΠΑ είναι να συμβάλει στην ενίσχυση της οικονομικής και της κοινωνικής συνοχής μειώνοντας τις περιφερειακές διαφορές. Η συμβολή αυτή πραγματοποιείται μέσω της στήριξης της ανάπτυξης και των διαρθρωτικών προσαρμογών των περιφερειακών οικονομιών, συμπεριλαμβανομένης και της ανασυγκρότησης βιομηχανικών περιοχών που παρακμάζουν.

Πεδίο εφαρμογής

Η παρέμβαση του ΕΤΠΑ επικεντρώνεται σε ορισμένες θεματικές προτεραιότητες που αντικατοπτρίζουν τη φύση των στόχων «Σύγκλιση», «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση» και «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία». Πρόκειται, ιδίως, για χρηματοδοτήσεις που αφορούν:

- επενδύσεις που συμβάλλουν στη δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης,
- επενδύσεις σε υποδομές,
- μέτρα στήριξης της περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης, που περιλαμβάνουν την παροχή βοήθειας και υπηρεσιών στις επιχειρήσεις, ιδίως στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ),
- την τεχνική βοήθεια.⁸⁷

⁸⁶ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24234.htm>

⁸⁷ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24234.htm>

«Σύγκλιση»

Στο πλαίσιο του στόχου «Σύγκλιση», το ΕΤΠΑ επικεντρώνει την παροχή βοήθειας στην υποστήριξη της ολοκληρωμένης και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, καθώς και στη δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας. Τα επιχειρησιακά προγράμματα των κρατών μελών αποσκοπούν στον εκσυγχρονισμό και στη διαφοροποίηση των περιφερειακών οικονομικών δομών, κυρίως στους ακόλουθους τομείς:

- έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη (E&TA), καινοτομία και επιχειρηματικότητα·
- κοινωνία των πληροφοριών·
- περιβάλλον·
- πρόληψη κινδύνων·
- τουρισμός·
- επενδύσεις στον πολιτιστικό τομέα·
- επενδύσεις στις μεταφορές·
- ενέργεια·
- επενδύσεις στην εκπαίδευση·
- επενδύσεις στις υποδομές υγείας και κοινωνικής πρόνοιας·
- άμεση ενίσχυση των επενδύσεων στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ).⁸⁸

«Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση»

Για το στόχο «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση», οι ενισχύσεις επικεντρώνονται σε τρεις προτεραιότητες:

⁸⁸ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24234.htm>

- καινοτομία και οικονομία της γνώσης, ιδίως στον τομέα της βελτίωσης των δυνατοτήτων περιφερειακής έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας, του επιχειρηματικού πνεύματος και της δημιουργίας νέων χρηματοδοτικών μέσων για τις επιχειρήσεις·
- περιβάλλον και πρόληψη των κινδύνων, συμπεριλαμβανομένης της εξυγίανσης μολυσμένων χώρων γης, της ενθάρρυνσης της ενεργειακής αποδοτικότητας, της προώθησης καθαρών δημόσιων αστικών μεταφορών και της ανάπτυξης σχεδίων για την πρόληψη και την αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων·
- πρόσβαση σε μεταφορές και υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, ιδίως με την ενίσχυση των δευτερογενών δικτύων μεταφορών και την προώθηση της πρόσβασης των ΜΜΕ στις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ).

«Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία»

Όσον αφορά τον στόχο «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία», οι ενισχύσεις που χορηγεί το ΕΤΠΑ επικεντρώνονται σε τρεις τομείς:

- ανάπτυξη διασυνοριακών οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων μέσω κοινών στρατηγικών για τη βιώσιμη εδαφική ανάπτυξη. Πρόκειται π.χ. για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας, της προστασίας και της διαχείρισης των περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων και για την ανάπτυξη της συνεργασίας, των ικανοτήτων και της κοινής χρήσης υποδομών·
- καθιέρωση και ανάπτυξη διακρατικής συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένης και της διμερούς συνεργασίας μεταξύ θαλάσσιων περιφερειών. Οι

προτεραιότητες έχουν ως άξονα την καινοτομία, το περιβάλλον, τη βελτίωση της προσπελασιμότητας και τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη·

- ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της περιφερειακής πολιτικής. Στόχος είναι να δοθεί προώθηση στη δικτύωση και την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των αρχών περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης.⁸⁹

Η Επιτροπή, ύστερα από αίτημα των κρατών μελών, μπορεί να προτείνει κανόνες για την επιλεξιμότητα ορισμένων κατηγοριών δαπανών σε αντικατάσταση των εθνικών κανόνων.

Τα κράτη μέλη είναι αρμόδια για το διορισμό μιας διαχειριστικής αρχής, μιας αρχής πιστοποίησης και μιας αρχής ελέγχου.

Όπως καθορίζεται στις γενικές διατάξεις, τα κράτη μέλη είναι δυνατόν να χρησιμοποιήσουν το νομικό μέσο συνεργασίας, τον ευρωπαϊκό όμιλο διασυνοριακής συνεργασίας (GECT), με στόχο να του αναθέσουν τις ευθύνες της διαχειριστικής αρχής και της κοινής τεχνικής γραμματείας.

Για να επιλεγεί ένα έργο, πρέπει να περιλαμβάνει δικαιούχους από τουλάχιστον δύο χώρες που συνεργάζονται σε τουλάχιστον δύο από τους ακόλουθους τέσσερις τομείς: ανάπτυξη, υλοποίηση, στελέχωση και χρηματοδότηση. Στην περίπτωση της διακρατικής συνεργασίας τα προγράμματα είναι δυνατόν να υλοποιηθούν από ένα μόνο κράτος μέλος εφόσον έχουν υποβληθεί από τουλάχιστον δύο κράτη μέλη. Όταν πρόκειται για δίκτυα συνεργασίας και ανταλλαγής εμπειριών, τα προγράμματα πρέπει να περιλαμβάνουν τουλάχιστον τρεις δικαιούχους από

⁸⁹ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24234.htm>

τουλάχιστον τρεις περιφέρειες τουλάχιστον δύο κρατών μελών, που πρέπει να συνεργάζονται στους τέσσερις παραπάνω τομείς.⁹⁰

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα πρέπει να περιλαμβάνει ιδίως τις εξής πληροφορίες:

- ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων της ζώνης συνεργασίας,
- αιτιολόγηση των προτεραιοτήτων που επελέγησαν,
- πληροφορίες σχετικά με τους άξονες προτεραιοτήτων και τους ειδικούς στόχους τους,
- κατανομή των τομέων παρέμβασης ανά κατηγορία,
- ένα σχέδιο χρηματοδότησης,
- τις διατάξεις υλοποίησης,
- τον ενδεικτικό κατάλογο των μεγάλων έργων.

Όσον αφορά τη χρηματοδότηση, υπάρχουν ειδικοί όροι που διέπουν τη γεωγραφική θέση των ενεργειών. Η συγχρηματοδότηση μπορεί να φθάσει:

- το 20% στο πλαίσιο της διασυνοριακής συνεργασίας σε περιοχές NUTS επιπέδου III οι οποίες συνορεύουν με μεθοριακές περιοχές της Ένωσης·
- το 20% στο πλαίσιο της διακρατικής συνεργασίας για ενέργειες στις οποίες συμμετέχουν και εταίροι εκτός της περιφέρειας αυτής·
- το 10% στο πλαίσιο της διασυνοριακής και διακρατικής συνεργασίας, για δαπάνες που πραγματοποιούνται για την υλοποίηση ενεργειών στην επικράτεια τρίτων χωρών, εφόσον από τις ενέργειες αυτές επωφελούνται περιφέρειες της Κοινότητας.

⁹⁰ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24234.htm>

Εδαφικές ιδιαιτερότητες

Το ΕΤΠΑ αποδίδει ιδιαίτερη προσοχή στις εδαφικές ιδιαιτερότητες. Οι ενέργειες που συνδέονται με την αστική διάσταση ενσωματώνονται στα επιχειρησιακά προγράμματα, με βάση την εμπειρία της πρωτοβουλίας URBAN. Η δράση του ΕΤΠΑ επιδιώκει την αντιμετώπιση των οικονομικών, των περιβαλλοντικών και των κοινωνικών προβλημάτων των αστικών περιοχών.⁹¹

Όσον αφορά τις αγροτικές περιοχές και τις περιοχές που εξαρτώνται από την αλιεία, οι παρεμβάσεις του ΕΤΠΑ πρέπει να επικεντρώνονται στην οικονομική διαφοροποίηση και ειδικότερα στα εξής:

- τις υποδομές βελτίωσης της πρόσβασης·
- τα δίκτυα και τις τηλεπικοινωνίες σε αγροτικές περιοχές·
- την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων·
- την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών·
- την ανάπτυξη του τουρισμού και των αναπτυξιακών έργων σε αγροτικές περιοχές.⁹²

Όσον αφορά τις περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα, το ΕΤΠΑ συμβάλλει στη χρηματοδότηση επενδύσεων που στοχεύουν στη βελτίωση της πρόσβασης, την προώθηση οικονομικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομιά, την προώθηση της βιώσιμης χρήσης των φυσικών πόρων και την τόνωση του τουριστικού τομέα.

⁹¹ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24234.htm>

⁹² <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24234.htm>

Τέλος, το ΕΤΠΑ συγχρηματοδοτεί λειτουργικές δαπάνες στις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες καθώς επίσης και:

- την ενίσχυση των υπηρεσιών μεταφοράς εμπορευμάτων και την αρχική ενίσχυση για υπηρεσίες μεταφορών·
- την ενίσχυση για την αντιμετώπιση προβλημάτων που σχετίζονται με την αποθήκευση, τη συντήρηση εργαλείων παραγωγής και την έλλειψη ανθρώπινου κεφαλαίου στην τοπική αγορά εργασίας.

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο μετά το 2007

Η Επιτροπή προτείνει το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) να επικεντρωθεί κατά την περίοδο 2007-2013 σε τέσσερις τομείς δράσης: στη βελτίωση της ικανότητας προσαρμογής των εργαζομένων και των επιχειρήσεων, στη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, στην ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης και στην προώθηση των εταιρικών σχέσεων για την επιβολή μεταρρυθμίσεων. Τα μέτρα αυτά αφορούν δύο από τους τρεις νέους στόχους: τη «Σύγκλιση» και την «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση»⁹³.

Στόχος

Στόχος του ΕΚΤ είναι να ενισχύσει την οικονομική και κοινωνική συνοχή με την υποστήριξη των εθνικών πολιτικών που έχουν ως στόχο την πλήρη απασχόληση, τη βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας στην εργασία, την

⁹³ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24232.htm>

ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης και τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στον τομέα της απασχόλησης.

Προτεραιότητες

Το πεδίο εφαρμογής του ΕΚΤ αφορά τους στόχους «Σύγκλιση» - για τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες - και την «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση» που προσπαθεί να προβλέψει και να προωθήσει οικονομικές μεταβολές για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις.

Οι προτεραιότητες των δύο αυτών στόχων είναι:

- αύξηση της **ικανότητας προσαρμογής** των εργαζομένων και των επιχειρήσεων. Προτείνεται να αυξηθεί η επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό μέσω προγραμμάτων διά βίου μάθησης, διαφάνειας των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων και μέσω της προώθησης του επιχειρηματικού πνεύματος και της καινοτομίας. Θα πρέπει, εξάλλου, να γίνει πρόβλεψη και θετική διαχείριση των οικονομικών αλλαγών·
- βελτίωση της **πρόσβασης στην απασχόληση** όσων αναζητούν εργασία, όσων δεν ασκούν επαγγελματική δραστηριότητα, των γυναικών και των μεταναστών. Θα πρέπει να εκσυγχρονιστούν και να ενισχυθούν οι σχετικοί φορείς, και συγκεκριμένα οι υπηρεσίες απασχόλησης, και να εφαρμοστούν δραστικά και προληπτικά μέτρα για να προσδιοριστούν εκ των προτέρων οι ανάγκες. Θα πρέπει να θεσπιστούν ειδικά μέτρα για τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας και την ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστών·

- ενίσχυση της **κοινωνικής ένταξης** των μειονεκτούντων ατόμων και καταπολέμηση των διακρίσεων·
- επιβολή **μεταρρυθμίσεων** στον τομέα της απασχόλησης και της κοινωνικής ένταξης μέσω των εταιρικών σχέσεων.⁹⁴

Στο πλαίσιο του στόχου «Σύγκλιση», το ΕΚΤ στηρίζει επίσης τις εξής προτεραιότητες:

- περισσότερες **επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό**, με μεταρρυθμίσεις στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, μεγαλύτερη συμμετοχή στη διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού μέσω της έρευνας και της καινοτομίας·
- **ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας και αποτελεσματικότητας** ώστε να συμβάλουν στη χρηστή διακυβέρνηση.

Η χρηματοδότηση του ΕΚΤ που χορηγείται μέσω δημόσιων διαδικασιών υποβολής προσφορών έχει τη **μορφή** μεμονωμένης ή συνολικής μη επιστρεπτέας ενίσχυσης, επιστρεπτέας ενίσχυσης, επιδότησης επιτοκίου, μικροπιστώσεων ή αγοράς αγαθών και υπηρεσιών.

Συμμετοχή

Το επίπεδο συμμετοχής του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου στις δημόσιες δαπάνες ανέρχεται σε 75% για το στόχο «Σύγκλιση» και σε 50% για το στόχο «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση».

⁹⁴ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24232.htm>

Άξονες προτεραιότητας

Η καινοτομία, η διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία, η ισότητα ανδρών και γυναικών καθώς και η ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης και η απασχόληση των μεταναστών και των μειονοτήτων αποτελούν κύριους άξονες του ΕΚΤ. Για το λόγο αυτό οι ετήσιες και τελικές εκθέσεις εκτέλεσης πρέπει να περιλαμβάνουν μια σύνοψη των μέτρων που εφαρμόστηκαν στους τομείς αυτούς.

Χρηστή διακυβέρνηση και εταιρική σχέση

Η χρηστή διακυβέρνηση και η εταιρική σχέση αποτελούν δύο άλλες βασικές προτεραιότητες του ΕΚΤ. Το Ταμείο θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στο περιφερειακό και στο τοπικό επίπεδο, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες θεσμικές ρυθμίσεις κάθε κράτους μέλους. Η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων πρέπει να ενισχυθεί και 2% των πόρων του ΕΚΤ βάσει του στόχου «Σύγκλιση» θα διατεθεί στην ανάπτυξη της διοικητικής ικανότητας και των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων από κοινού με τους εργοδότες και τους εργαζόμενους. Τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνήσουν, επίσης, για την κατάλληλη διαβούλευση των μη κυβερνητικών φορέων σε τοπικό επίπεδο. Θα πρέπει επίσης να ενισχυθεί η τεχνική βοήθεια από την Επιτροπή.⁹⁵

Ευρωπαϊκό Ταμείο για τους Πρόσφυγες

Η Ένωση δημιουργεί το Ευρωπαϊκό Ταμείο για τους Πρόσφυγες έτσι ώστε να συγκεντρώσει σε ένα μόνο μέσο τις δράσεις του τομέα ένταξης και εκείνες τις

⁹⁵ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24232.htm>

σχετικές με την υποδοχή και τον εθελούσιο επαναπατρισμό των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων και των εκτοπισθέντων και σε περιπτώσεις μαζικής άφιξης. Τα ταμείο είχε συσταθεί για πέντε έτη (2000-2004) και ανανεώθηκε για την περίοδο 2005-2010⁹⁶.

Η Επιτροπή χρηματοδοτεί πιλοτικές δράσεις για τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους από το 1997. Η εμπειρία αυτή οδήγησε την Ένωση στη σύσταση ενός ευρωπαϊκού ταμείου για τους πρόσφυγες συγκεντρώνοντας έτσι σε ένα μόνο όργανο τις δράσεις για θέματα ένταξης και αυτές σχετικά με την υποδοχή και τον εκούσιο επαναπατρισμό που αποτελούσαν αντικείμενο της κοινής δράσης της 26ης Απριλίου 1999. Καθορίζοντας ένα πολυετές σχέδιο το Συμβούλιο βασίστηκε στη Συνθήκη του Άμστερνταμ για να αναλάβει μακροπρόθεσμες δράσεις υπέρ των προσφύγων και των εκτοπισμένων και να ανταποκριθεί στα αιτήματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Tampere του Οκτωβρίου 1999, σχετικά με τη δημιουργία ενός μηχανισμού προσαρμοσμένου στις επείγουσες καταστάσεις⁹⁷.

Το Τάμπερε και το νομοθετικό πλαίσιο στο επίπεδο της Ένωσης

Στη συνέχεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε που είχε ζητήσει να θεσπισθεί μια σθεναρότερη πολιτική κοινωνικής ένταξης, η Ένωση εφοδιάσθηκε με ένα σύνολο μέσων που επιτρέπουν τη διευκόλυνση της κοινωνικής ένταξης στους ακόλουθους τομείς:⁹⁸

- το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση ,
- το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών, κατοίκων μακράς διαρκείας ,

⁹⁶ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/133078.htm>

⁹⁷ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/133078.htm>

⁹⁸ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10611.htm>

- τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τη μισθωτή απασχόληση ή την άσκηση ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας,
- την άδεια εισόδου με σκοπό τις σπουδές ή τον εθελοντισμό,
- την πολιτική για το άσυλο [ελάχιστοι κανόνες για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο και ελάχιστοι κανόνες για το χαρακτηρισμό υπηκόων τρίτων χωρών και απάτριδων ως προσφύγων ή προσώπων που χρειάζονται διεθνή προστασία],
- την καταπολέμηση των διακρίσεων,
- την εξασφάλιση για τους υπηκόους τρίτων χωρών της ίδιας προστασίας που απολαμβάνουν οι εργαζόμενοι της Ένωσης όσον αφορά την κοινωνική ασφάλιση όταν μετακινούνται στο εσωτερικό της Ένωσης).

Οικονομική εξισορρόπηση

Το ευρωπαϊκό Ταμείο για τους πρόσφυγες αποτελεί ένα πρώτο βήμα προς ένα κοινό καθεστώς ασύλου. Έχοντας σχεδιαστεί για πέντε έτη (2000-2004), εγκαθιδρύει ένα σύστημα χρηματοδοτικής αναδιανομής ώστε να εξισορροπηθούν οι επιβαρύνσεις που αναλαμβάνει κάθε κράτος μέλος. Έχει σημασία να αντιμετωπισθούν οι ανισότητες μεταξύ των μηχανισμών υποδοχής των προσφύγων και των εκτοπισμένων γιατί συνεπάγονται ανισορροπίες στο πλαίσιο της Ένωσης σε θέματα χρηματοδοτικής και οργανωτικής επιβάρυνσης: οι εκτοπισθέντες κατευθύνονται προς τη χώρα που τους φαίνεται η περισσότερο ευνοϊκή, μετακινούμενοι ορισμένες φορές από το ένα κράτος στο άλλο για το σκοπό αυτό, αυξάνοντας με τις κινήσεις αυτές, την επιβάρυνση των κρατών μελών. Η κοινοτική

αυτή χρηματοδοτική στήριξη αποτελεί επίσης ένα κίνητρο, για τα κράτη μέλη που το χρειάζονται, για να βελτιώσουν το σύστημα υποδοχής τους και να δημιουργήσουν δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες χορήγησης ασύλου. Επιπλέον, η κοινοτική βοήθεια έχει ως στόχο να διευκολύνει την προσαρμογή των μηχανισμών των χωρών που αντιμετωπίζουν σημαντικές διακυμάνσεις στον όγκο ή τη φύση της ροής προσφύγων⁹⁹.

Δράσεις που στηρίζει το Ταμείο

Οι δράσεις που χρηματοδοτούνται από το Ταμείο προορίζονται για όσους διαθέτουν το καθεστώς του πρόσφυγα ή οποιοδήποτε άλλο καθεστώς διεθνούς προστασίας και για τους εκτοπισμένους οι οποίοι υπάγονται σε ένα προσωρινό καθεστώς προστασίας καθώς και, ανάλογα με τη φύση των δράσεων, για τα άτομα που ζήτησαν αυτό το καθεστώς ή αυτή την προστασία.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο θα επιτρέπει τη στήριξη στα κράτη μέλη των ακόλουθων δράσεων:

- Τη βελτίωση των συνθηκών υποδοχής και των διαδικασιών σε θέματα υποδομής και υπηρεσιών (διαμονή, υλική βοήθεια, υγειονομική περίθαλψη, κοινωνική συνδρομή, συνδρομή για διοικητικά και δικαστικά διαβήματα).
- Την ενταξη των ατόμων που διαθέτουν σταθερή διεθνή μορφή προστασίας (συνδρομή στην κάλυψη των άμεσων αναγκών, κοινωνικοπολιτιστική προσαρμογή). Σκοπός είναι να καταστούν τα άτομα αυτά κατά το δυνατόν περισσότερο αυτόνομα.
- Τον εκούσιο επαναπατρισμό και επανένταξη στη χώρα προέλευσης. Η κοινοτική βοήθεια διευκολύνει την πρόσβαση σε αξιόπιστες πληροφορίες,

⁹⁹ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/133078.htm>

στις απαραίτητες συμβουλές, την κατάρτιση και τη βοήθεια για την επανένταξη. Το ποσό αναφοράς για τη χρηματοδότηση του Ταμείου καθορίστηκε σε 216 εκατ. ευρώ για πέντε έτη λειτουργίας. Το 5% του ετήσιου προϋπολογισμού του Ταμείου μπορεί να χρηματοδοτήσει κοινοτικές δράσεις με καινοτόμο ή διεθνικό χαρακτήρα (μελέτες, πιλοτικά σχέδια, ανταλλαγές εμπειριών, αξιολόγηση των μέτρων που έχουν εφαρμοστεί, κλπ.).¹⁰⁰

Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας αρχικά με ομοφωνία κατόπιν πρότασης της Επιτροπής και ακολούθως βάσει των διατάξεων που προβλέπονται από την οδηγία περί προσωρινής προστασίας, μπορεί να διαθέσει τμήμα των πόρων του Ταμείου για τη λήψη μέτρων επείγουσας ανάγκης σε περίπτωση μαζικής άφιξης προσφύγων ή εκτοπισμένων (διαμονή, διατροφή, ένδυση, περίθαλψη, διοικητικά έξοδα και έξοδα υλικοτεχνικής στήριξης).

Θέση σε εφαρμογή των δράσεων

Τα κράτη μέλη έχουν την κύρια ευθύνη στην εφαρμογή των μέτρων που καλύπτει το Ταμείο και οργανώνουν το συντονισμό των δράσεων σε εθνικό επίπεδο. Κάθε κράτος μέλος υποβάλλει ετήσια αίτηση συγχρηματοδότησης. Η Επιτροπή εξετάζει τις αιτήσεις αυτές και εγκρίνει αποφάσεις συγχρηματοδότησης. Τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν τη σχετική διαχείριση και πραγματοποιούν την επιλογή των μεμονωμένων σχεδίων σύμφωνα με προκαθορισμένα κριτήρια (ανάγκες, σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας, χαρακτηριστικά του αιτούντος οργανισμού, παραπληρωματικότητα με άλλες δράσεις).

¹⁰⁰ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/133078.htm>

Δεδομένου ότι η εφαρμογή μακροπρόθεσμων δράσεων θα είναι αποκεντρωμένη, τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν εγγυήσεις ως προς τις λεπτομέρειες και την ποιότητα της υλοποίησης, τα αποτελέσματα και την αξιολόγησή τους, την καλή χρηματοδοτική διαχείριση και τον έλεγχό της. Αναλαμβάνουν καταρχάς την ευθύνη του δημοσιονομικού ελέγχου των δράσεων, καθώς και την πρόληψη και επανόρθωση των παρατυπιών. Η Επιτροπή διασφαλίζει την ύπαρξη και την καλή λειτουργία των εθνικών συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου. Μπορεί έτσι να πραγματοποιεί επιτόπου ελέγχους και σε ορισμένες περιπτώσεις, να μειώνει το ποσό πληρωμής σε κράτος μέλος ή να προβαίνει σε δημοσιονομικές διορθώσεις (μείωση των ποσών πληρωμής, πλήρη ή μερική κατάργηση της συμμετοχής του Ταμείου σε ένα συγκεκριμένο μέτρο).¹⁰¹

Έκτακτα μέτρα σε περίπτωση μαζικής άφιξης προσφύγων

Όσον αφορά τα μέτρα επείγουσας ανάγκης σε περίπτωση μαζικής άφιξης ατόμων, η Επιτροπή θα καταναείμει τους διαθέσιμους πόρους στα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν τέτοια ανάγκη βάσει προτάσεών τους.

Για τη χρηματοδότηση των άλλων δράσεων χορηγείται ετησίως ένα ελάχιστο ποσό σε κάθε κράτος μέλος (αυτό το ποσό μειώνεται βαθμιαία από 500.000 ευρώ το 2000 σε 100.000 ευρώ το 2004). Οι υπόλοιποι πόροι κατανέμονται μεταξύ των κρατών μελών σύμφωνα με τις στατιστικές της Στατιστικής Υπηρεσίας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τα τρία προηγούμενα έτη: για το 65%, ανάλογα με τον αριθμό των αιτούντων διεθνή προστασία και για το 35% ανάλογα με τον αριθμό των ατόμων που έχουν εισέλθει ως πρόσφυγες ή έχουν λάβει καθεστώς προσωρινής προστασίας. Στο επίπεδο της χρηματοδότησης σχεδίων, η κοινοτική συνεισφορά δεν

¹⁰¹ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/133078.htm>

*Κατάρτιση σε άνεργους
παλιννοστούντες,
πρόσφυγες, μετανάστες*

υπερβαίνει το 50% του συνολικού κόστους κάθε μέτρου (75% για τα κράτη μέλη του Ταμείου συνοχής). Οι διαδικασίες είναι διαφορετικές για τα επείγοντα μέτρα· η χρηματοδοτική στήριξη μπορεί να καλύψει το 80% του κόστους κάθε μέτρου για μέγιστη διάρκεια έξι μηνών. Οι διαθέσιμοι πόροι κατανέμονται τότε μεταξύ των κρατών μελών ανάλογα με τον αριθμό των εκτοπισμένων ατόμων που έχουν δεχθεί.¹⁰²

Παρακολούθηση και οργανωτικά μέτρα

Στο επίπεδο της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των σχεδίων κάθε κράτος μέλος υποβάλλει ετησίως χρηματοδοτικούς λογαριασμούς και έκθεση δραστηριότητας στην Επιτροπή, βάσει των λεπτομερών πρακτικών που καταρτίζουν οι αρχές που έχουν αναλάβει την εκτέλεση των δράσεων. Επιπλέον, η Επιτροπή προβαίνει σε ανεξάρτητη αξιολόγηση της εκτέλεσης και της επίδρασης των δράσεων. Η Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο δύο συνθετικές εκθέσεις για τις δράσεις που έχουν αναληφθεί, ενδιάμεση έκθεση στις 31 Δεκεμβρίου 2002 το αργότερο και την τελική έκθεση πριν από την 1η Ιουνίου 2005.

Την Επιτροπή συνδράμει η συμβουλευτική επιτροπή που αποτελείται από εκπροσώπους των κρατών μελών και στην οποία προεδρεύει εκπρόσωπος της Επιτροπής.¹⁰³

Κατά τα έτη 2000 και 2001 εφαρμόζονται μεταβατικά μέτρα για τον καθορισμό των ποσών που πρέπει να χορηγηθούν στα κράτη μέλη, τη διαδικασία έγκρισης των αιτήσεων συγχρηματοδότησης και των κριτηρίων επιλεξιμότητας για τη στήριξη από μέρος του Ταμείου.

¹⁰² <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/133078.htm>

¹⁰³ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/133078.htm>

6. ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ 2000-2006

Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000-2006 (Γ'ΚΠΣ)¹⁰⁴ αποτελεί το μεγαλύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας. Πρόκειται για ένα φιλόδοξο πρόγραμμα που ανταποκρίνεται στις σημερινές ανάγκες και μελλοντικές συνθήκες ανταγωνισμού που θα αντιμετωπίσει η Ελλάδα στο διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον και της επιτρέπει να ολοκληρώσει όλα εκείνα τα έργα και τις παρεμβάσεις που είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξή της.¹⁰⁵

Το Γ'Κ.Π.Σ. είναι το προϊόν της συμφωνίας στην οποία κατέληξαν η Ελληνική Κυβέρνηση και οι Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τις κοινοτικές διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην Ελλάδα το χρονικό διάστημα 2000-2006. Καταρτίστηκε με βάση το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης που υποβλήθηκε από την Ελλάδα στην Ε.Ε.

Το κείμενο του ΚΠΣ υπογράφηκε τον Νοέμβριο του 2000 και αναθεωρήθηκε τον Δεκέμβριο του 2004. Περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- Τους άξονες προτεραιότητας για τη δράση των κοινοτικών διαρθρωτικών ταμείων
- Την συνοπτική περιγραφή των επιχειρησιακών προγραμμάτων με τους ειδικούς στόχους και τις προτεραιότητες που έχουν επιλεγεί
- Το ενδεικτικό σχέδιο χρηματοδότησης που προσδιορίζει για κάθε άξονα και για κάθε έτος το ποσό των συνολικών κονδυλίων που προβλέπονται

¹⁰⁴ <http://www.3kps.gr>

¹⁰⁵ <http://www.hellaskps.gr/Details2.asp?L1=12&L2=1>

- Τις διατάξεις εφαρμογής του Γ΄ΚΠΣ¹⁰⁶

Οι στόχοι - προτεραιότητες του ΚΠΣ 2000-2006 εστιάζονται σε επενδύσεις στο φυσικό, ανθρώπινο και γνωστικό κεφάλαιο, που μπορούν να συμβάλουν περισσότερο στην αύξηση της παραγωγικότητας και στην εμβάθυνση της ανάπτυξης στην Ελλάδα:

1. Ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων και προώθηση της απασχόλησης.
2. Ανάπτυξη του συστήματος μεταφορών (οδικές, σιδηροδρομικές, αστικές μεταφορές, αερολιμένες, λιμένες, συνδυασμένες μεταφορές και εμπορευματικά κέντρα, ασφάλεια).
3. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας με στόχο την αιεφόρο ανάπτυξη (περιλαμβάνει τους τομείς Μεταποίησης και Υπηρεσιών, Έρευνας και Τεχνολογίας, Τουρισμού, Ενέργειας – Φυσικών Πόρων).
4. Αγροτική ανάπτυξη και αλιεία.
5. Ποιότητα ζωής (παρεμβάσεις που αφορούν στο περιβάλλον και στη φυσική κληρονομιά, στον πολιτισμό και στον τομέα της υγείας – πρόνοιας).
6. Κοινωνία της πληροφορίας (παρεμβάσεις που αφορούν τομείς όπως εκπαίδευση, πολιτισμό, δημόσια διοίκηση, υγεία και πρόνοια, περιβάλλον, απασχόληση, ψηφιακή οικονομία, επικοινωνίες).
7. Περιφερειακή ανάπτυξη (με στόχο την μείωση των αποκλίσεων ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους και την αύξηση της απασχόλησης) .

¹⁰⁶ <http://www.hellaskps.gr/Details2.asp?L1=12&L2=1>

Για την επίτευξη των στόχων του, το Γ'ΚΠΣ υλοποιεί 25 Επιχειρησιακά Προγράμματα εκ των οποίων

- τα 11 είναι Τομεακά¹⁰⁷ Επιχειρησιακά Προγράμματα και αφορούν εθνικές τομεακές πολιτικές¹⁰⁸
- τα 13 είναι Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ),¹⁰⁹ ένα για κάθε μία από τις 13 περιφέρειες της χώρας και στα

¹⁰⁷ Τα τομεακά προγράμματα αφορούν βασικούς τομείς της Οικονομικής και Κοινωνικής ζωής όπως:

- [Εκπαίδευση](#) - Εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος και βελτίωση των υποδομών.
 - [Απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση](#) - Επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο με στόχο την πρόληψη της ανεργίας και τη διευκόλυνση της επαγγελματικής επανένταξης μέσα από εξατομικευμένη προσέγγιση. Ποιοτική κατάρτιση, προσαρμοσμένη στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Προώθηση των ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών και ένταξη των μειονεκτούντων ομάδων
 - [Δρόμοι, λιμάνια, αστική ανάπτυξη](#) και
 - [Σιδηρόδρομοι, αεροδρόμια, αστικές συγκοινωνίες](#)
- Τα δύο αυτά προγράμματα έχουν στόχο την ολοκλήρωση της ένταξης της χώρας στο Διερωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών, τη μείωση των επιπτώσεων από την περιφερειακή της θέση στην Ε.Ε. και το μεγαλύτερο άνοιγμά της προς την Ανατολική Ευρώπη και τα Βαλκάνια, καθώς και τον περιορισμό της κυκλοφοριακής συμφόρησης, λαμβάνοντας υπόψη το περιβάλλον.
- [Ανταγωνιστικότητα](#) - Ποικίλες ενισχύσεις για τις επιχειρήσεις (κυρίως τις μικρομεσαίες) και για την δημιουργία νέων επιχειρήσεων, κυρίως χάρη σε νέες μορφές χρηματοδότησης, βελτίωση της τουριστικής προσφοράς, επέκταση του ενεργειακού δικτύου και διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών.
 - [Αγροτική ανάπτυξη](#) - Ενισχύσεις στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, στις δραστηριότητες μεταποίησης και διάθεσης στην αγορά με στόχο τον εκσυγχρονισμό της γεωργίας, με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον και την βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων. Διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας χάρη σε ολοκληρωμένες δράσεις τοπικής ανάπτυξης.
 - [Αλιεία](#) - Εκσυγχρονισμός του στόλου και του εξοπλισμού και εξορθολογισμός της παραγωγής, λαμβάνοντας υπόψη την προστασία των αλιευτικών πόρων και του περιβάλλοντος.
 - [Πολιτισμός](#) - Αξιοποίηση της πολιτισμικής κληρονομιάς και προώθηση του σύγχρονου πολιτισμού.
 - [Περιβάλλον](#) - Διασφάλιση της ορθολογικής διαχείρισης των περιβαλλοντικών πόρων. Προσαρμογή στις ευρωπαϊκές προδιαγραφές σε ότι αφορά το πόσιμο νερό, τα λύματα και τα απόβλητα. Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και παιδεία.
 - [Υγεία και Κοινωνική Πρόνοια](#) - Αναδιάρθρωση των υπηρεσιών υγείας, κατάρτιση του προσωπικού, μεταρρύθμιση του τομέα της πνευματικής υγείας.
 - [Κοινωνία της Πληροφορίας](#) - Προώθηση των τεχνολογιών της πληροφορίας στις δημόσιες υπηρεσίες, τα σχολεία, τις τοπικές εταιρείες παροχής υπηρεσιών και ανάπτυξη των συνδέσεων υψηλής ταχύτητας.

¹⁰⁸ <http://www.hellaskps.gr/Details2.asp?L1=12&L2=1&L3=1>

οποία έχει κατανεμηθεί το 1/3 περίπου των διαθέσιμων πιστώσεων
για την περίοδο 2000-2006

- και 1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική βοήθεια» που στόχο έχει να ενδυναμώσει, να στηρίξει και να βελτιώσει το σύστημα διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.¹¹⁰

¹⁰⁹ Εκτός από την εφαρμογή τομεακών προγραμμάτων, κάθε ελληνική περιφέρεια αποτελεί αντικείμενο ενός περιφερειακού αναπτυξιακού προγράμματος το οποίο αξιοποιεί όλα τα τοπικά πλεονεκτήματα.

Τα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα(ΠΕΠ) είναι:

- § ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
- § ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας
- § ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας
- § ΠΕΠ Ηπείρου
- § ΠΕΠ Θεσσαλίας
- § ΠΕΠ Ιονίων Νήσων
- § ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας
- § ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας
- § ΠΕΠ Αττικής
- § ΠΕΠ Πελοποννήσου
- § ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου
- § ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου
- § ΠΕΠ Κρήτης

Το κοινό τους σημείο είναι η ενίσχυση της δυνατότητας των περιφερειακών και τοπικών αρχών να εφαρμόσουν ένα πλήρες φάσμα δράσεων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, που περιλαμβάνουν όχι μόνο έργα υποδομής αλλά και την στήριξη της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, της έρευνας και ανάπτυξης και της καινοτομίας, των ανθρώπινων πόρων και της δημιουργίας τοπικών θέσεων εργασίας ή και ακόμα της διαχείρισης του περιβάλλοντος. Οι δράσεις προς όφελος των απομονωμένων, νησιωτικών ή ορεινών περιοχών θα συμβάλουν στη μείωση των εσωτερικών ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών.

¹¹⁰ <http://www.hellaskps.gr/Details2.asp?L1=12&L2=1>

Β ΜΕΡΟΣ

ΕΛΛΑΔΑ

Ας εξετάσουμε τώρα την κατάσταση στην Ελλάδα. Ας πάρουμε και εδώ τα πράγματα από την αρχή. Όπως και σε άλλες χώρες, οι πρώτες μορφές εκπαίδευσης ενηλίκων εμφανίστηκαν στο τέλος του 19^{ου} αιώνα. Τότε άρχισαν να πραγματοποιούνται μαθήματα αλφαριθμητισμού και γενικής παιδείας από μορφωτικούς συλλόγους, ενώ στις αρχές του 20 ου αιώνα οι εργατικές ενώσεις οργάνωναν μαθήματα για τα μέλη τους. Πιο οργανωμένες μορφές εκπαίδευσης ενηλίκων εμφανίστηκαν στο μεσοπόλεμο (κρατικά νυχτερινά σχολεία για τον αλφαριθμητισμό).

Στις αρχές του '50 το κράτος άρχισε να οργανώνει επι μ ορφωτικές δραστηριότητες προνοιακού χαρακτήρα ή απλού επαγγελ μ ατικού χαρακτήρα (για αγρότες ή βιοτέχνες), οι οποίες είχαν έντονα πολιτικοϊδεολογικά στοιχεία .¹¹¹ Στα μέσα της δεκαετίας του '50 άρχισαν να αναπτύσσονται δραστηριότητες επαγγελματικής κατάρτισης από μεγάλες βιομηχανικές μονάδες, καθώς και από ορισμένους δημόσιους φορείς. Το Υπουργείο Παιδείας οργάνωνε μαθήματα αλφαριθμητισμού, το Υπουργείο Γεωργίας παρείχε γεωργική εκπαίδευση, ο Ο .Α .Ε.Δ. εκπαίδευση σε εργάτες , ο Ε.Ο.Μ.Μ.Ε.Χ . σε βιοτέχνες, το ΕΛ.ΚΕ.ΠΑ σε στελέχη επιχειρήσεων¹¹².

Το σύνολο αυτών των δραστηριοτήτων δεν είχε μ εγάλη έκταση, αν και οι ανάγκες για εκπαίδευση και κατάρτιση ήταν ήδη πολλές, λόγω της αδυναμίας της τυπικής

¹¹¹ Εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ευρώπη: διαφορετικά συστήματα, κοινοί στόχοι για το 2010», σελ. 10, Πρόγραμμα εργασίας, Γεν. Διεύθυνση εκπ. και πολιτισμού

¹¹² Κόκκος Α., «Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», σελ. 10.

εκπαίδευσης να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, της μαζικής εισόδου των γυναικών στον επαγγελματικό στίβο, της παρουσίας κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων, καθώς και της αυξανόμενης ανεργίας των νέων. Όταν όμως, το 1981, η χώρα έγινε μέλος της Ε.Ο.Κ., η κατάσταση άλλαξε ριζικά. Τώρα πλέον υπήρχαν σημαντικές χρηματοδοτήσεις για κατάρτιση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και όλοι έσπευσαν να επωφεληθούν. Πρώτα αναπτύχθηκε η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης (σημερινή Γ.Γ.Εκπαίδευσης Ενηλίκων), η οποία, ιδίως την περίοδο 1982-86 και ύστερα λιγότερο, δημιούργησε χιλιάδες τμήματα μάθησης, ιδίως σε χωριά και μικρές πόλεις, με διάφορα αντικείμενα κατάρτισης και προκατάρτισης, όπως χειροτεχνία, θέματα αγροτικής παραγωγής, κοινωνικά και πολιτιστικά. Επίσης ανέπτυξε προγράμματα παραγωγής, για παλιννοστούντες, αναλφάβητους, τσιγγάνους, φυλακισμένους κ.ά. Το ενδιαφέρον χαρακτηριστικό αυτής της Γενικής Γραμματείας είναι ότι αποτελεί έναν από τους ελάχιστους φορείς στην Ελλάδα που διαθέτει στελεχιακό δυναμικό το οποίο έχει επεξεργαστεί αρκετά τις αρχές και τις μεθόδους εκπαίδευσης ενηλίκων και επιχειρεί να τις εφαρμόσει στην πράξη¹¹³.

Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '80 πλήθος άλλων δημόσιων και ιδιωτικών φορέων άρχισαν να δραστηριοποιούνται στο πεδίο. Η ποσότητα των προγραμμάτων έλαβε μάλιστα εκρηκτικές διαστάσεις, όταν η Κοινότητα χρηματοδότησε αδρά την κατάρτιση στην Ελλάδα μέσω του Α' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (1989-1993).

Όμως η χώρα ήταν ανέτοιμη για το εγχείρημα. Δεν υπήρχε κεντρικός σχεδιασμός, συντονιστικός φορέας, ούτε ενιαίο νομοθετικό πλαίσιο που να ορίζει τους αρμόδιους οργανισμούς και τις προδιαγραφές για την εκπαίδευση. Έτσι πραγματοποιήθηκε πλήθος προγραμμάτων από ποικίλους φορείς, χωρίς, συνήθως, ποιότητα και

¹¹³ Κόκκος Α., «Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», σελ. 10.

αποτελεσματικότητα, ενώ ταυτόχρονα παρατηρήθηκαν επικαλύψεις αρμοδιοτήτων και σπατάλη πόρων .

Αντιμέτωπη με αυτή την κατάσταση η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απαίτησε να τεθούν αυστηρότερες προδιαγραφές των προγραμμάτων και , κυρίως, να πιστοποιηθούν οι φορείς που παρέχουν κατάρτιση. Από την άλλη, συνέχισε αμείωτα τη χρηματοδότηση της κατάρτισης μέσω του Β ' Κ .Π .Σ . (1994-1999).

Μια σειρά ρυθμίσεων της πολιτείας κατά την εξαετία αυτή βελτίωσαν κάπως την κατάσταση. Πρώτα , δημιουργήθηκε το Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης (Ε .ΚΕ .ΠΙΣ .) το οποίο ανέλαβε την αξιολόγηση και πιστοποίηση των φορέων, των προγραμμάτων και των εκπαιδευτών της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης. Μέχρι σήμερα έχει ολοκληρώσει την πιστοποίηση των Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Κ.Ε.Κ.), καθώς και των Κέντρων Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (ΚΕ.Σ.Υ .Υ .) τα οποία ασχολούνται με τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Μόνο αυτές οι δύο κατηγορίες Κέντρων έχουν πλέον δικαίωμα να υλοποιούν προγράμματα κατάρτισης που χρηματοδοτούνται από την Ε.Ε. και συντονίζονται από το Υπουργείο Εργασίας .

Όμως η ρύθμιση αυτή δεν ήταν αρκετή. Όπως θα δούμε, υπάρχει πλήθος άλλων προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων, χρηματοδοτούμενων ή μη από την Ε .Ε ., τα οποία υλοποιούνται από ποικίλους φορείς , μη πιστοποιημένους από το Ε .ΚΕ .ΠΙΣ .Μια δεύτερη ρύθμιση ήταν η σύσταση του Εθνικού Παρατηρητηρίου Απασχόλησης με στόχο τη μελέτη των αναγκών σε ανθρώπινο δυναμικό της αγοράς εργασίας και τον προσδιορισμό των σχετικών προς τις ανάγκες αυτές επαγγελμάτων.¹¹⁴ Ταυτόχρονα δημιουργήθηκαν σε κάθε Νομό Κέντρα Προώθησης της Απασχόλησης με προορισμό να παρέχουν υπηρεσίες επαγγελματικού

¹¹⁴ Κόκκος Α., «Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», σελ. 11.

προσανατολισμού και τοποθέτησης ανέργων σε θέσεις εργασίας. Τέλος, στην ίδια χρονική περίοδο (1994-1999) η Γενική Γραμματεία Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων του Υπουργείου Εργασίας προσπάθησε να εξορθολογίσει την κατανομή των πόρων για την κατάρτιση, να θεσπίσει σύστημα αξιολόγησης των προγραμμάτων, καθώς και να προωθήσει ολοκληρωμένες παρεμβάσεις υπέρ των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Ασφαλώς όλα αυτά ήταν απαραίτητες ρυθμίσεις που, όμως, βρίσκονται ακόμα στο πρώτο στάδιο της λειτουργίας τους και απαιτείται χρόνος για να καρποφορήσουν.

Έτσι, όταν έκλεισε η δεκαετία του '90, οι ρυθμίσεις της πολιτείας δεν είχαν σταθεί αρκετές για να βελτιώσουν ριζικά την κατάσταση. Δεν είναι λοιπόν τυχαίο ότι τον Ιούνιο του 2000 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάνει συστάσεις προς την Ελλάδα. Σύμφωνα με δημοσίευμα που έδωσε στον Τύπο η αρμόδια Επίτροπος Άννα Διαμαντοπούλου, τα μείζονα προβλήματα εξακολουθούν να είναι αφενός η έλλειψη στρατηγικής και αφετέρου η χαμηλή ποιότητα των προγραμμάτων¹¹⁵

Ας εξετάσου με τώρα πιο αναλυτικά τα αίτια της χαμηλής ποιότητας των προγραμμάτων. Ασφαλώς αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ταχύτητα, αλλά και στο ανεξέλεγκτο των διαδικασιών με τις οποίες έπρεπε με την ανοχή του κράτους να απορροφώνται οι διατιθέμενοι πόροι. Από την άλλη, καθοριστικό αίτιο είναι η έλλειψη κατάλληλα εκπαιδευμένων στελεχών. Μέχρι σήμερα, οποιοσδήποτε μπορεί να γίνει εκπαιδευτής ενηλίκων, είτε διαθέτει είτε όχι κατάρτιση και εμπειρία. Επίσης, μπορεί να καταλάβει νευραλγικές θέσεις σε Κ.Ε.Κ., λ.χ. να γίνει Υπεύθυνος ενός ολόκληρου Θεματικού Πεδίου, αρκεί να έχει οποιοδήποτε πτυχίο τριτοβάθμιας

¹¹⁵ Πιο συγκεκριμένα, στη σύσταση αναφέρονται τα εξής:
«Η Ελλάδα πρέπει να υιοθετήσει μια συνολική στρατηγική για τη δια βίου εκπαίδευση, περιλαμβανομένου του ορισμού στόχων και να βελτιώσει περαιτέρω την ποιότητα της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης, προκειμένου να ενισχυθούν τα προσόντα του εργατικού δυναμικού». (ΤΑ ΝΕΑ, 6/9/2000).

εκπαίδευσης και τριετή μόνο εκπαιδευτική εμπειρία συναφή με το Θεματικό Πεδίο.

Στην περίπτωση που η εκπαιδευτική εμπειρία είναι διδακτική, θα πρέπει ο υποψήφιος να έχει διδάξει σε καθένα από τα τρία αυτά έτη τουλάχιστον 150 ώρες . Με άλλα λόγια, για να δοθεί ανάγλυφα το παράδειγμα , ένας νέος ή νέα 25 ετών , που έχουν λ.χ . πτυχίο παραϊατρικών επαγγελμάτων σε Τ.Ε.Ι. και συνέβη να διδάξουν 450 ώρες σε σεμινάρια εμπυχωτών κατασκηνώσεων, μπορούν να γίνουν Υπεύθυνοι του Θεματικού Πεδίου «Παιδαγωγικά Επαγγέλματα» σε ένα Κ.Ε.Κ, χωρίς να τους ζητηθεί άλλη επαγγελματική εμπειρία ή εξειδίκευση.¹¹⁶

Δεν είναι λοιπόν παράδοξο το γεγονός ότι ο τομέας της εκπαίδευσης ενηλίκων χολαίνει στην καινοτομία ενώ ταυτόχρονα, δεν εφαρμόζονται οι κατάλληλες εκπαιδευτικές τεχνικές. Επιπλέον, δεν ακολουθούνται οι σύγχρονες τάσεις που σχετίζονται με την πολυδιάστατη ανάπτυξη της προσωπικότητας των συμμετεχόντων.

Σε γενικές γραμμές, απέχουμε αρκετά από την πρακτική των άλλων ευρωπαϊκών χωρών στα ζητήματα αυτά, αλλά και από τα πορίσματα της Συνόδου της Λισσαβόνας που ακριβώς, επισήμαναν τη σημασία της ανάπτυξης των κοινωνικών δεξιοτήτων και των δεξιοτήτων μάθησης.

Ωστόσο, είναι η εικόνα μόνο αρνητική; Δεν υπάρχουν διεργασίες προς θετική κατεύθυνση; Τι κυοφορείται και τι μπορεί να συμβεί στο άμεσο μέλλον;

Κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών, έχουν δρομολογηθεί ορισμένες διεργασίες που αρχίζουν να δίνουν απάντηση στα συσσωρευμένα προβλήματα .

Πρώτον , το Ε .ΚΕ .ΠΙΣ . ενέγραψε σε Μητρώο, μ ε βάση κυρίως το κριτήριο της διδακτικής εμπειρίας, περίπου 18.000 εκπαιδευτές και το Υπουργείο Εργασίας

¹¹⁶ Κόκκος Α., «Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», σελ. 12.

ανακοίνωσε ότι αυτοί θα εκπαιδευτούν πρώτα συστηματικά και στη συνέχεια θα πιστοποιηθούν¹¹⁷.

Δεύτερον, η Γενική Γραμματεία Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων πήρε αρκετά μέτρα για την αναβάθμιση της ποιότητας των προγραμμάτων κατάρτισης. (Είναι χαρακτηριστικό, ότι στην προκήρυξη της Γραμματείας, που αφορά το νέο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση», ζητείται με επιμονή από τους φορείς να ακολουθούν μεθόδους που αναπτύσσουν την ενεργητική συμμετοχή και τη μάθηση μέσα από την πράξη, πράγμα που για πρώτη φορά συμβαίνει σε δημόσιο έγγραφο τέτοιου είδους.

Τρίτον, η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων προωθεί ένα σύστημα εκπαίδευσης σε νέες δεξιότητες, ιδιαίτερα σε δεξιότητες μάθησης.

Τέταρτον, θεσπίστηκαν για πρώτη φορά πανεπιστημιακές σπουδές στην εκπαίδευση ενηλίκων. Υπάρχει η Μονάδα Επιμόρφωσης και Κατάρτισης στο Πανεπιστήμιο Πάτρας, δημιουργήθηκε ειδική κατεύθυνση προπτυχιακών σπουδών στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και επίσης κατεύθυνση μεταπτυχιακών σπουδών στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Τελευταία, αρκετά στελέχη της εκπαίδευσης ενηλίκων αναπτύσσουν σε σημαντικό βαθμό τις ικανότητές τους παρακολουθώντας σεμινάρια, αλλά και μέσω της αυτομόρφωσης, με βάση την εμπειρία της δουλειάς τους, το διάβασμα, τη συμμετοχή σε διεθνή δίκτυα συνεργασίας, μαθαίνοντας ο ένας από τις μεθόδους του άλλου.

Πέμπτον, τα Υπουργεία Εργασίας και Παιδείας συνέστησαν κοινή Επιτροπή για την επεξεργασία του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Αρχικής και Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης με την Απασχόληση. Κύριος στόχος είναι να

¹¹⁷ Κόκκος Α., «Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», σελ. 14.

αναπτυχθούν διαδικασίες ώστε η εθνική δημόσια πολιτική που αφορά τόσο την καταγραφή των αναγκών της αγοράς εργασίας όσο και την παρεχόμενη κατάρτιση να εφαρμόζεται με ενιαίο και συγκροτημένο τρόπο. Σημαντικό στοιχείο του Συστήματος είναι η θέσπιση μηχανισμών που θα πιστοποιούν τα προσόντα και τις ικανότητες που αποκτούνται από όλες τις μορφές της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης , αλλά ακόμα και από την εργασιακή εμπειρία. Η Επιτροπή έδωσε ήδη στη δημοσιότητα ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης, που έγινε δεκτό από τους κοινούς εταίρους και υπάρχει δέσμευση των δύο Υπουργείων για την υλοποίησή του. Τέλος, η συμμετοχή ενηλίκων σε διάφορα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης αυξάνεται. Αυτό οφείλεται είτε στην ανάγκη τους να επωφεληθούν από εκπαιδευτικές υπηρεσίες σε κάποιο στάδιο της ζωής τους , είτε /και στην ανάγκη για εκσυγχρονισμό που έχει ο φορέας στον οποίο ανήκουν , είτε /και στις ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές που ωθούν ορισμένες κατηγορίες ανθρώπων στην εκπαίδευση και κατάρτιση¹¹⁸.

Γεγονός πάντως είναι κατά την εξαετία 2000- 2006, περιορίζεται σημαντικά η παρέμβαση του ΕΚΤ υπέρ της κατάρτισης των εργαζομένων σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Συναντούμε λοιπόν πλέον και στην Ελλάδα, την κυρίαρχη ευρωπαϊκή τάση κατά την οποία ανατίθεται στις ίδιες τις επιχειρήσεις το βάρος της κατάρτισης του προσωπικού τους. Αξιοσημείωτο είναι ότι κατά τη δεκαετία του '90 η συμμετοχή των εργαζομένων των ελληνικών μικρών επιχειρήσεων στην κατάρτιση ήταν μόλις 11% ενώ στις επιχειρήσεις με περισσότερους από 250 εργαζομένους, η συμμετοχή άγγιζε το 75%. Παράλληλα, μειώθηκε η χρηματοδότηση της κατάρτισης των αυτοαπασχολούμενων προφανώς γιατί και εδώ θεωρείται ότι πρέπει οι ίδιοι να

¹¹⁸ Κόκκος Α., «Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», σελ. 15.

*Κατάρτιση σε άνεργους
παλινοστούντες,
πρόσφυγες, μετανάστες*

αναλάβουν την ευθύνη της κατάρτισής τους.¹¹⁹ Αντίστροφα, ενισχύεται η κατάρτιση των δημοσίων υπαλλήλων, πιθανότατα λόγω της κοινής παραδοχής ότι ο δημόσιος τομέας της χώρας μας χρήζει ανάγκης εκσυγχρονισμού.

¹¹⁹ Κόκκος Α., «Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», σελ. 18.

7. ΕΣΔΑ

Μια επιλεκτική μελέτη του ΕΣΔΑ 2000 , θα μας βοηθούσε να καταλήξουμε στα εξής:

ΕΣΔΑ 2000: Οι ενεργές πολιτικές απασχόλησης δίνουν έμφαση στην επανένταξη των ανέργων στην αγορά εργασίας μέσω της επαγγελματικής καθοδήγησης και αποκτώντας την κατάλληλη επαγγελματική εκπαίδευση και εμπειρία στην εργασία. Μείωση της ανεργίας και αύξηση της απασχολησιμότητας μπορεί να επιτευχθεί μέσω, αφενός της μακροοικονομικής πολιτικής και αφετέρου, μέσω δομικών και θεσμικών μεταρρυθμίσεων.

Πρώτος πυλώνας: «Μείωση της ανεργίας των νέων και αποτροπή της μακροχρόνιας ανεργίας» . Τα κράτη μέλη θα διασφαλίσουν σε κάθε άνεργο νέο την ευκαιρία για μια νέα αρχή, προτού αγγίξει έξι μήνες ανεργίας, υπό την μορφή της κατάρτισης ή επανακατάρτισης, πρακτικής ή και εργασίας με σκοπό την ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας. Κατά τη διετία 1998- 2000, έγινε μια σημαντική προσπάθεια στον τομέα αυτό, με την ίδρυση 4 ΚΠΑ το 1998 και 24 το 1999. Το 1999 μάλιστα, ο ΟΑΕΔ θέσπισε μια σειρά από μέτρα ειδικά για νέους, με στόχο την πρόληψη της ανεργίας έχοντας ως κεντρικό πρόγραμμα: «Νέοι σε ενεργή ζωή». Εκτός όμως από τα προγράμματα που προωθούσε ο ΟΑΕΔ, υλοποιεί παράλληλα και προγράμματα αρχικής κατάρτισης σε ΙΕΚ¹²⁰, προγράμματα συνεχούς και εναλλακτικής συνεχούς

¹²⁰ Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης. Η αρχική επαγγελματική κατάρτιση καλύπτεται από 117 δημόσια ΙΕΚ τα οποία καλύπτουν 15.000 σπουδαστές, ενώ παρόμοια είναι και η κατάσταση στα ιδιωτικά ΙΕΚ.

κατάρτισης και πληθώρα ακόμη προγραμμάτων για άνεργους. Προγράμματα κατάρτισης για άνεργους πραγματοποιούνται επίσης και μέσω των ΚΕΚ.

Σύμφωνα με στοιχεία, η ανεργία στην Ελλάδα το 1998 άγγιξε το 11,1% για την εργατική δύναμη στο σύνολό της. Πιο συγκεκριμένα, η ανεργία στις ηλικίες 15- 24 άγγιξε το 30,9% ενώ για τις ηλικίες 25- 29 το ποσοστό κυμαινόταν στο 16,8%.

Ένα δεύτερο σημείο, στο οποίο δίδεται βαρύτητα είναι η επιβεβαίωση (από τα κράτη μέλη) ότι και οι ενήλικες θα έχουν την ευκαιρία για μια νέα αρχή, προτού αγγίξουν το όριο των 12 μηνών ανεργίας είτε με κάποιο από τους προαναφερόμενους λόγους είτε μέσω της εξατομικευμένης παρέμβασης.

Κάθε κράτος μέλος θα προσπαθήσει να αυξήσει το ποσοστό των ωφελουμένων από τις ενεργές πολιτικές με απώτερο στόχο την ομαλή ένταξη του στην αγορά εργασίας και παράλληλα θα τον εξοπλίσει με ικανότητα για να υιοθετήσει τις τεχνολογικές και οικονομικές αλλαγές και με προσόντα σχετικά με την αγορά εργασίας. Τα κράτη μέλη θα επιδείξουν ιδιαίτερη προσοχή στην ανάπτυξη της μαθητείας και των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης έτσι ώστε να καλλιεργηθεί πρόσφορο έδαφος για να αναπτυχθεί άρτια η κατάρτιση. Για να επιτευχθεί όμως αυτό πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στις ανάγκες του εκάστοτε κράτους σχετικά με τις μειονότητες του (εθνικές, ταξικές, κοινωνικές) τα προβλήματά τους και τον τρόπο επίλυσής τους.

Δεύτερος πυλώνας: «Ενισχύοντας την επιχειρηματικότητα». Τα κράτη μέλη πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη βαρύτητα και προτεραιότητα στην

μείωση του κόστους και των διοικητικών επιβαρύνσεων (ειδικά στις ΜΜΕ) όταν δημιουργείται μια επιχείρηση και όταν προσλαμβάνει πρόσθετους εργαζομένους. Επιπλέον θα προωθηθεί η ανάπτυξη του θεσμού της αυτοαπασχόλησης, μέσω κυρίως της μείωσης των φόρων, έτσι ώστε να υπάρξει άνθιση των μικρών επιχειρήσεων.

Τρίτος πυλώνας: «Ενθαρρύνοντας την προσαρμοστικότητα των επιχειρήσεων και των εργαζομένων τους». Οι κοινωνικοί εταίροι κλήθηκαν να υλοποιήσουν συμφωνίες με στόχο την καλύτερη οργάνωση της δουλειάς, συμπεριλαμβανομένης της ευέλικτης εργασίας με στόχο την παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα. Για το επιθυμητό αποτέλεσμα, φυσικά, μπορεί να χρειαστεί κατάρτιση ή και επανακατάρτιση, γνωριμία με τις νέες τεχνολογίες, μείωση των ωρών εργασίας κλπ.

Τέταρτος πυλώνας: «Ενισχύοντας τις πολιτικές ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών». Τα κράτη μέλη θα προσπαθήσουν να μειώσουν το χάσμα ανεργίας μεταξύ ανδρών και γυναικών με την ενεργή υποστήριξη της απασχολησιμότητας των γυναικών και θα επιδιώξει να επιτύχει μια εξισορροπημένη αντιπροσώπευση ανδρών και γυναικών σε όλου τους τομείς και τα επαγγέλματα. Θα ξεκινήσουν θετικά βήματα για ίση αμοιβή σε ίση εργασία για τα 2 φύλα. Παράλληλα, θα υλοποιηθούν πολιτικές φιλικές στην οικογένεια, συμπεριλαμβανομένης της υψηλής ποιότητας παροχής υπηρεσιών για τα παιδιά, ωθώντας με τον τρόπο αυτό ακόμη περισσότερο τον γυναικείο πληθυσμό στη αγορά εργασίας.

Η ελληνική αναφορά

Σύμφωνα με την ελληνική αναφορά του 2006, η χώρα μας όπως και οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες θεωρούν την εκπαίδευση και την κατάρτιση καίρια σημεία για την επίτευξη του στόχου της Λισσαβόνας, κυρίως λόγω της συνεισφοράς του στην ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης και της οικονομίας. Η εγκαθίδρυση ενός περιεκτικού- ουσιαστικού συστήματος δια βίου μάθησης, αποτελεί κύριο θέμα πολιτικής στην Ελλάδα. Στην πραγματικότητα, η ανάπτυξη και υλοποίηση μιας εθνικής στρατηγικής για τη δια βίου στοχεύοντας στην απασχολησιμότητα, τον κοινωνικό συνυπολογισμό και τα πολιτικά δικαιώματα, αποτελεί εστιακό σημείο αφενός της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής και αφετέρου, της εθνικής στρατηγικής για την απασχόληση.¹²¹ Κατά την τελευταία περίοδο, όλο και περισσότεροι οργανισμοί και πολιτικές δημιουργούνται,¹²² που περιλαμβάνουν παρόμοιες πολιτικές με εκείνες της Ε.Ε, ώστε να εμπλουτιστούν με στόχους, ιδέες και ορθές πρακτικές.¹²³

Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον εκδηλώνεται σε τομείς όπως η διευκόλυνση πρόσβασης για όλους τους εκπαιδευομένους στις νέες τεχνολογίες, η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτών/ εκπαιδευομένων, η δημιουργία ενός περιβάλλοντος ανοικτής μάθησης για όλους τους εκπαιδευσης κλπ. Αναμφισβήτητα, ο κύριος άξονας πάνω στον οποίο θα κινηθούν όλες αυτές οι προσπάθειες είναι η ποιότητα και οι ίσες

¹²¹ Παπαδάκης Ν., «*Development of national lifelong learning strategies; a brief summary on Greek progress*», European Commission / DG EAC, Education and training 2010 coordination group (ETCG).

¹²² Τα τελευταία χρόνια έχει δημιουργηθεί ένα ολόκληρο δίκτυο πολιτικών και φορέων επικεντρωμένο σε αυτόν τον στόχο. Κάποιοι ενδεικτικά, είναι οι εξής: ΟΕΕΚ, ΙΕΚ, ΚΕΚ, Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Σχολεία Γονέων, ΝΕΛΕ, ΑΕΠ, ΕΣΣΕΚΑ.

¹²³ The Hellenic National Report, Greece's contribution to the 2006 joint report on the implementation of the Education and Training 2010 work programme, pg 1.

ευκαιρίες ενώ κύρια διαδικασία είναι η υιοθέτηση εθνικών στόχων παρόμοιων με εκείνους της Ε.Ε αλλά βασισμένους στις εθνικές συνθήκες και ανάγκες.

Οι βασικές προτεραιότητες μεταρρύθμισης στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης επικεντρώνονται:

- Στην βελτίωση της ποιότητας για τις παρεχόμενες υπηρεσίες εκπαίδευσης μέσω της εισαγωγής αλλαγών στις δομές και τις πρακτικές των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- Τη συστηματική επαγγελματική κατάρτιση των δασκάλων και εκπαιδευτών.
- Την σφυρηλάτηση δεσμών μεταξύ εκπαίδευσης και κατάρτισης και του χώρου εργασίας μέσα από την διερεύνηση αναγκών που θα προκύψουν σταδιακά στην αγορά εργασίας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει επιδειχθεί στα προγράμματα κατάρτισης που προωθούν ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας.
- Την ανάπτυξη ενεργειών που προωθούν την δια βίου¹²⁵ μάθηση.
- Την ίδρυση κατάλληλων υποδομών ή την αναβάθμιση ήδη υπάρχουσών εργαλείων και πηγών. Μια πολιτική αποτελεσματικών επενδύσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση απαιτεί μια σταδιακή και μαζική αύξηση των επενδύσεων ίση με πάνω από 20% του ΑΕΠ.¹²⁶

¹²⁴ Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων σε συνεργασία με τον ΟΕΕΚ, προώθησε την Εκπαίδευση Εκπαιδευτών. Αυτό το έργο στοχεύει στην εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτών ενηλίκων στα πεδία της εκπαίδευσης, κατάρτισης και κατάρτισης ενηλίκων.

¹²⁵ «Δια βίου μάθηση» : με τον όρο αυτό προσδιορίζουμε κάθε διαδικασία που βοηθά στην αποκόμιση γενικής και ειδικής γνώσης κατά τη διάρκεια του ανθρώπινου βίου. Η δια βίου στοχεύει στην βελτίωση της γνώσης, των δεξιοτήτων και ικανοτήτων με σκοπό τη δημιουργία μιας πλήρους προσωπικότητας καθώς και την εύκολη πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

¹²⁶ The Hellenic National Report, Greece's contribution to the 2006 joint report on the implementation of the Education and Training 2010 work programme, pg 4.

- Την προώθηση των ευρωπαϊκών γλωσσών, με την εισαγωγή και δεύτερης ξένης γλώσσας στα σχολεία¹²⁷. Άξιο αναφοράς είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος αυτών των ενεργειών υποστηρίζεται και χρηματοδοτείται από τα ευρωπαϊκά ταμεία. Ένα μεγάλο κομμάτι της στήριξης που παρέχεται στην Ελλάδα, από την Ε.Ε, πραγματοποιείται μέσω του Κ.Π.Σ.

Η δια βίου περιλαμβάνει έναν ισχυρό παράγοντα για την κοινωνική ενσωμάτωση. Υπάρχει μια σειρά προγραμμάτων η οποία απευθύνεται σε μειονεκτούσες ομάδες, όπως για παράδειγμα:

- Προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για τσιγγάνους.
- Εκπαίδευση και (προ)κατάρτιση σε άνεργους παλινοστούντες, πρόσφυγες, μετανάστες.
- Εκπαίδευση και κατάρτιση σε φυλακισμένους.¹²⁸

Τα προγράμματα αυτά προωθούνται είτε μέσω του Υπουργείου απασχόλησης και κοινωνικής Προστασίας είτε μέσω των ΠΕΠ, τα οποία είναι περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα. Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση της Ελλάδας, υπάρχουν 13 περιφέρειες, 7 άξονες και 11 τομεακά. Μια σημαντική παράμετρος αυτών των προγραμμάτων, είναι η αξιολόγηση εσωτερική και εξωτερική. Η εσωτερική υλοποιείται από τον επικεφαλής των παρεχόμενων υπηρεσιών σε ετήσια βάση ενώ για την εξωτερική, επιλέγεται ένα σώμα αξιολογητών υπό την ευθύνη μιας επιβλέπουσας αρχής. Η αξιολόγηση αυτή πραγματοποιείται κάθε 4 έτη.

¹²⁷ The Hellenic National Report, Greece's contribution to the 2006 joint report on the implementation of the Education and Training 2010 work programme, pg 3.

¹²⁸ www.ypakp.gr

Στην προσπάθεια αυτή, υπάρχουν και κάποια εμπόδια, τα οποία είναι:

- Η έλλειψη της «παράδοσης» για τη θεώρηση μιας ουσιαστικής προσέγγισης για τη δια βίου και η διαδοχική έλλειψη της συστηματοποίησης και των χορηγών της.
- Συγκεκριμένες αντιδράσεις ομάδων ενάντια σε νέους θεσμούς όπως εκείνον της δια βίου στην ανώτερη εκπαίδευση.
- Δυσκολίες που σχετίζονται με την γεωγραφική μορφή της Ελλάδας (πολλά και απομονωμένα νησιά).¹²⁹

Πρόγραμμα δια βίου μάθησης (2007-2013)

Γενικός στόχος του ολοκληρωμένου προγράμματος σχετικά με τη δια βίου μάθηση είναι να συμβάλει στην ανάπτυξη της Κοινότητας ως προηγμένης κοινωνίας της γνώσης. Αποσκοπεί ιδίως στην ενίσχυση των ανταλλαγών, της συνεργασίας και της κινητικότητας μεταξύ των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Κοινότητα, έτσι ώστε να καταστούν παγκόσμιο σημείο αναφοράς ως προς την ποιότητα.

Με τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που εφαρμόζει, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έρχεται εγγύτερα στους πολίτες της· καμία άλλη κοινοτική δραστηριότητα δεν αγγίζει τόσο πολλούς ανθρώπους με τόσο άμεσο τρόπο κάθε χρόνο.

ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το ολοκληρωμένο πρόγραμμα έχει τους ακόλουθους ειδικούς στόχους:

¹²⁹ Παπαδάκης Ν., «*Development of national lifelong learning strategies; a brief summary on Greek progress*», European Commission / DG EAC, Education and training 2010 coordination group (ETCG).

- συμβολή στην ανάπτυξη ποιοτικής δια βίου μάθησης·
- συνδρομή στη βελτίωση της ποιότητας, της ελκυστικότητας και της προσπελασιμότητας των ευκαιριών για δια βίου μάθηση που είναι διαθέσιμες στα κράτη μέλη·
- ενίσχυση της συμβολής της δια βίου μάθησης στην πλήρη ανάπτυξη του ατόμου, την κοινωνική συνοχή, την ιδιότητα του ενεργού πολίτη, την ισότητα των φίλων και τη συμμετοχή των ατόμων με ειδικές ανάγκες·
- συνδρομή στην προώθηση της δημιουργικότητας, της ανταγωνιστικότητας, της ικανότητας επαγγελματικής ένταξης και της ανάπτυξης επιχειρηματικού πνεύματος·
- συμβολή στην αύξηση της συμμετοχής των ατόμων όλων των ηλικιών στη δια βίου μάθηση·
- προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής ποικιλομορφίας·
- ενίσχυση του ρόλου της δια βίου μάθησης όσον αφορά τη δημιουργία της αίσθησης της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη·
- προώθηση της συνεργασίας για τη διασφάλιση ποιότητας σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην Ευρώπη·
- αξιοποίηση των αποτελεσμάτων, των καινοτόμων προϊόντων και των διαδικασιών και ανταλλαγή ορθών πρακτικών στους τομείς που καλύπτει το ολοκληρωμένο πρόγραμμα.¹³⁰

ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τα τέσσερα τομεακά προγράμματα Comenius , Erasmus , Leonardo da Vinci και Grundtvig , διαρθρώνονται όλα κατά τον ίδιο τρόπο. Η σημαντικότερη αλλαγή σε

¹³⁰ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11082.htm>

σχέση με τα σημερινά προγράμματα είναι η μεταφορά της ανώτερης επαγγελματικής εκπαίδευσης από το πρόγραμμα Leonardo στο πρόγραμμα Erasmus. Όλες οι δράσεις επιτρέπουν την ενσωμάτωση στοιχείων που άπτονται των γλωσσών και των νέων τεχνολογιών.

Το εγκάρσιο πρόγραμμα αποτελεί μία από τις σημαντικότερες καινοτομίες του ολοκληρωμένου προγράμματος. Προωθεί κυρίως δραστηριότητες που καλύπτονται από δύο ή περισσότερα τομεακά προγράμματα. Το πρόγραμμα Jean Monnet στοχεύει συγκεκριμένα στα ζητήματα ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης του ακαδημαϊκού τομέα και στην παροχή της απαραίτητης στήριξης στα ιδρύματα και στις ενώσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Comenius

Το πρόγραμμα Comenius αφορά την προσχολική και τη σχολική εκπαίδευση μέχρι το επίπεδο του τέλους της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και τα ιδρύματα και τους οργανισμούς που παρέχουν την εκπαίδευση αυτή.

Οι δύο ειδικοί στόχοι είναι οι εξής:

- ανάπτυξη της κατανόησης, στους νέους και το εκπαιδευτικό προσωπικό, της ποικιλομορφίας των ευρωπαϊκών πολιτισμών και της αξίας της·
- συνδρομή στους νέους για να αποκτήσουν τις βασικές βιολογικές δεξιότητες και ικανότητες που είναι απαραίτητες για την προσωπική τους ανάπτυξη, για τη

μελλοντική τους επαγγελματική δραστηριότητα και για την ιδιότητα του ενεργού πολίτη.¹³¹

Το πρόγραμμα Comenius μπορεί να υποστηρίξει δραστηριότητες κινητικότητας, εταιρικές σχέσεις μεταξύ σχολείων, πολυμερή σχέδια συνεργασίας και δίκτυα καθώς και συνοδευτικά μέτρα.

Erasmus

Το πρόγραμμα καλύπτει τις ανάγκες διδασκαλίας και μάθησης αυτών που βρίσκονται στην επίσημη τριτοβάθμια εκπαίδευση και στην τριτοβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Αυτό εφαρμόζεται ασχέτως της διάρκειας του κύκλου σπουδών ή του τίτλου σπουδών και περιλαμβανομένων των σπουδών διδακτορικού, καθώς και των ιδρυμάτων και των οργανισμών που παρέχουν αυτή την εκπαίδευση.

Οι δύο ειδικοί στόχοι είναι οι εξής:¹³²

- υποστήριξη της επίτευξης του Ευρωπαϊκού Χώρου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης·
- ενίσχυση της συμβολής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της επαγγελματικής επιμόρφωσης στη διαδικασία καινοτομίας.

Το πρόγραμμα Erasmus μπορεί να υποστηρίξει δραστηριότητες κινητικότητας προσώπων, κοινά σχέδια που επικεντρώνονται κυρίως στην καινοτομία και τον πειραματισμό, τα «θεματικά δίκτυα Erasmus» και τα συνοδευτικά μέτρα.

Leonardo da Vinci

¹³¹ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11082.htm>

¹³² <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11082.htm>

Το πρόγραμμα Leonardo da Vinci καλύπτει τις ανάγκες διδασκαλίας και μάθησης αυτών που παρακολουθούν επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, εκτός από την τριτοβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και επαγγελματική επιμόρφωση, καθώς και τα ιδρύματα και τους οργανισμούς που παρέχουν ή διευκολύνουν αυτή την εκπαίδευση και κατάρτιση.

Οι ειδικοί στόχοι είναι η διευκόλυνση της προσαρμογής στις μεταβολές της αγοράς εργασίας και στην εξέλιξη των αναγκών για επαγγελματικά προσόντα.

Οι ακόλουθες δράσεις μπορούν να υποστηριχθούν από το πρόγραμμα Leonardo da Vinci:

- κινητικότητα·
- εταιρικές σχέσεις που εστιάζονται σε θέματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος για τους συμμετέχοντες οργανισμούς·
- πολυμερή σχέδια, ιδίως αυτά που στόχο έχουν τη βελτίωση των συστημάτων κατάρτισης μέσω της μεταφοράς καινοτομιών που συνδέονται με την προσαρμογή στις εθνικές ανάγκες·
- πολυμερή σχέδια, ιδίως αυτά που αποσκοπούν στη βελτίωση των συστημάτων κατάρτισης μέσω της ανάπτυξης και της μεταφοράς καινοτομίας και ορθών πρακτικών·
- θεματικά δίκτυα εμπειρογνομόνων και οργανισμών·
- συνοδευτικά μέτρα.

Το πρόγραμμα Grundtvig καλύπτει τις ανάγκες διδασκαλίας και μάθησης αυτών που παρακολουθούν οποιαδήποτε μορφή εκπαίδευσης ενηλίκων, καθώς και των ιδρυμάτων και των οργανισμών που παρέχουν ή διευκολύνουν αυτή την εκπαίδευση.

Οι στόχοι του προγράμματος είναι οι εξής:

- ανταπόκριση στην εκπαιδευτική πρόκληση της γήρανσης του πληθυσμού στην Ευρώπη·
- συνδρομή στην παροχή, στους ενήλικες, εναλλακτικών δρόμων για τη βελτίωση των γνώσεων και των ικανοτήτων τους.

Το πρόγραμμα Grundtvig μπορεί να υποστηρίξει τις ακόλουθες δραστηριότητες.¹³³

- κινητικότητα προσώπων·
- «εταιρικές σχέσεις μάθησης Grundtvig», που εστιάζονται σε θέματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος για τους συμμετέχοντες οργανισμούς·
- πολυμερή σχέδια που αποσκοπούν στη βελτίωση των συστημάτων εκπαίδευσης των ενηλίκων μέσω της ανάπτυξης και της μεταφοράς καινοτομίας και ορθών πρακτικών·
- θεματικά δίκτυα εμπειρογνομόνων και οργανισμών, γνωστά ως «δίκτυα Grundtvig»·
- συνοδευτικά μέτρα.

Εγκάρσιο πρόγραμμα

Το εγκάρσιο πρόγραμμα περιλαμβάνει τις ακόλουθες τέσσερις βασικές δραστηριότητες:

¹³³ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11082.htm>

- συνεργασία σε ζητήματα πολιτικής·
- προαγωγή της εκμάθησης γλωσσών·
- ανάπτυξη καινοτόμων υπηρεσιών, παιδαγωγικών προτύπων και πρακτικών που βασίζονται στις τεχνολογίες της πληροφορίας και επικοινωνιών·
- διάδοση και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων των δράσεων καθώς και ανταλλαγή ορθών πρακτικών.¹³⁴

Οι ειδικοί στόχοι είναι οι εξής:

- προώθηση της ευρωπαϊκής συνεργασίας σε τομείς που καλύπτουν δύο ή περισσότερα τομεακά προγράμματα·
- προώθηση της σύγκλισης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης των κρατών μελών.

Τα ακόλουθα μέτρα μπορούν να λάβουν υποστήριξη:

- κινητικότητα, περιλαμβανομένων των επισκέψεων μελέτης για εμπειρογνώμονες και υπαλλήλους που ορίζονται από τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές, για διευθυντές εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ιδρυμάτων κατάρτισης και υπηρεσιών προσανατολισμού καθώς και για κοινωνικούς εταίρους·
- πολυμερή σχέδια που αποσκοπούν στην προετοιμασία και τη δοκιμή προτάσεων πολιτικής που αναπτύσσονται σε επίπεδο κοινότητας·
- πολυμερή δίκτυα συνεργασίας αποτελούμενα από εμπειρογνώμονες ή/και ιδρύματα που εργάζονται από κοινού σε ζητήματα πολιτικής·

¹³⁴ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11082.htm>

- παρατήρηση και ανάλυση πολιτικών και συστημάτων στον τομέα της δια βίου μάθησης·
- δράση για την υποστήριξη της διαφάνειας και της αναγνώρισης των προσόντων και των ικανοτήτων, περιλαμβανομένων και αυτών που αποκτώνται με ανεπίσημη και άτυπη μάθηση·
- συνοδευτικά μέτρα.

Πρόγραμμα Jean Monnet

Το πρόγραμμα Jean Monnet υποστηρίζει ιδρύματα και δραστηριότητες στον τομέα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Καλύπτει τρεις τομείς:

- τη δράση Jean Monnet·
- λειτουργικές επιχορηγήσεις για την υποστήριξη συγκεκριμένων ιδρυμάτων που ασχολούνται με ζητήματα σχετικά με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση·
- λειτουργικές επιχορηγήσεις για την υποστήριξη άλλων ευρωπαϊκών ιδρυμάτων και ενώσεων στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

Οι ειδικοί στόχοι είναι:

- ενίσχυση των δραστηριοτήτων διδασκαλίας, έρευνας και προβληματισμού στον τομέα των σπουδών σχετικά με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση·
- υποστήριξη της ύπαρξης ενός κατάλληλου φάσματος ιδρυμάτων και ενώσεων που επικεντρώνονται σε ζητήματα σχετικά με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και στην εκπαίδευση και κατάρτιση σε μια ευρωπαϊκή προοπτική.¹³⁵

¹³⁵ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11082.htm>

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Συγκεκριμένα, οι δικαιούχοι των δράσεων είναι:

- μαθητές, σπουδαστές, εκπαιδευόμενοι και ενήλικες διδασκόμενοι·
- κάθε κατηγορία εκπαιδευτικού προσωπικού·
- άτομα από την αγορά εργασίας·
- κάθε τύπος εκπαιδευτικού ιδρύματος·
- επιχειρήσεις, κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις τους σε όλα τα επίπεδα, περιλαμβανομένων των επαγγελματικών οργανώσεων και των εμπορικών και βιομηχανικών επιμελητηρίων·
- άτομα, ενώσεις, μη κυβερνητικές οργανώσεις και οι αρχές που είναι υπεύθυνες για συστήματα και πολιτικές που αφορούν την εκπαίδευση, την έρευνα και τις πολιτικές για την εκπαίδευση σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΣΕΣ ΧΩΡΕΣ

Το πρόγραμμα είναι ανοιχτό στη συμμετοχή:

- των κρατών μελών·
- της Ισλανδίας, του Λιχτενστάιν και της Νορβηγίας·
- της Τουρκίας και των υποψήφιων χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης για τις οποίες υπάρχει μια προενταξιακή στρατηγική·
- των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων·
- της Ελβετικής Συνομοσπονδίας.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Η Επιτροπή προτείνει την ανάθεση της διαχείρισης περισσότερων δραστηριοτήτων σε εθνικό επίπεδο, μέσω του δικτύου των εθνικών μονάδων συντονισμού. Οι δραστηριότητες αυτές είναι οι εξής: κινητικότητα, συμπράξεις μικρής κλίμακας μεταξύ ιδρυμάτων, μεταφορά καινοτόμων σχεδίων στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, και ορισμένες εργασίες για τη διάδοση και την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων.¹³⁶

Στην παρούσα απόφαση προβλέπονται δύο είδη διαδικασιών των εθνικών μονάδων συντονισμού. Βάσει της πρώτης διαδικασίας, οι εθνικές μονάδες συντονισμού επιλέγουν τους δικαιούχους και διαθέτουν τις επιχορηγήσεις σε ιδρύματα των οποίων η έδρα βρίσκεται αποκλειστικά στις αντίστοιχες χώρες τους για αποκλειστική χρήση από τα ιδρύματα αυτά. Η δεύτερη διαδικασία, που προορίζεται να αντικαταστήσει τη σημερινή «διαδικασία Β» στο πλαίσιο του προγράμματος Leonardo da Vinci, επιτρέπει στις εθνικές μονάδες συντονισμού να επιλέγουν πλήρη διεθνή ή πολυμερή σχέδια και να χρηματοδοτούν τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων εταίρων μέσω του συντονιστή.

Για την εφαρμογή του ολοκληρωμένου προγράμματος, η Επιτροπή επικουρείται από μια επιτροπή, η οποία απαρτίζεται από αντιπροσώπους των κρατών μελών και της οποίας προεδρεύει ο αντιπρόσωπος της Επιτροπής.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

¹³⁶ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11082.htm>

Ο προϋπολογισμός για την εφαρμογή του προγράμματος ορίστηκε στα 13,620 δισεκατομμύρια EUR για τα 7 έτη ισχύος του προγράμματος. Τα ελάχιστα ποσά που θα κατανέμονται στα τομεακά προγράμματα είναι τα εξής:

- Comenius 10 %
- Erasmus 40 %
- Leonardo da Vinci : 25 %
- Grundtvig: 3 % ¹³⁷

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξασφαλίζει την τακτική παρακολούθηση του ολοκληρωμένου προγράμματος σε συνεργασία με τα κράτη μέλη. Τα κράτη μέλη υποβάλλουν στην Επιτροπή, το αργότερο έως τις 30 Ιουνίου 2010 και τις 30 Ιουνίου 2015, αντίστοιχα, εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή και τον αντίκτυπο του ολοκληρωμένου προγράμματος. Η Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών:

- ενδιαμέση έκθεση αξιολόγησης σχετικά με τα αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί και με τις ποιοτικές πτυχές της εφαρμογής του ολοκληρωμένου προγράμματος, το αργότερο έως τις 31 Μαρτίου 2011·
- ανακοίνωση για τη συνέχιση του ολοκληρωμένου προγράμματος, το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 2011·

¹³⁷ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11082.htm>

- έκθεση εκ των υστέρων αξιολόγησης, το αργότερο έως τις 31 Μαρτίου 2016.¹³⁸

ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1990 – 2004

Μετά την παράνομη μαζική μετανάστευση στη χώρα στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η οποία προκλήθηκε κυρίως από την πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων, η Ελλάδα αντιμετωπίζει δυσκολίες όχι μόνο με την μεταναστευτική της πολιτική αλλά και με την απλή συλλογή στατιστικών στοιχείων για το μέγεθος και το είδος της μετανάστευσης.

Μετά από αρκετά χρόνια μαζικής παράνομης μετανάστευσης που συνοδεύτηκε από παράνομες απελάσεις, κυρίως Αλβανών, Βουλγάρων και Ρουμάνων, η Ελλάδα έθεσε απρόθυμα σε εφαρμογή, το 1997, το πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης των παράνομων μεταναστών. Η Λευκή Κάρτα, διάρκειας 6 μηνών, δόθηκε σε όλους σχεδόν τους 327.000 υποψηφίους και προσέφερε εκείνη τη χρονική στιγμή τα μόνα αξιόπιστα στοιχεία για τους μετανάστες. Το πρόγραμμα που ακολούθησε, η Πράσινη

¹³⁸ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11082.htm>

Κάρτα, με διάρκεια 1-3 έτη, έθετε πολλά εμπόδια σε όσους επιθυμούσαν να κάνουν αίτηση. Συνεπώς ο αριθμός των αιτήσεων ήταν 228.000 και η διαδικασία σηματοδότηκε από σημαντικές γραφειοκρατικές καθυστερήσεις.

Η Απογραφή του 2001 παρέχει τον αριθμό 762.000 εγγεγραμμένων αλλοδαπών που βρίσκονται στη χώρα χωρίς Ελληνική υπηκοότητα. Ωστόσο αυτό το νούμερο περιλαμβάνει υποθετικά τους ομογενείς, τους πολίτες της Ε.Ε. και παιδιά. Όμως, στοιχεία που λάβαμε πρόσφατα από την Στατιστική Υπηρεσία θα έπρεπε να παρέχουν περισσότερες πληροφορίες για τους ομογενείς χωρίς την Ελληνική Υπηκοότητα. Σύμφωνα με την Απογραφή του 2001 υπάρχουν μόνο έξι (6) άτομα σε αυτή την κατηγορία. Ωστόσο αυτά τα στοιχεία έρχονται σε αντίθεση με τις άλλες πηγές που αναφέρουν ένα μεγάλο αλλά άγνωστο αριθμό ατόμων που έχουν λάβει την τριετή κάρτα ομογενή από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Ανεπίσημες πηγές ανεβάζουν τον αριθμό των καρτών που έχουν εκδοθεί στις 150-200.000.¹³⁹

Ο νέος νόμος για τους μετανάστες το 2001 (Ν.2910/2001) συνοδεύτηκε και από ακόμα μια νομιμοποίηση, η οποία συγκέντρωσε 368.000 αιτήσεις, παρόλο που αναφορές στον τύπο ισχυρίζονται ότι μόνο οι 220.000 έγιναν δεκτές. Ο ΟΑΕΔ δεν έδωσε ποτέ στοιχεία για τους αριθμούς και τα χαρακτηριστικά των υποψηφίων. Μόνο τα στοιχεία του ΙΚΑ για τις εισφορές στην κοινωνική ασφάλιση-328.000 αλλοδαποί ασφαλισμένοι το 2002- παρέχουν κάποιες ενδείξεις για το ρόλο των μεταναστών στην οικονομία και την κοινωνία.

Τέλος το 2004, το Υπουργείο Εσωτερικών έθεσε σε πλήρη λειτουργία τη βάση δεδομένων για τις άδειες παραμονής. Αυτά ακριβώς τα μη δημοσιευμένα στοιχεία αποτελούν τις πιο σημαντικές πληροφορίες για τους μετανάστες στην Ελλάδα. Τα

¹³⁹ Ι.Μ.Ε.Π.Ο, «Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στην Ελλάδα: Αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη διαμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Νοέμβριος 2004.

αποτελέσματα της ανάλυσης αυτών των στοιχείων δίδονται παρακάτω και μας παρέχουν μια πιο ευδιάκριτη εικόνα της κατάστασης.¹⁴⁰

Η σύγκριση όσον αφορά τους παλινοστούντες και ομογενείς

Οι ομογενείς Έλληνες ή όσοι ισχυρίζονται ότι είναι Ελληνικής καταγωγής μέσω του *ius sanguinis* αλλά χωρίς Ελληνική υπηκοότητα, δεν καθορίζονται και δεν έχουν δικαιώματα με βάση το Σύνταγμα αλλά τυγχάνουν προνομιακής μεταχείρισης σύμφωνα με πολιτικές αποφάσεις. Οι Συνθήκες της Λωζάνης και της Άγκυρας αναφέρονται σε ειδικές διαδικασίες για τον ορισμό της υπηκοότητας: αυτές όμως αφορούν κυρίως εθνικές μειονότητες στην Ελλάδα και στις περιοχές της πρώην Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Μια κοινή Υπουργική απόφαση (Υπ. Εθ. Άμυνας και Υπ. Εσωτερικών) το 1990 επέτρεψε στους μετανάστες που ισχυρίζονται ότι έχουν Ελληνική καταγωγή να παραμείνουν στην Ελλάδα χωρίς έγγραφη τεκμηρίωση. Ο Νόμος 2130 του 1993 καθόρισε την έννοια των «επαναπατριζόμενων Ελλήνων» και θέσπισε μια ταχεία διαδικασία για την παροχή Ελληνικής Υπηκοότητας στους αιτούντες. Αυτός ο νόμος συμπληρώθηκε από το Νόμο 2790 του 2000 και από την Υπουργική Απόφαση 4864/8/8γ/2000 που καθόρισε ειδικά προνόμια, δομές υποστήριξης και μια νέα ξεχωριστή διαδικασία για την ταχεία παροχή Ελληνικής Υπηκοότητας στους Έλληνες από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Οι ομογενείς Έλληνες από άλλες χώρες ή όσοι δεν κατορθώνουν να λάβουν την Ελληνική Υπηκοότητα έχουν ειδικές άδειες από το Υπ. Δημόσιας Τάξης και δεν απαιτείται να έχουν κανονικές άδειες παραμονής. Αυτές καθορίζονται ως άδειες παραμονής για πολίτες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης από την προαναφερθείσα νομοθεσία. Ο

¹⁴⁰ Ι.Μ.Ε.Π.Ο, «Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στην Ελλάδα: Αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη διαμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Νοέμβριος 2004.

συνολικός αριθμός των αδειών που έχουν εκδοθεί και για τις δύο κατηγορίες δεν δημοσιεύονται από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης για λόγους «Εθνικής Ασφάλειας». Το μεγαλύτερο πρόβλημα με αυτή την άνιση φυλετικά προσέγγιση στην μεταχείριση των μεταναστών είναι ότι η συνολική εικόνα του φαινομένου της μετανάστευσης που αφορά μεγάλους αριθμούς μεταναστών αποκρύπτεται. Από το 1990, οι μετανάστες που ισχυρίζονταν ότι έχουν Ελληνική καταγωγή μπόρεσαν να παραμείνουν στη χώρα χωρίς έγγραφη τεκμηρίωση ή καταμέτρηση. Συνεπώς όσοι άνηκαν σε αυτή την κατηγορία δεν ήταν δυνατό να διακριθούν στην πράξη από τους παράνομους μετανάστες. Η παροχή της Ελληνικής Υπηκοότητας στους ομογενείς της πρώην Σοβιετικής Ένωσης έγινε χωρίς διαφανείς διαδικασίες και δεν υπάρχουν αξιοποιήσιμα στοιχεία. Φαίνεται όμως ότι γύρω στους 150.000 μετανάστες έλαβαν την υπηκοότητα μέσω αυτής της διαδικασίας. Τέλος, η κάρτα ομογενών που δίδεται από το 2000, με τη διττή ιδιότητα προσκολλημένη, διέπεται από αδιαφανείς λειτουργίες και κανονισμούς. Ωστόσο, μια αξιόπιστη πηγή μας διαβεβαίωσε ότι ο αριθμός καρτών που έχει δοθεί είναι 200.000. Συνεπώς από αυτή την ανωμαλία των νόμιμων διαδικασιών 350.000 ομογενείς Έλληνες μετανάστες έχουν λάβει την Ελληνική Υπηκοότητα ή την τριετή κάρτα ομογενή.¹⁴¹

¹⁴¹ I.M.E.Π.Ο, «Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στην Ελλάδα: Αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη διαμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Νοέμβριος 2004.

8. Η περίοδος 2007- 2013.

Συγκριτική Ανάλυση του τομέα εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης

Η Ατζέντα της Λισσαβόνας αναγνώρισε την πραγματική αξία της εκπαίδευσης και της γνώσης στη συνολική διαδικασία της ανάπτυξης της Ένωσης υπό υγιείς συνθήκες απασχόλησης, ισότητας ευκαιριών και φύλων, κοινωνικής ενσωμάτωσης και καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού. Στη βάση αυτής της πολιτικής βούλησης και της γενικότερης χάραξης αναπτυξιακής πολιτικής που υιοθετήθηκε από τους αρχηγούς των ευρωπαϊκών κρατών στη Λισσαβόνα το 2000 και την επικύρωση των αντικειμενικών σκοπών για την εκπαίδευση και κατάρτιση στη Βαρκελώνη το 2002, μια ριζοσπαστικά νέα διαδικασία συνεργασίας ξεκίνησε στον τομέα της

εκπαίδευσης και κατάρτισης, που σαν τελικό στόχο έχει το να γίνουν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης των ευρωπαϊκών κρατών, μέχρι το 2010, μοντέλο παγκόσμιας ποιοτικής αναφοράς.

Επιπρόσθετα, η στρατηγική της Λισσαβόνας αναγνώρισε την καταλυτική σημασία της **έρευνας** και της **καινοτομίας**, στην μετάβαση της Ευρώπης στην οικονομία και κοινωνία της γνώσης. Στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης (Μάρτιος 2002) έθεσε ως στόχο, οι δαπάνες για έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση να φθάσουν το 3% του μέσου ευρωπαϊκού ΑΕΠ περί το 2010, ποσοστό το οποίο θα καλύπτεται κατά τα 2/3 από τις επιχειρήσεις. Δεδομένου ότι μεγάλο ποσοστό της παραπάνω δαπάνης αντιστοιχεί σε αμοιβές προσωπικού, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με βάση τους στόχους αυτούς, υπολογίζει ότι 700.000 νέοι ερευνητές θα πρέπει να είναι ενεργοί στον ίδιο χρονικό ορίζοντα. Αυτό σημαίνει ότι η Ευρώπη θα πρέπει όχι μόνον να εκπαιδεύσει ικανό ερευνητικό προσωπικό τόσο από ποσοτική, όσο και από ποιοτική άποψη, αλλά και να το εντάξει με επιτυχία στην αγορά εργασίας. Παράλληλα, φιλοδοξεί να αποτελέσει ανταγωνιστικό πόλο έλξης για τους καλύτερους ερευνητές σε διεθνές επίπεδο.¹⁴²

Τα κράτη μέλη έχουν αναλάβει την υποχρέωση να υιοθετήσουν και αυτά τους ίδιους στόχους και να κατευθύνουν την προσπάθεια τους προς την υλοποίηση τους. Όλα τα κράτη μέλη πλέον θεωρούν, είτε λίγο είτε πολύ, ότι η στρατηγική της Λισσαβόνας αποτελεί παράγοντα χάραξης της εθνικής πολιτικής για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Αυξάνεται συνεχώς ο αριθμός των χωρών που έχουν θεσπίσει συγκεκριμένες ρυθμίσεις για το συντονισμό μεταξύ των υπουργείων (ιδίως για την

¹⁴² Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

εκπαίδευση και την απασχόληση) με αρμοδιότητα την εφαρμογή του προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010», καθώς και για τις διαβουλεύσεις με συμμετόχους, όπως οι κοινωνικοί εταίροι. Πολλές χώρες έχουν καθορίσει ή καθορίζουν τους στόχους τους, που αφορούν - σε διαφορετικό βαθμό για την καθεμία - τα επίπεδα αναφοράς των μέσων ευρωπαϊκών επιδόσεων για την εκπαίδευση και την κατάρτιση (κριτήρια αναφοράς). Αυτό είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντικό για την εφαρμογή της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε την συνεχή παρακολούθηση της εφαρμογής των αποφάσεων της Λισσαβόνας και της Βαρκελώνης με τη βοήθεια 29 δεικτών που εγκρίθηκαν από τους εμπειρογνώμονες των συμμετεχουσών χωρών. Επιπροσθέτως, για πολλούς δείκτες, τέθηκαν ποσοτικοί στόχοι (benchmarks) που θα πρέπει η Ευρώπη (μέσος όρος κρατών μελών) να επιτύχει μέχρι το 2010.

Οι στρατηγικοί στόχοι για τα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης ομαδοποιήθηκαν σε τρεις μεγάλες κατηγορίες, που αφορούν:

- α. την βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στην Ένωση.
- β. την διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στα συστήματα αυτά.
- γ. το άνοιγμα των συστημάτων αυτών στον έξω κόσμο.

Οι πέντε βασικοί ευρωπαϊκοί συγκριτικοί δείκτες (benchmarks), που τέθηκαν στη Λισσαβόνα για την εξέταση της πορείας της εκπαιδευτικής πολιτικής, είναι οι εξής:

- Πρόωρη εγκατάλειψη σχολείου (σε % μαθητών)
- Ολοκλήρωση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (σε %μαθητών)
- Βασικές Δεξιότητες (ποσοστό μαθητών με χαμηλές δεξιότητες – PISA επίπεδο 1)
- Αποφοίτηση Ανώτατης Εκπαίδευσης σε Μαθηματικά, Θετικές Επιστήμες και Τεχνολογία (σε % κατοίκων ηλικίας 20-29 ετών)
- Συμμετοχή σε προγράμματα Δια Βίου Μάθησης (σε % γενικού πληθυσμού ηλικίας 25-64)¹⁴³

Η ευρωπαϊκή επιτροπή εξέδωσε, το 2005 [SEC (2005)419] και το 2006 [SEC(2006) 639] μια έκθεση προόδου σχετικά με τους στόχους της Λισσαβόνας και την πρόοδο τους ως προς την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Θα πρέπει να υπογραμμιστεί εδώ, ότι η έκθεση είναι πολύ εμπεριστατωμένη και λεπτομερής, αλλά υστερεί τόσο λόγω έλλειψης ορισμένων εθνικών στατιστικών στοιχείων, όσο και από προβλήματα ορισμών των δεικτών. Επιπλέον, για διάφορους δείκτες όπως «επίδοσης μαθητών» βασίζεται σε έρευνες όπως PISA (OECD), TIMS και IEA, οι οποίες φαίνεται ότι δεν ελέγχονται από τους εμπειρογνώμονες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Πάντως, λόγω έλλειψης άλλων μετρήσεων, θα μπορούσαν να γίνουν αποδεκτά, έστω και ενδεικτικά, τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών, μέχρις ότου η Ε.Ε. (Eurostat) αναλάβει την πραγματοποίηση ανεξάρτητων ερευνών σχεδιασμένων ακριβώς για την παρακολούθηση της προόδου όλων των πεδίων, που σχετίζονται με την εκπαίδευση, της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

¹⁴³ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

Σημειώνεται ότι στην συγκριτική αξιολόγηση χρησιμοποιούνται τα πλέον διαθέσιμα δεδομένα ανά δείκτη, όπως αυτά προκύπτουν από την επεξεργασία των εθνικών στοιχείων από τις διεθνείς (ΟΟΣΑ) και ευρωπαϊκές στατιστικές υπηρεσίες (Eurostat). Οι όποιες διαφορές με τα στοιχεία της υφιστάμενης κατάστασης στην Παιδεία (Ε.Σ.Υ.Ε), (υποενότητα 1.1), είναι δυνατόν να οφείλονται σε θέματα ορισμού των δεικτών.¹⁴⁴

Βασικοί Δείκτες Προόδου για την Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση σε Σύγκριση με τη Στρατηγική της Λισσαβόνας

Οι πέντε ποσοτικοί στόχοι που τέθηκαν στην Λισσαβόνα δεν μπορούν να αναλυθούν, χωρίς την προηγούμενη ανάλυση των δαπανών για την Εκπαίδευση. Σύμφωνα με τα πλέον διαθέσιμα στοιχεία (Eurostat, ΟΟΣΑ 2005,2006) στην Ελλάδα, το 2003, οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση αντιπροσώπευαν το 3,9% του ΑΕΠ της χώρας. Από το 2000, σε ό,τι αφορά στις δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση το άνοιγμα της ψαλίδας Ελλάδας με τον μέσο ευρωπαϊκό όρο, ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, δεν έχει μειωθεί αισθητά. Η Ελλάδα ανήκει στις χώρες με συγκριτικά χαμηλά επίπεδα δαπανών για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Αυτό το χαμηλό επίπεδο δαπανών δικαιολογείται εν μέρει από τους δημοσιονομικούς περιορισμούς, που περιορίζουν τις δυνατότητές της ελληνικής κυβέρνησης στο να θέσουν σε εφαρμογή όλες τις απαιτούμενες πολιτικές. Με την νέα προγραμματική περίοδο, δίνεται εκ νέου η ευκαιρία στην Ελλάδα για εφαρμογή πολιτικών ενίσχυσης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, με τελικό σκοπό την επίτευξη των στόχων για το 2010.

¹⁴⁴ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

Στο επίπεδο των δαπανών ανά βαθμίδα εκπαίδευσης, η Ελλάδα υστερεί στην πρωτοβάθμια και την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αντίθετα, οι δημόσιες επενδύσεις στην τριτοβάθμια εκπαίδευση το 2002 ανέρχονταν στο 1,28% του ΑΕΠ, ποσοστό μεγαλύτερο του μέσου ευρωπαϊκού ποσοστού την ίδια περίοδο (1,14%). Γενικότερα, η εκπαίδευση στην Ελλάδα φαίνεται να έχει ανάγκη από αποτελεσματικότερες επενδύσεις και μεγαλύτερη συμμετοχή των ιδιωτικών επενδύσεων.

Ωστόσο, οι δημόσιες δαπάνες στην εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξάνονται σχεδόν σε όλες τις χώρες της ΕΕ (μέσος όρος ΕΕ 4,9% το 2000, 5,2% το 2002). Η ανοδική τάση που σημειώθηκε μετά το 2000 αποτελεί ελπιδοφόρο σημάδι ότι οι κυβερνήσεις θεωρούν προτεραιότητα τις δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση. Ωστόσο, σημειώνονται μεγάλες παρεκκλίσεις μεταξύ των χωρών, που κυμαίνονται από τέσσερις έως οκτώ ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ.¹⁴⁵

Αναφορικά με τους 5 βασικούς δείκτες προόδου, στην Ελλάδα σε σχέση με την ΕΕ25, στον τομέα Εκπαίδευση και Κατάρτιση ισχύουν τα εξής:

Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου

Σχεδόν το 15% των νέων (18 έως 24 ετών) στην ΕΕ των 25 εξακολουθεί να εγκαταλείπει πρόωρα το σχολείο, ποσοστό που αντικατοπτρίζει πολύ μικρή πρόοδο προς το ποσοστό αναφοράς ύψους 10% της ΕΕ για το 2010. Αναφορικά με την Ελλάδα η πρόοδος που έχει επιτευχθεί στον περιορισμό της πρόωρης εγκατάλειψης,

¹⁴⁵ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

σε σχέση με το 2000 (18,2%), είναι σημαντική. Η Ελλάδα βρίσκεται πλησιέστερα στο ποσοστό αναφοράς της ΕΕ για το 2010, με το ποσοστό των ατόμων (18 έως 24 ετών), που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο να φτάνει το 13,3 (2005). Το ποσοστό αυτό επιβαρύνεται από την πρόωρη αποχώρηση των ανδρών (17,5%) και πολύ λιγότερο από την αποχώρηση των γυναικών (9,2%). Το υψηλό ποσοστό στους άνδρες φαίνεται να είναι αποτέλεσμα των κοινωνικών δομών και του κυρίαρχου ρόλου που αναλαμβάνει, αναφορικά με την επαγγελματική καταξίωση και την βιωσιμότητα της οικογένειας. Γενικότερα φαίνεται να υπάρχει ανάγκη για ακόμα στενότερη σύνδεση των χρόνων εκπαίδευσης με τους μισθούς, έτσι ώστε να γίνει ελκυστικότερη η διατήρηση στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Πίνακας 2: Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών που έχει ολοκληρώσει μόνο τον κατώτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και που δεν βρίσκεται σε σπουδές ή σε κατάρτιση.

	2000	2005		
		Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
ΕΕ25	17,7	14,9	17,1	12,7
ΕΛΛΑΔΑ	18,2	13,3	17,5	9,2

Πηγή: Eurostat (Labour Force Survey)

Ολοκλήρωση δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Το 77,3% των νέων (ηλικίας 18-24 ετών) της Ευρώπης των 25 ολοκληρώνουν το δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά το εν λόγω ποσοστό απέχει ακόμα πολύ από το ποσοστό αναφοράς ύψους 85% της ΕΕ, παρά την καλή πρόοδο που έχει σημειωθεί σε ορισμένες χώρες. Η Ελλάδα και σε αυτό τον συγκριτικό δείκτη βρίσκεται εγγύτερα σε σχέση με τον ποσοστό αναφοράς, έχοντας μεγάλο ποσοστό 84,0% (2005) του πληθυσμού της με ολοκληρωμένη τουλάχιστον την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αυτό είναι ενδεικτικό του ρόλου που διαδραματίζει η εκπαίδευση στην ελληνική κοινωνία, αν και αυτή η αύξηση του ποσοστού χρόνο με το χρόνο

*Κατάρτιση σε άνεργους
παλιννοστούντες,
πρόσφυγες, μετανάστες*

κινδυνεύει να απαξιωθεί, λόγω των υψηλών ποσοστών ανεργίας. Στην Ελλάδα, όπως και σχεδόν σε όλες τις χώρες (πλην Τσεχίας) της Ευρώπης, το ποσοστό ολοκλήρωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι μεγαλύτερο για τις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες.¹⁴⁶

Πίνακας 3 :Ποσοστό των ατόμων ηλικίας 22 ετών που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς τουλάχιστον τον δεύτερο (ανώτερο) κύκλο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

	2000	2005		
		Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
ΕΕ25	76,4	77,3	74,6	80,0
ΕΛΛΑΔΑ	79,3	84,0	79,4	88,7

Πηγή: Eurostat (Labour Force Survey)

Βασικές Δεξιότητες (Ικανότητα ανάγνωσης και κατανόησης)

Η μελέτη PISA 2003 (πλέον πρόσφατη) επικεντρώθηκε κυρίως στον υπολογισμό των μαθηματικών προσόντων - δεξιοτήτων και επομένως το θέμα της ανάγνωσης και κατανόησης δεν εξετάστηκε τόσο εκτενώς. Προσπάθησε να υπολογίσει την ικανότητα των μαθητών να χρησιμοποιούν γραπτές πληροφορίες σε πραγματικές καταστάσεις που αντιμετωπίζουν στη ζωή.

Σχεδόν το 20% των νέων ηλικίας 15 ετών δεν έχει τις βασικές δεξιότητες, δηλαδή εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες σε ό,τι αφορά στην ικανότητα ανάγνωσης και κατανόησης (όπως αυτή ορίζεται από PISA), γεγονός που δεν αντιπροσωπεύει καμία πρόοδο από το 2000 ως προς το κριτήριο αναφοράς (benchmark) της ΕΕ (15,5%). Η Ελλάδα δεν κατάφερε να περιορίσει το ποσοστό των ατόμων που χωρίς βασικές δεξιότητες του 2000 (24,4%) και μάλιστα το ποσοστό

¹⁴⁶ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

αυτό αυξήθηκε οριακά στο 25,2% το 2005. Το μεγαλύτερο πρόβλημα το αντιμετωπίζουν οι άνδρες σε ποσοστό 32,6%, με το αντίστοιχο ποσοστό των γυναικών να είναι αισθητά μικρότερο 18,5%. Η Ελλάδα είναι μία από τις 11 χώρες του ΟΟΣΑ όπου τουλάχιστον ένας στους πέντε μαθητές δεν ξεπερνούσε το επίπεδο ένα (level one), δηλαδή το πιο βασικό επίπεδο ανάγνωσης και κατανόησης.¹⁴⁷

Η δυσκολία περιορισμού των ατόμων με δυσκολία στην ανάγνωση και κατανόηση αποτελεί ανησυχητικό σημάδι, καθώς η συμμετοχή στην εκπαίδευση ενισχύεται. Για αυτό είναι ανάγκη να εφαρμοστεί μια πιο ποιοτική εκπαίδευση, ανεξάρτητα με το στείο μέτρημα των πόσων ετών σπουδάζει ένα άτομο.

Πίνακας 4 : Ποσοστό μαθητών με επάρκεια ανάγνωσης/κατανόησης επιπέδου 1 και χαμηλότερου (με βάση την κλίμακα ανάγνωσης/κατανόησης PISA).

	2000	2005		
		Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
ΕΕ25	19,4	19,8	25,6	14,0
ΕΛΛΑΔΑ	24,4	25,2	32,6	18,5

Πηγή: ΟΟΣΑ, PISA 2003

Συμμετοχή στη δια βίου μάθηση

Η δια βίου μάθηση ως «όλη η δραστηριότητα εκμάθησης που πραγματοποιείται κατά την διάρκεια της ζωής ενός ανθρώπου, με στόχο την αύξηση της, γνώσης των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων του, μέσω ενός προσωπικού, πολιτιστικού, κοινωνικού πλαισίου ή/και σχετικά με την επαγγελματική του προοπτική» αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της εκπαιδευτικής πολιτικής της ΕΕ. Περίπου το 10% των

¹⁴⁷ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

ενηλίκων στην ΕΕ, ηλικίας 25-64 ετών, συμμετέχουν στη δια βίου μάθηση, γεγονός που συνιστά ορισμένη πρόοδο από το 2000.

Η Ελλάδα ανήκει στις χώρες εκείνες, που έχουν πρόσφατα θεσπίσει νομοθετικό πλαίσιο για τη δια βίου μάθηση, ωστόσο διαπιστώνεται ότι οι στρατηγικές εξακολουθούν να μην είναι ισόρροπες και αποτελεσματικές. Η Ελλάδα εμφανίζει το χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής στη δια βίου μάθηση σε σύγκριση ακόμα και με νέα κράτη μέλη, ενώ το ποσοστό συμμετοχής δεν διαφέρει αισθητά μεταξύ ανδρών και γυναικών (1,9% και 1,7% αντίστοιχα). Από την σύγκριση στατιστικών δεδομένων για την Ευρωπαϊκή Ένωση που αφορούν στη συμμετοχή σε κάθε μορφή εκπαίδευσης ή κατάρτισης ατόμων ηλικίας 25-64 χρόνων, προκύπτει ότι το ποσοστό συμμετοχής στην περίπτωση της Ελλάδας για το 2005 είναι πολύ χαμηλότερο από το αντίστοιχο μέσο ποσοστό της ΕΕ25 (1,8% έναντι 10,8% της ΕΕ25). Σε σχέση με το 2000, στην Ελλάδα, έχει σημειωθεί μικρή πρόοδος, με αύξηση κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες. Η υστέρηση με τον μέσο ευρωπαϊκό ποσοστό συμμετοχής φτάνει τις 9 ποσοστιαίες μονάδες, καταδεικνύοντας με τον καλύτερο τρόπο την ανάγκη ενίσχυσης της δια βίου μάθησης σε όλες τις παραγωγικές ηλικιακές ομάδες και σε όλες τις κατηγορίες του εργατικού δυναμικού της χώρας με ευέλικτα προγράμματα κατάρτισης.¹⁴⁸

Πίνακας 5: Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών που συμμετείχε στην εκπαίδευση και την κατάρτιση τέσσερις εβδομάδες πριν από την έρευνα.

	2000	2005		
		Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
ΕΕ25	7,9	10,8	10,0	11,7
ΕΛΛΑΔΑ	1,1	1,8	1,9	1,7

¹⁴⁸ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

Πηγή: Eurostat (Labour Force Survey)

Στόχος μιας βιώσιμης και ανοικτής διαδικασίας δια βίου μάθησης δεν είναι μόνο η αύξηση των ποσοστών συμμετοχής σε αυτή, αλλά και η μείωση του χάσματος συμμετοχής στη δια βίου μάθηση, που παρουσιάζουν τα άτομα με υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης σε σχέση με τα άτομα που έχουν χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, υπέρ των πρώτων. Τα ποσοστά συμμετοχής στη δια βίου μάθηση των ατόμων με χαμηλή εκπαίδευση είναι πολύ μικρά. Συγκεκριμένα, το μέσο ευρωπαϊκό ποσοστό είναι στο 3,4%, ενώ το αντίστοιχο ελληνικό ποσοστό για τα άτομα αυτά είναι 0,2% (Eurostat, 2005). Χαρακτηριστικό είναι ότι δεν παρατηρούνται διαφοροποιήσεις συμμετοχής ως προς το φύλο. Το ποσοστιαίο χάσμα συμμετοχής στη δια βίου μάθησης μεταξύ των δύο κατηγοριών εκπαίδευσης, πρωτοβάθμιας και τριτοβάθμιας, (ISCED 0-2 και ISCED 5-6) για την Ευρώπη των 25 είναι στο 15,7, ενώ για την Ελλάδα στο 8,5 (Eurostat, 2004).

Η ανάγκη να αυξηθούν τα ποσοστά συμμετοχής στη δια βίου μάθηση παραμένει σημαντική πρόκληση για την Ευρώπη, ιδίως στις νότιες ευρωπαϊκές χώρες και τα νέα κράτη μέλη. Τα χαμηλά ποσοστά αποτελούν εμπόδιο στην αυξανόμενη συμμετοχή του εργατικού δυναμικού, και επομένως κοστίζουν στην οικονομία και την κοινωνία συνολικά, ενώ υπονομεύουν τη βιωσιμότητα του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου.

Συμπεράσματα Συγκριτικής Ανάλυσης – Αποτίμηση Προόδου

Από την ανάλυση των βασικών και των δευτερευόντων δεικτών απόδοσης και προόδου προκύπτουν συμπεράσματα ανά στρατηγικό στόχο για το σημείο που

βρίσκεται η Ελλάδα, αναφορικά με την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση, σε σύγκριση με την ΕΕ και τα σημεία αναφοράς όπως αυτά προέκυψαν από την σύνοδο της Λισσαβόνας.

Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στην Ένωση.

- Το 77,3% των νέων (ηλικίας 18-24 ετών) της Ευρώπης των 25 ολοκληρώνουν το δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η Ελλάδα βρίσκεται υψηλότερα σε σχέση με τον ποσοστό αναφοράς, έχοντας μεγάλο ποσοστό 84,0% (Eurostat, 2005) του πληθυσμού της με ολοκληρωμένη τουλάχιστον την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σε σχέση με το 2000, η Ελλάδα έχει σημειώσει μεγαλύτερη πρόοδο στην αύξηση του ποσοστού των ατόμων με τουλάχιστον δευτεροβάθμια εκπαίδευση (5,6% έναντι 1,3% της ΕΕ25).
- Σχεδόν το 20% των νέων ηλικίας 15 ετών εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες σε ό,τι αφορά στην ικανότητα ανάγνωσης (PISA, 2003), που δεν αντιπροσωπεύει καμία πρόοδο από το 2000 ως προς το κριτήριο αναφοράς της ΕΕ (15,5%). Η Ελλάδα δεν κατάφερε να περιορίσει το ποσοστό των ατόμων με δυσκολία στην ανάγνωση του 2000 (24,4%) και μάλιστα το ποσοστό αυτό αυξήθηκε οριακά στο 25,2% το 2003, με το μεγαλύτερο πρόβλημα να το αντιμετωπίζουν τα αγόρια
- Στην Ελλάδα, οι απόφοιτοι σε MST (ISCED 5A, 5B and 6), ως ποσοστό όλων των αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης αποτελούν το 27,3% (Eurostat,

2004), όταν το αντίστοιχο ποσοστό είναι 23,6% στην ΕΕ25, ενώ υπάρχει και σχετική ισορροπία αποφοίτων σε ΜΣΤ μεταξύ ανδρών και γυναικών.

- Η Ελλάδα ανήκει στις χώρες με την μεγαλύτερη πρόοδο της αναλογίας μαθητών ανά Η/Υ. Η αναλογία ήταν 57,9 μαθητές ανά Η/Υ το 2000, ενώ το 2003 περιορίστηκε στους 21,2 μαθητές ανά Η/Υ (OECD, PISA 2000 and 2003). Παρόλα αυτά, η διαφορά με τις περισσότερες χώρες της Ευρώπης (ειδικά των χωρών της ΕΕ των 15) παραμένει σημαντική.
- Στην Ευρώπη υπάρχει μεγάλη διακύμανση στο επίπεδο των δημοσίων επενδύσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση ως ποσοστό του ΑΕΠ. Στην Ελλάδα οι δημόσιες δαπάνες αποτελούν το 4,2% του ΑΕΠ. Αν και γενικότερα στην Ελλάδα υπάρχει υστέρηση των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση, στην ανώτατη εκπαίδευση, οι δημόσιες δαπάνες κυμαίνονται σε υψηλά επίπεδα σε σύγκριση με τις μέσες δαπάνες για την εκπαίδευση στην ΕΕ25.
- Στην Ευρώπη, το σύνολο των χωρών (πλην της Κύπρου) δεν έχουν ξεπεράσει το φράγμα του 1% στις ιδιωτικές επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ, ενώ το μέσο ποσοστό είναι 0,63% του ΑΕΠ. Αναφορικά με την Ελλάδα οι ιδιωτικές δαπάνες αποτελούν το 0,22% του ΑΕΠ, δηλαδή κυμαίνονται στα επίπεδα του 2000 (0,25%).

Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στα συστήματα αυτά.

- Στην Ελλάδα 1 στα 2 παιδιά ηλικίας 4 ετών συμμετέχει στην προσχολική αγωγή (ISCED 0), όταν η αντίστοιχη αναλογία για την ΕΕ25 είναι 8 στους 10 (Eurostat, 2004). Το αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής στο ίδιο επίπεδο εκπαίδευσης για παιδιά ηλικίας 5 ετών είναι 83,5%, καταδεικνύοντας την μέση ηλικία πρόσβασης στην προσχολική αγωγή στην Ελλάδα.
- Η συμμετοχή στην ανώτερη εκπαίδευση παρουσιάζει διακυμάνσεις μεταξύ των χωρών της ΕΕ (30% έως και 90% ως ποσοστό επί του πληθυσμού ηλικιακής ομάδας 20-24 ετών) ως αποτέλεσμα κοινωνικών, γεωγραφικών και οικονομικών διαφοροποιήσεων ανά χώρα. Στην Ελλάδα κάθε 10 άτομα ηλικίας 20-24 ετών αντιστοιχούν περίπου 7,5 συμμετέχοντες στην ανώτερη εκπαίδευση (ποσοστό συμμετοχής 75,9%, Eurostat 2004). Στην Ελλάδα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, έχει επιτευχθεί σημαντική πρόοδος στην ενίσχυση της συμμετοχής στην ανώτερη εκπαίδευση.
- Όλες οι βασικές ηλικιακές ομάδες του πληθυσμού που σπουδάζει στην Ελλάδα (<10, 20 έως 24, >24 ετών) ενισχύονται. Εξάιρεση αποτελεί η ηλικιακή ομάδα άνω των 30 ετών όπου η συμμετοχή μειώθηκε κατά περίπου 2.000 άτομα, 6 στους 10 φοιτητές είναι ηλικίας 20 έως 24 ετών (Eurostat, 2003/2004).
- Περίπου το 10% των ενηλίκων στην ΕΕ, ηλικίας 25-64 ετών, συμμετέχουν στη δια βίου μάθηση, γεγονός που συνιστά περιορισμένη πρόοδο από το 2000. Αντίθετα, στην Ελλάδα μόνο το 1,8% των ατόμων ηλικίας 25-64 συμμετέχουν σε κάποια μορφή εκπαίδευσης ή κατάρτισης (Eurostat, 2005).

Το ποσοστό της Ελλάδας είναι ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής στη δια βίου μάθηση σε σύγκριση ακόμα και με νέα κράτη μέλη, ενώ σε σχέση με το 2000, έχει σημειωθεί πολύ μικρή πρόοδος, με αύξηση μόνο κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες.

- Τα ποσοστά συμμετοχής στη δια βίου μάθηση των ατόμων με χαμηλή εκπαίδευση είναι πολύ μικρότερα σε σχέση με τα άτομα υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης. Το ποσοστιαίο χάσμα συμμετοχής στη δια βίου μάθησης μεταξύ των δύο κατηγοριών εκπαίδευσης, πρωτοβάθμιας και τριτοβάθμιας, (ISCED 0-2 και ISCED 5-6) για την Ευρώπη των 25 είναι στο 15,7, ενώ για την Ελλάδα στο 8,5 (Eurostat, 2004).
- Αν και σχεδόν το 15% των νέων (18 έως 24 ετών) στην ΕΕ των 25 εξακολουθεί να εγκαταλείπει πρόωρα το σχολείο, η Ελλάδα βρίσκεται πλησιέστερα στο ποσοστό αναφοράς της ΕΕ για το 2010, με το ποσοστό της να είναι 13,3% (Eurostat, 2005). Το ποσοστό αυτό επιβαρύνεται περισσότερο από την πρόωρη αποχώρηση των ανδρών και πολύ λιγότερο από την αποχώρηση των γυναικών.

Άνοιγμα των συστημάτων αυτών στον έξω κόσμο.

- Το ποσοστό των μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που μαθαίνουν έστω και μία γλώσσα είναι 99,2%, ενώ παραπάνω από τους μισούς 59,4% μαθαίνουν δύο γλώσσες με την αναλογία ξένων γλωσσών ανά μαθητή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να έχει παραμείνει στάσιμη σε σχέση με το 2002 (Eurostat, 2004).

- Ο μέσος αριθμός ξένων γλωσσών ανά μαθητή στην Ευρώπη είναι περίπου 1,5. Μαθητές του πρώτου κύκλου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν μικρότερο μέσο αριθμό ξένων γλωσσών σε σχέση με τον μέσο αριθμό μαθητών μεγαλύτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από διαφορετικό μοντέλο αναφορικά με τις ξένες γλώσσες των μαθητών, καθώς μαθητές του πρώτου κύκλου μαθαίνουν περισσότερες ξένες γλώσσες (1,9) από ό,τι οι μαθητές στο δεύτερο κύκλο β' βάθμιας εκπαίδευσης (1,1) (Eurostat, 2004).
- Η Ελλάδα, δέχεται μικρότερο αριθμό σπουδαστών που συμμετέχουν στο Erasmus σε σχέση με τον αριθμό των σπουδαστών που εξάγει (1.658 έναντι 2.491) (2004/2005, DG Education and Culture Erasmus Programme). Σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο οι συμμετοχές των φοιτητών στο πρόγραμμα ήταν αυξημένες (η εισροή φοιτητών κατά 10,1% και η εκροή κατά 4,4%), κυρίως όσον αφορά τους φοιτητές που εισήχθησαν στα ελληνικά πανεπιστήμια μέσω του προγράμματος.
- Στο πρόγραμμα Erasmus συμμετέχουν συνολικά 19.385 εκπαιδευτικοί. Στην Ελλάδα ο συνολικός αριθμός των εκπαιδευτικών που διακινήθηκαν μέσω του προγράμματος Erasmus από και προς την Ελλάδα για την περίοδο 2004/2005 ήταν 1.030 εκ των οποίων οι περισσότεροι (613), αφορούσαν εκπαιδευτικούς κινητικότητα εισροής από την ΕΕ των 25. Η πρόοδος που επετεύχθη σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο αναφέρεται σε αύξηση της εισροής κατά 54 εκπαιδευτικούς και της εκροής

*Κατάρτιση σε άνεργους
παλιννοστούντες,
πρόσφυγες, μετανάστες*
κατά 417 εκπαιδευτικούς (2004/2005, DG Education and Culture Erasmus
Programme).

9. Συνοπτική αποτίμηση των επιτευγμάτων του ΕΠΕΑΕΚ 2000-2006

Σύντομη παρουσίαση του ΕΠΕΑΕΚ 2000-06

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ) 2000 – 2006 εγκρίθηκε το Μάρτιο του 2001 με την απόφαση Ε(2001) 44/16-3-2001 της Επιτροπής των Ε.Κ.

Η πρώτη αναθεώρηση του Προγράμματος πραγματοποιήθηκε το Δεκέμβριο του 2004 με την απόφαση Ε(2004) 5583/22-12-2004 στην οποία ενσωματώθηκαν οι πρόσθετοι πόροι από την κατανομή των αποθεματικών επίδοσης και προγραμματισμού, ενώ η δομή και η στοχοθεσία του Προγράμματος δεν άλλαξαν. Ακολούθησε 2^η πρόταση

αναθεώρησης το β' εξάμηνο του 2005 σε συνέχεια των αποφάσεων της 7^{ης} και της 8^{ης} Επ. Πα. του ΚΠΣ όπου αποφασίστηκε η μεταφορά 35 Μ€ (Δ.Δ.) από το ΕΤΠΑ του ΕΠΕΑΕΚ σε άλλα Προγράμματα του ΚΠΣ. Προτάθηκε επίσης η δημιουργία νέου Μέτρου (Μ.6.2) στο Άξονα Προτεραιότητας 6 που περιλαμβάνει ενέργειες για την προετοιμασία της Δ' προγραμματικής περιόδου. Η αναθεώρηση του ΕΠΕΑΕΚ εγκρίθηκε από την ΕΕ το Δεκέμβριο του 2005 με την απόφαση Ε(2005) 5642/15-12-2005.

Το Συμπλήρωμα Προγραμματισμού (ΣΠ) στο οποίο εξειδικεύονται οι δράσεις του Προγράμματος εγκρίθηκε στην 1^η συνεδρίαση της Επιτροπής Παρακολούθησης (ΕΠ) του ΕΠΕΑΕΚ στις 29-5-2001.

Σε συνέχεια των αποφάσεων της 5^{ης} Επ. Πα. του ΕΠΕΑΕΚ που πραγματοποιήθηκε στις 28-11-2005 και της έγκρισης αναθεώρησης του ΕΠΕΑΕΚ (15-12-2005), τροποποιήθηκε και το Συμπλήρωμα Προγραμματισμού μέσω της γραπτής διαδικασίας με την απόφαση 2140/3-2-06.

Με βάση τις αποφάσεις της 7^{ης} και της 8^{ης} Επ. Πα. του ΚΠΣ για τη μεταφορά 35 Μ€ (Δ.Δ.) από το ΕΤΠΑ του ΕΠΕΑΕΚ σε άλλα Προγράμματα του ΚΠΣ και την αναθεώρηση του ΕΠΕΑΕΚ το Δεκέμβριο του 2005 (απόφαση Ε(2005) 5642/15-12-2005), ο προϋπολογισμός του Προγράμματος (δημόσια δαπάνη) για την περίοδο 2000 – 2006 ανέρχεται στα 2.728,9 Μ€ με συγχρηματοδότηση 75% από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ και 25% από Εθνικούς Πόρους. Το ύψος της δημόσιας δαπάνης που συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ ανέρχεται σε 2.242,9 Μ€, ενώ από το ΕΤΠΑ σε 486

Μ€ (μείωση κατά 35 Μ€). Σε εξέλιξη βρίσκεται η 3^η αναθεώρηση του ΕΠΕΑΕΚ που θα οριστικοποιηθεί έως το τέλος του 2006.

Το ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ περιλαμβάνει 6 Άξονες Προτεραιότητας εκ των οποίων ο Α.Π.6 αναφέρεται στην Τεχνική Βοήθεια και την προετοιμασία της Δ' προγραμματικής περιόδου. Οι Άξονες Προτεραιότητας 1, 2, 3, 4, και 6 συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ και ο Α.Π.5, που περιλαμβάνει τις υποδομές, από το ΕΤΠΑ.

Οι 6 Άξονες Προτεραιότητας του Προγράμματος είναι οι ακόλουθοι:

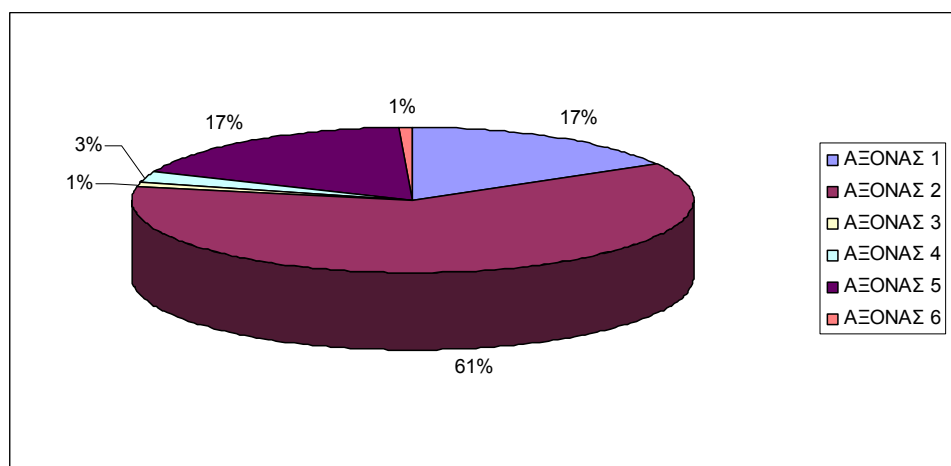
- Άξονας Προτεραιότητας 1 «Προώθηση της ισότητας ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας για όλους και ιδιαίτερα για όσους απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό». Ο Α.Π.1 περιλαμβάνει δράσεις που αποσκοπούν στην προώθηση της ισότητας ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας για όλους και ιδιαίτερα για όσους απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό.
- Άξονας Προτεραιότητας 2 «Προώθηση και βελτίωση της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης». Ο Α.Π.2 περιλαμβάνει δράσεις που αποσκοπούν στην προώθηση και βελτίωση της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης.
- Άξονας Προτεραιότητας 3 «Ανάπτυξη και προώθηση της επιχειρηματικότητας και της προσαρμοστικότητας των νέων». Ο Α.Π.3 περιλαμβάνει δράσεις που αποσκοπούν στην ανάπτυξη και προώθηση της επιχειρηματικότητας και της προσαρμοστικότητας των νέων.
- Άξονας Προτεραιότητας 4 «Προώθηση της ισότητας των φύλων και βελτίωση της πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας». Ο Α.Π.4 περιλαμβάνει

δράσεις που αποσκοπούν στην προώθηση της ισότητας των φύλων και στη βελτίωση της πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας.

- Άξονας Προτεραιότητας 5 «Δημιουργία και ενίσχυση υποδομών για την υλοποίηση των μέτρων ΕΚΤ». Ο Α.Π.5 περιλαμβάνει δράσεις που αποσκοπούν στη δημιουργία και ενίσχυση των υποδομών για την υλοποίηση των μέτρων ΕΚΤ.
- Άξονας Προτεραιότητας 6 «Τεχνική Βοήθεια – Προετοιμασία νέας προγραμματικής περιόδου». Ο Α.Π.6 περιλαμβάνει την Τεχνική Βοήθεια προκειμένου να υποστηριχθεί η υλοποίηση του Προγράμματος και δράσεις για της προετοιμασία της Δ' προγραμματικής περιόδου.

Κατανομή των πόρων του ΕΠΕΑΕΚ 2000-06

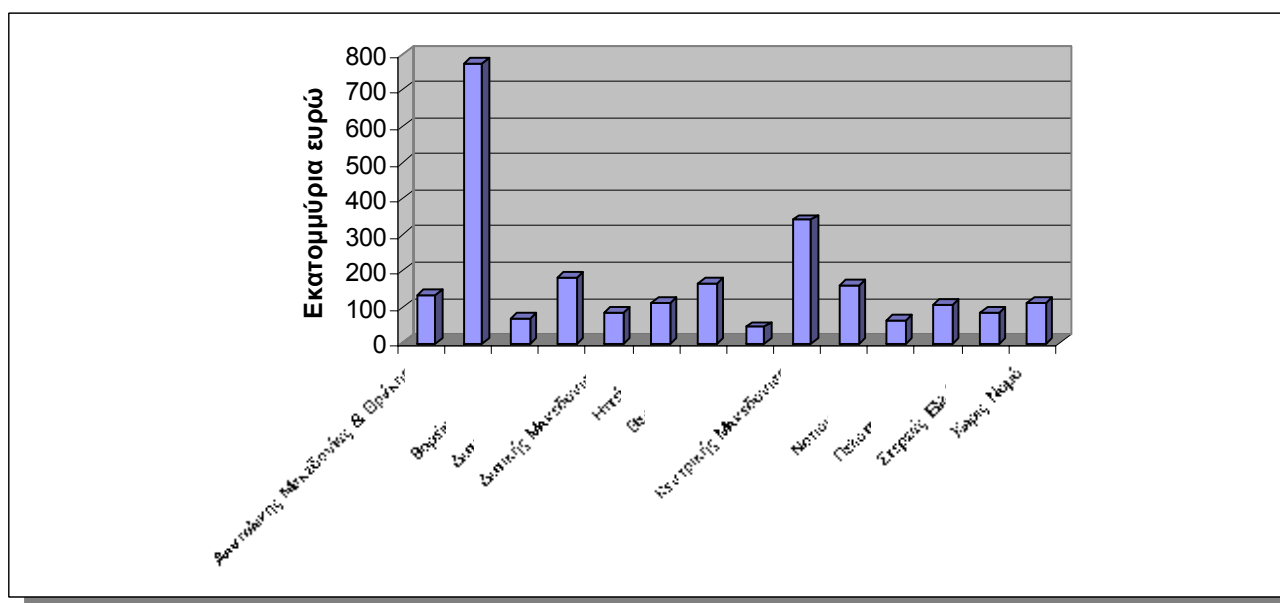
Τη μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα συγκεντρώνει ο ΑΠ 2 «Προώθηση και βελτίωση της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης» με **1.679 Μ€**, ενώ ακολουθούν οι ΑΠ 5 και 1 με **486 και 450 Μ€** αντίστοιχα. Η ποσοστιαία κατανομή των Προγραμματικών πόρων στους 6 Άξονες Προτεραιότητας παρουσιάζεται στο ακόλουθο διάγραμμα.

Σχήμα 0: Ποσοστιαία κατανομή πόρων ΕΠΕΑΕΚ 2000-06 σε Άξονες Προτεραιότητας

Σύμφωνα με στοιχεία Ιουλίου 2006, η Περιφέρεια της Αττικής παρουσιάζει την υψηλότερη συγκέντρωση ενταγμένων πόρων, που ερμηνεύεται και από την υψηλή συγκέντρωση πληθυσμού στην Περιφέρεια αυτή. Η περιφερειακή κατανομή των ενταγμένων πόρων του Προγράμματος παρουσιάζεται στο ακόλουθο διάγραμμα.

Σύμφωνα με στοιχεία Ιουλίου 2006, στο Πρόγραμμα έχουν ενταχθεί συνολικά **2.438 Μ€**. Το ακόλουθο διάγραμμα παρουσιάζει την κατανομή των πόρων στους 6 προαναφερθέντες Άξονες Προτεραιότητας.

Σχήμα 2: Περιφερειακή κατανομή των πόρων του ΕΠΕΑΕΚ 2000-06

Επιτεύγματα Προγράμματος

Με βάση τους δείκτες πραγματοποίησης του Συμπληρώματος Προγραμματισμού, η υλοποίηση Πράξεων που έχουν ενταχθεί στο Πρόγραμμα είχε τα ακόλουθα αποτελέσματα ως προς το Φυσικό Αντικείμενο έως και τις αρχές του 2006:

Πίνακας 6:

ΜΕΤΡΟ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΙ (2008)	ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ (ΕΩΣ 12/2005)
1.1	Αριθμός Ωφελούμενων Ενηλίκων από την Επιμόρφωση	12.700	32.680
1.1	Αριθμός Ωφελούμενων Μαθητών με Πολιτισμικές Ιδιαιτερότητες	125.000	117.930
1.2	Αριθμός Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων	4.500	4.324
1.2	Αριθμός Ολοήμερων Νηπιαγωγείων	2.000	1.982
2.1	Αριθμός Εκπαιδευτικών που Συμμετέχουν στην Εισαγωγική Επιμόρφωση	50.000	48.609
2.1	Αριθμός Εκπαιδευτικών που Συμμετέχουν στην Ταχύρρυθμη Επιμόρφωση	250.000	139.019
2.1	Αριθμός Χρηστών Σχολικών Βιβλιοθηκών	500.000	580.171
2.2	Παρεμβάσεις σε Προπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών	257	259
2.2	Νέα ΠΜΣ	60	92
2.2	Παρεμβάσεις Αναβάθμισης ΠΜΣ	326	356
2.2	Νέα Τμήματα Διεύρυνσης	90	123
2.2	Αριθμός Υποτροφιών	7.000	6.839
2.3	Αριθμός Αποφοιτησάντων Δημοσίων ΙΕΚ	102.000	106.422
2.3	Επωφελοούμενοι Απόφοιτοι ΙΕΚ του ΟΕΕΚ ¹⁴⁹ από Προγράμματα Πρακτικής Άσκησης	14.000	11.900
2.3	Επωφελοούμενοι μαθητές δευτεροβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης - σπουδαστές από προγράμματα πρακτικής άσκησης	60.000	52.805
2.4	Αριθμός μαθητών αποφοίτων και γονέων που εξυπηρετούνται σε ΚΕΣΥΠ - ΓΡΑΣΕΠ	500.000	168.619
2.4	Θέσεις Πρακτικής Άσκησης στην Ανώτατη Εκπαίδευση	60.000	63.256
2.5	Ενεργός συνολικός αριθμός εγγεγραμμένων φοιτητών ΕΑΠ	50.000	36.704
2.6	Αριθμός Κ.Π.Ε.	32	32

¹⁴⁹ http://www.oEEK.gr/html/euro_leonardo.shtml

ΜΕΤΡΟ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΙ (2008)	ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ (ΕΩΣ 12/2005)
2.6	Αριθμός συμμετεχόντων μαθητών σε προγράμματα Π.Ε.	250.000	334.850
2.6	Αριθμός ερευνητικών προγραμμάτων σε θέματα περιβάλλοντος	168	352
2.6	Αριθμός σπουδαστών προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών περιβάλλοντος	3.500	6.644
4.1	Αριθμός παρεμβατικών προγραμμάτων σε θέματα ισότητας	700	331
4.1	Επωφελούμενοι μαθητές Γενικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης από παρεμβατικά προγράμματα	130.000	58.345
4.2	Αριθμός φοιτητών / φοιτητριών που παρακολούθησαν ΠΜΣ	90	117
5.2	Εργαστήρια Φυσικών Επιστημών Ενιαίων Λυκείων (κτιριακά)	1.100	1.080
5.2	Εξοπλισμός Εργαστηρίων Ενιαίου Λυκείου	1.300	1.743
5.2	Κτίρια στην ανώτατη εκπαίδευση	34	34
5.2	Σχολικά κτίρια (νέα) πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	105	94
5.2	Κτίρια κεντρικών βιβλιοθηκών ανώτατης εκπαίδευσης	16	16

*Στοιχεία Ιουνίου 2006 από ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ

Πολιτικές για την ισότητα των φύλων και την ισότητα ευκαιριών

Ισότητα ανδρών και γυναικών

Οι διαφορές στη συμμετοχή στην απασχόληση μεταξύ ανδρών και γυναικών (ποσοστιαίο χάσμα απασχόλησης 28,1 έναντι 15 της ΕΕ25, Eurostat 2005) αντανακλούν τη δυσκολία πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας. Η δυσκολία πρόσβασης ενισχύεται από τις οικογενειακές υποχρεώσεις που δεσμεύουν την γυναίκα ως προς το ωράριο εργασίας, την αναζήτηση εργασίας ή και την περαιτέρω εκπαίδευσή της.

Η επίτευξη ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών συνδέεται άμεσα με το εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο πρέπει να παρέχει στους νέους τα κατάλληλα προσόντα. Συνεπώς, είναι σημαντικό να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, της μη ολοκλήρωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, της μικρής συμμετοχής στην δια βίου μάθηση κ.α

Σε ότι αφορά την οριζόντια πολιτική για την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών το ΕΠΕΑΕΚ 2000-2006 παρουσίασε συνάφεια μέσω δύο κυρίως Αξόνων, του Άξονα Προτεραιότητας 1 «Προώθηση της ισότητας ευκαιριών πρόσβασης στην εργασία για όλους και ιδιαίτερα για όσους απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό», αλλά και του Άξονα Προτεραιότητας 4 «Βελτίωση της πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας».

Ειδικότερα, στον Άξονα Προτεραιότητας 1 περιλαμβάνονταν η ενέργεια για το Ολοήμερο Σχολείο που αποτέλεσε θετική δράση υπέρ της διευκόλυνσης κυρίως των μητέρων στο να εργαστούν ή να βελτιώσουν τα επαγγελματικά τους προσόντα.

Στον Άξονα Προτεραιότητας 4 πραγματοποιήθηκαν οι εξής ενέργειες:

D. Προγράμματα υποστήριξης αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης γυναικών, στα οποία περιελήφθησαν δράσεις ευαισθητοποίησης εκπαιδευτικών στις διακρίσεις λόγω φύλου που παρατηρούνται κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Επίσης προγράμματα συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού με βάση τη διάσταση του φύλου, ώστε να ενθαρρύνονται οι γυναίκες να επιλέγουν επαγγέλματα αυξημένου κύρους και απολαβών. Τέλος, παρήχθη νέο ή αναμορφώθηκε υπάρχον διδακτικό υλικό

ώστε να αποφεύγεται η αναπαραγωγή στερεοτύπων του φύλου και εισήχθησαν ειδικά θέματα για την ισότητα των φύλων.

- E. Διευκόλυνση της πρόσβασης γυναικών στις προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές. Προγράμματα σπουδών και ερευνητικά προγράμματα για τις γυναίκες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με χορήγηση υποτροφιών για έρευνα σε θέματα φύλου και ισότητας και παράλληλη ενίσχυση της ακαδημαϊκής σχετικής βιβλιογραφίας. Επίσης ελήφθησαν θετικές δράσεις υπέρ των γυναικών στα πλαίσια της δια βίου εκπαίδευσης, με ειδικά προγράμματα σε θέματα ισότητας και με την παροχή κινήτρων (π.χ. υποτροφιών) για την προσέλκυση γυναικών σε τομείς όπου η παρουσία τους είναι περιορισμένη.
- F. Επίσης δράσεις –των οποίων ο ακριβής αντίκτυπος στη διάσταση του φύλου δεν είναι εύκολο να μετρηθεί— ήταν, μεταξύ άλλων, η αξιολόγηση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, η αναμόρφωση και ο εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού υλικού, η εισαγωγή καινοτομιών στην εκπαιδευτική διαδικασία και στο περιεχόμενο, η προώθηση της τεχνικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Σε ότι αφορά τις δράσεις για την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στη διάρκεια του ΕΠΕΑΕΚ 2000-06 ενδεικτικά επιτεύχθηκαν τα ακόλουθα:

- 3.346 εκπαιδευτικοί επιμορφώθηκαν σε προγράμματα για την προώθηση της ισότητας των φύλων,
- 331 παρεμβατικά προγράμματα υλοποιήθηκαν για την προώθηση της ισότητας των φύλων,
- 58.345 μαθητές Γενικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης ωφελήθηκαν από παρεμβατικά προγράμματα.

- 15.020 μαθητές Γενικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης ωφελήθηκαν από προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού με τη διάσταση του φύλου.
- 3 νέα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) συστάθηκαν σε θέματα φύλου και ισότητας και 117 φοιτητές εγγράφηκαν στα παραπάνω Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ).
- Η υφιστάμενη κατάσταση στην εκπαίδευση και κατάρτιση αναφορικά με την ισότητα των φύλων καταδεικνύει σημαντικά βήματα για την εξισορρόπηση των ανισοτήτων γεγονός που αντανακλάται στα υψηλά συμμετοχής των γυναικών σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.

Ευπαθείς και Μειονεκτούσες Κοινωνικά Ομάδες

Με δεδομένο ότι το 10% περίπου του πληθυσμού της χώρας μας είναι άτομα με αναπηρία, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη οριοθέτησης αποτελεσματικών πολιτικών για εξίσωση των δικαιωμάτων και ισότιμη συμμετοχή των Ατόμων με Αναπηρία (ΑμεΑ) και των άλλων ευπαθών ομάδων του πληθυσμού στην Κοινωνία της Γνώσης και της Πληροφορίας.

Στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μπορούν να φοιτούν: α) στη συνήθη σχολική τάξη, με παράλληλη στήριξη από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής και β) σε ειδικά οργανωμένα και κατάλληλα στελεχωμένα τμήματα ένταξης που λειτουργούν μέσα στα σχολεία της γενικής και τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Στην περίπτωση που η φοίτηση στα κοινά σχολεία, ή στα τμήματα ένταξης καθίσταται

αδύνατη, τότε η εκπαίδευση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες παρέχεται: α) σε αυτοτελή σχολεία ειδικής αγωγής, β) σε σχολεία ή τμήματα που λειτουργούν είτε ως αυτοτελή είτε ως παραρτήματα άλλων σχολείων, σε νοσοκομεία, ιδρύματα κτλ. και γ) στο σπίτι σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Στη χώρα μας δεν έχει καταγραφεί, επισήμως, ο ακριβής αριθμός των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες, υπολογίζεται όμως περίπου στις 180.000-200.000, εκ των οποίων φοιτούν στην ειδική αγωγή 19.038 μαθητές, σύμφωνα με τη Δ/ση Ειδικής Αγωγής του Υπουργείου Παιδείας. Οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, φοιτούν σε 2.787 τμήματα ειδικής αγωγής, στα οποία υπηρετούν 1.354 εκπαιδευτικοί σε οργανικές θέσεις (ΥΠΕΠΘ 2005).

Τα άτομα με αναπηρία συμμετέχουν στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια γενική και τεχνική εκπαίδευση, χωρίς να έχουν πάντα την αναγκαία υποστήριξη, όπως παροχή τεχνολογικών βοηθημάτων, διασφάλιση της ψηφιακής προσβασιμότητας, προσαρμοσμένο εκπαιδευτικό υλικό στην κατηγορία αναπηρίας τους (π.χ. σε μορφή Braille για τους τυφλούς μαθητές). Στη χώρα μας καταβάλλεται τα τελευταία χρόνια μια διαρκής προσπάθεια ποιοτικής αναβάθμισης και βελτίωσης του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης, ενώ παράλληλα δίνεται έμφαση στη διευκόλυνση της πρόσβασης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων σε όλες τις βαθμίδες του. Ωστόσο, οι επιδόσεις της χώρας μας συγκριτικά με τον μέσο όρο της Ε.Ε. παραμένουν χαμηλές. Συνεπώς, υπάρχει επιτακτική ανάγκη για εντατικοποίηση των προσπαθειών στους τομείς που έχουν παρατηρηθεί αδυναμίες ή προβλήματα. Ο κεντρικός στόχος για την επόμενη περίοδο είναι μια εκπαίδευση και κατάρτιση που θα δίνει εφόδια για την ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία, την απρόσκοπτη ένταξη

στην αγορά εργασίας και θα καταπολεμά τη σχολική διαρροή, ιδιαίτερα για τις ευπαθείς ομάδες.

Βασικό μοχλό της ειδικής αγωγής στη χώρα μας αποτελούν τα Κέντρα Διάγνωσης και Αξιολόγησης (Κ.Δ.Α.Υ.), όπου βάσει του ν. 2817/2000 αναλαμβάνουν, με τη βοήθεια ειδικού επιστημονικού και εκπαιδευτικού προσωπικού, τη δωρεάν διάγνωση και αξιολόγηση, καθώς και το σχεδιασμό εξατομικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, για τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Αυτό σημαίνει ότι η ένταξή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα προωθείται και υποστηρίζεται μέσω των Κέντρων Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΚΔΑΥ), των Τμημάτων Ένταξης των σχολείων γενικής παιδείας και των Προτύπων Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής (ΣΜΕΑ). Αξίζει να σημειωθεί ότι δομές που παρέχουν υποστηρικτικές υπηρεσίες έχουν δημιουργηθεί και από Σωματεία Γονέων Ατόμων με Αναπηρία ή από Σωματεία Ατόμων με Αναπηρία. Οι δομές αυτές είναι κατά ένα ποσοστό αυτοχρηματοδοτούμενες, αλλά επιδοτούνται και από εθνικούς (ΥΥΚΑ) και Κοινοτικούς πόρους.

Για να καλυφθούν οι εκπαιδευτικές ανάγκες των ατόμων με αναπηρίες το σχολικό έτος 2004-2005 λειτούργησαν 311 ΣΜΕΑ, 1654 Τμήματα Ένταξης, 72 Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και 58 ΚΔΑΥ, παρατηρώντας ικανοποιητική αύξηση των δομών. Παράλληλα, η επιμόρφωση εκπαιδευτών, οι οποίοι διδάσκουν σε μαθητές με αναπηρίες, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την αποτελεσματικότητα της ειδικής αγωγής. Τη διετία 2003-2004 επιμορφώθηκαν 7.633 εκπαιδευτικοί σε προγράμματα για μαθητές με αναπηρίες και από το 2003 μέχρι σήμερα έχουν επιμορφωθεί 2.822 εκπαιδευτικοί για μαθητές με μαθησιακά προβλήματα.

Όσον αφορά τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, οι παρεμβάσεις του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων αφορούν 4 κυρίως πληθυσμιακές ομάδες: τους τσιγγάνους, τους μουσουλμάνους της Θράκης, τους ομογενείς του εξωτερικού και τους παλινοστούντες και αλλοδαπούς. Οι τάξεις υποδοχής και τα φροντιστηριακά τμήματα που λειτουργούν σε όλη τη χώρα, σε συνδυασμό με τον θεσμό της πρόσθετης διδακτικής στήριξης, προσφέρουν ενισχυτική διδασκαλία στην ελληνική γλώσσα και διδακτική στήριξη σε άλλα αντικείμενα, ώστε να διευκολύνεται η ομαλή προσαρμογή και παραμονή στο γενικό εκπαιδευτικό σύστημα. Επιπλέον, λειτουργούν διαπολιτισμικά σχολεία (δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια) με βασικό σκοπό τη συγκράτηση του μαθητικού πληθυσμού με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες στο εθνικό σύστημα παιδείας. Διευκρινίζεται ότι το καθεστώς παραμονής των γονέων στη χώρα δε συνιστά κώλυμα όσον αφορά τη φοίτηση των παιδιών στο σχολείο.

Στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης χαρακτηριστικά προγράμματα που υλοποιούνται είναι: «Εκπαίδευση Παλινοστούντων, «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων» και «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο». Το πρώτο πρόγραμμα σημείωσε υπερκάλυψη των στόχων του και το δεύτερο σημείωσε υψηλό ποσοστό απορροφητικότητας (76%). Αναφορικά με το τρίτο πρόγραμμα, αυτό παρουσίασε χαμηλή απορροφητικότητα. Και τα τρία αυτά έργα συνολικά εντάχθηκαν στο ΕΠΕΑΕΚ II.

Γ ΜΕΡΟΣ

Η Αναπτυξιακή Στρατηγική για την περίοδο 2007-2013

Γενικό Πλαίσιο

Το βασικό πλαίσιο ανάπτυξης του στρατηγικού σχεδιασμού για την παιδεία για την προγραμματική περίοδο 2007-2013 είναι το τετράπτυχο «Ανάπτυξη - Ανταγωνιστικότητα - Εκπαίδευση - Απασχόληση». Εντός αυτού του πλαισίου, η παιδεία αναδεικνύεται σε κρίσιμο παράγοντα. Η πολιτική αναζήτηση για ποιότητα ζωής για το κοινωνικό σύνολο στηρίζεται σε μια θεώρηση διαπνεόμενη από τις αρχές μιας ευνομούμενης και σωστά οργανωμένης σε κράτος κοινωνίας, όπως είναι η ελληνική, που σύμφωνα με τον συνταγματικό της χάρτη, καταγράφει ως βασική προτεραιότητα την παιδεία, την παροχή αγωγής και γνώσης σε όλους. Το υψηλό επίπεδο της εκπαίδευσης και των παρεχόμενων δεξιοτήτων αποτελεί βασική

προϋπόθεση για τη δημιουργία ενεργών πολιτών, την ένταξη τους στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία γενικότερα.

Το πολιτικό υπόβαθρο για την ανάπτυξη μιας τέτοιας στρατηγικής έχει ήδη διαμορφωθεί σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στα Συμπεράσματα της Εαρινής Συνόδου του (23-24.3.2006), δήλωσε ότι η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για την ανάπτυξη μιας μακροπρόθεσμης δυναμικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ανταγωνιστικότητα και κοινωνική συνοχή. Η αριστεία και η καινοτομία σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι από τα βασικότερα ζητούμενα της Ευρωπαϊκής πολιτικής. Πρέπει να υπάρξουν μεταρρυθμίσεις ώστε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων. Η ανώτατη εκπαίδευση και η δια βίου μάθηση αποτελούν προτεραιότητες έτσι ώστε όλοι οι ευρωπαίοι πολίτες να μπορούν να αποκτούν δεξιότητες και προσόντα, τα οποία θα τους βοηθούν να κινούνται, να ενσωματώνονται και να αναπτύσσονται στην ευρωπαϊκή κοινωνία και οικονομία.¹⁵⁰

Παράλληλα, στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008 για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση που υπέβαλλε η Ελληνική Κυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αποτυπώνεται σαφώς η έμφαση στον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα της αναπτυξιακής πολιτικής και δραστηριότητας. Η ανάδειξη της κοινωνίας της γνώσης σε βασικό πυλώνα της εθνικής μεταρρυθμιστικής στρατηγικής

¹⁵⁰ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

αποτυπώνεται σαφώς με την έμφαση σε μέτρα επένδυσης στο ανθρώπινο κεφάλαιο, καθώς τίθενται στόχοι όπως η αύξηση της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση στο 5% του ΑΕΠ μέχρι το 2008, η ενίσχυση της ευελιξίας και της συνοχής του εκπαιδευτικού συστήματος, η ανάδειξη της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του, μέσω της αποκέντρωσης, της μείωσης της γραφειοκρατίας και της εφαρμογής της αξιολόγησης σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης. Η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών όχι μόνο ως αντικείμενο αλλά και ως μέσο διδασκαλίας είναι βασική παράμετρος του σχεδιασμού, στα πλαίσια της συνολικότερης Ψηφιακής Στρατηγικής της χώρας. Η έρευνα και η καινοτομία αποκτούν ένα νέο θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας, όπου το εκπαιδευτικό σύστημα, μέσω των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, έχει καθοριστική συμβολή για την ανάπτυξη της βασικής και της εφαρμοσμένης έρευνας και τη διάχυση τους στον επιχειρηματικό χώρο. Η δια βίου μάθηση αναδεικνύεται σε βασική κυβερνητική επιλογή ώστε να υπάρχει αφενός η παροχή γνώσης που διαμορφώνει την προσωπικότητα του σύγχρονου ενεργού πολίτη και αφετέρου η παροχή δεξιοτήτων που να βελτιώνουν τη διαδικασία σύζευξης μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας και τη μείωση της ανεργίας, η οποία στην Ελλάδα έχει έντονα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά.

Οι ανωτέρω στρατηγικές κατευθύνσεις και επιλογές έχουν διαμορφωθεί στα πλαίσια ενός συγκεκριμένου αναπτυξιακού προτύπου που έχει υιοθετήσει η Ελληνική Κυβέρνηση, για την Κοινωνία της Γνώσης και την Καινοτομία, όπως περιγράφεται στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013.¹⁵¹

¹⁵¹ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «*Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση*», Μάρτιος 2007.

Τα στοιχεία αυτά δομούνται στα πλαίσια της αρχιτεκτονικής της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, όπως αυτή έχει πλέον αναθεωρηθεί από τον Μάρτιο του 2005. Ο βασικός στόχος ανάδειξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως της πλέον ανταγωνιστικής οικονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο, η οποία θα στηρίζει την πρωτοπορία της στην γνώση, αποτελεί τον καταλύτη για την αναγνώριση της παιδείας ως το βασικότερο μέσο επίτευξης της κοινωνικής συνοχής και στήριξης του Ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου. Στα πλαίσια του στόχου αυτού έχουν ήδη αναδειχθεί, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα ποσοτικοποιημένα δεδομένα, οι δείκτες, και οι θεματικές περιοχές που τεκμηριώσουν την πρόοδο για την επίτευξη του.

Οι δείκτες αυτοί θέτουν ως ορόσημο το έτος 2010, και ως προς την εκπαίδευση είναι πέντε και αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα, ο οποίος στηρίζεται στα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Έκθεση Προόδου 2006, SEC (2006)639, 16.5.2006):

Πίνακας 7:

Στόχοι Λισσαβόνας 2010 (ειδικά για εκπαίδευση)	Μ.Ο. (ΕΕ 25)	Ελλάδα	Στόχος ΕΕ για το 2010
Πρόωρη εγκατάλειψη σχολείου (σε % μαθητών)	14,9%	13%	10%
Ολοκλήρωση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (σε %μαθητών)	77%	83%	85%
Βασικές Δεξιότητες (ποσοστό μαθητών με χαμηλές δεξιότητες – PISA επίπεδο 1)	19,8%	25,2%	15,5%
Αποφοίτηση Ανώτατης Εκπαίδευσης σε Μαθηματικά, Θετικές Επιστήμες και Τεχνολογία (σε % κατοίκων ηλικίας 20-29 ετών)	12,5%	Δεν τηρούνται στοιχεία	15%
Συμμετοχή σε προγράμματα Δια Βίου	10,8%	1,8%	12,5%

Μάθησης (σε % γενικού πληθυσμού ηλικίας 25-64)			
--	--	--	--

Πηγή: Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία αυτά η Ελλάδα βρίσκεται άνω του μέσου όρου της Ε.Ε. ως προς την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου και ως προς την ολοκλήρωση της β' βάθμιας εκπαίδευσης. Αντίθετα υπολείπεται του ευρωπαϊκού μέσου όρου στα θέματα των βασικών δεξιοτήτων και της δια βίου μάθησης.

Αυτοί οι ποσοτικοί στόχοι δεν νοούνται ως απλά στατιστικά μεγέθη, αλλά ως δείκτες ποιοτικής ενίσχυσης των εκπαιδευτικών συστημάτων στα Κράτη Μέλη. Πρόκειται για μια **έγκαιρη προειδοποίηση**, η αξιοποίηση της οποίας μπορεί να αλλάξει την κατάσταση και να προσεγγιστούν οι τεθέντες στόχοι. Τα ποσοτικά δεδομένα αποτελούν σημεία εκκίνησης της νέας βελτιωτικής προσπάθειας της Ελλάδας. Είναι προφανές ότι η Ελλάδα παραμένει προσηλωμένη στην στρατηγική της Λισσαβόνας για την δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Κοινωνίας Ευημερίας που να στηρίζεται στην Γνώση και υποστηρίζει την ανάδειξη της εκπαίδευσης ως κινητήριου μοχλού για την υλοποίηση της. Οι μεταρρυθμίσεις που προβλέπονται στα πλαίσια της στρατηγικής της Λισσαβόνας είναι μακροπρόθεσμες, και απαιτούν μεγάλα περιθώρια χρόνου και πόρων. Αποτελεί λοιπόν σημαντική ευκαιρία η προγραμματική περίοδος 2007-2013 ώστε να υλοποιηθούν οι μεταρρυθμιστικές δράσεις που θα καταστήσουν τους στόχους πραγματικότητα.¹⁵²

¹⁵² Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

Προκλήσεις Στρατηγικής Ανάπτυξης για την Παιδεία

Το προαναλυθέν πλαίσιο στρατηγικού σχεδιασμού έχει ήδη αποτελέσει την αφετηρία για μια μεγάλη προσπάθεια στρατηγικών μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων στο χώρο της παιδείας, σεβόμενη απόλυτα το δικαίωμα όλων στη γνώση. Πρόθεση είναι να δημιουργηθεί ένα ποιοτικό σχολείο, ανοικτό σε όλους, το οποίο θα παρέχει αγωγή και γνώση η οποία θα διαμορφώνει ολοκληρωμένες προσωπικότητες και ανθρώπους ικανούς να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του σύγχρονου κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος. Η παιδεία πρέπει να έχει ευρωπαϊκή διάσταση γιατί οι Έλληνες κινούνται και δραστηριοποιούνται σε όλη την Ενωμένη Ευρώπη. Τονίζεται το ανθρωποκεντρικό στοιχείο της παιδείας, εμπλουτίζοντας την με τη διδασκαλία της θεματικής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ισότητας. Εντάσσεται η μάθηση των νέων τεχνολογιών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, συμβαδίζοντας με τις απαιτήσεις της κοινωνίας της πληροφορίας. Συστηματοποιείται συνολικά, σε θεσμικό και ουσιαστικό επίπεδο, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, η διαβίου μάθηση. Υλοποιείται η σύνδεση της αρχικής με τη συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, δημιουργώντας ένα ενιαίο, ολοκληρωμένο σύστημα παροχής επαγγελματικών προσόντων. Τέλος, η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευομένων σε όλα τα επίπεδα και τις βαθμίδες είναι αποφασιστικός παράγοντας για την ανάδειξη των ποιοτικών χαρακτηριστικών του εκπαιδευτικού μας συστήματος, η συνεχής καταγραφή των οποίων θα καθιστά δυνατή και αποτελεσματική την διορθωτική παρέμβαση.

Η μέχρι στιγμής διαδικασία υλοποίησης μέτρων στο χώρο της εκπαίδευσης κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, αλλά και η διαδικασία σχεδιασμού για την

προγραμματική περίοδο 2007-2013 έχουν αναδείξει ορισμένες βασικές προκλήσεις, στις οποίες το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να ανταποκριθεί.

Η πρώτη πρόκληση αφορά στη γνώση.¹⁵³ Η μετάδοση της γνώσης περιλαμβάνει τόσο την λειτουργία του διδασκάλου ως πομπού όσο και την αντίστοιχη του μαθητή/φοιτητή ως δέκτη. Η παραδοσιακή θεώρηση αυτού του σχήματος δεν ανταποκρίνεται στις σύγχρονες εκπαιδευτικές ανάγκες. Η από καθέδρας διδασκαλία, ως παραδοσιακός τρόπος εκπαίδευσης, έχει αποδεδειγμένα πεπερασμένα όρια αποτελεσματικότητας. Μια αξιόπιστη εναλλακτική λύση που έχει αναδειχθεί από τη διεθνή εμπειρία είναι η διδασκαλία κατά ομάδες. Το άτομο-μαθητής γίνεται επίκεντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και καλλιεργείται η ενεργός συμμετοχή του σε αυτή. Το πρόγραμμα σπουδών θα διαμορφώνεται εντός θεσμοθετημένου πλαισίου διαλόγου και συνεργασίας με όλους τους ενδιαφερόμενους. Αυτό θα θέτει τους εκπαιδευτικούς στόχους και συνεπώς θα είναι σαφή τα όρια της εκπαιδευτικής επιτυχίας. Οι εκπαιδευτικοί θα επιλέγουν μεθόδους που να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων αυτών, προκρίνοντας παράλληλα πρόσθετο διδακτικό υλικό.

Η δεύτερη πρόκληση αφορά στην αποκέντρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, τόσο σε διοικητικό όσο και λειτουργικό επίπεδο¹⁵⁴. Η λήψη αποφάσεων σε επίπεδο όσο το δυνατόν εγγύτερο στην εκπαιδευτική λειτουργία αποτελεί μια πολιτική επιλογή με διττό στόχο. Αφενός την αύξηση της αποτελεσματικότητας της εκπαιδευτικής πράξης και αφετέρου την ενεργοποίηση/ευαισθητοποίηση παραγόντων της εκπαιδευτικής κοινότητας μιας περιοχής με την συμμετοχή τους και την ανάληψη

¹⁵³ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «*Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση*», Μάρτιος 2007.

¹⁵⁴ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «*Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση*», Μάρτιος 2007.

της αντίστοιχης ευθύνης. Στόχος είναι η οργάνωση της εκπαίδευσης να έχει έντονα αποκεντρωτικά στοιχεία, με έντονη ενεργοποίηση και εμπλοκή, στον σχεδιασμό και την υλοποίηση της σχετικής πολιτικής, των τοπικών κοινωνιών. Η επίτευξη της χρυσής τομής για τις νομοθετικές και κανονιστικές αρμοδιότητες στο χώρο της εκπαίδευσης μεταξύ κεντρικής διοίκησης και οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, με ανάδειξη του ρόλου των τελευταίων, είναι βασική προτεραιότητα του σχεδιασμού της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, δεδομένης της αρχιτεκτονικής δομής του επιχειρησιακού προγράμματος όπου η έμφαση στην περιφερειακή διάσταση αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό. Η μονοταμειακή φύση του Επιχειρησιακού Προγράμματος καθιστά αναγκαίο όρο της επιτυχούς υλοποίησης του τη συνεργασία με τις περιφερειακές αρχές, που μέσω των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων τους αναλαμβάνουν τη ανάπτυξη των υποδομών και του εξοπλισμού που είναι αναγκαία στοιχεία για την ολοκληρωμένη απόδοση των δράσεων που θα υλοποιηθούν στο χώρο της παιδείας κατά την περίοδο 2007-2013.

Η τρίτη πρόκληση αφορά στους πόρους που επενδύονται στην εκπαιδευτική διαδικασία.¹⁵⁵ Ζητούμενο δεν είναι απλώς η ποσοτική αύξηση των πόρων που διατίθενται για την στήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας, που σίγουρα αποτελεί μια βασική παράμετρο για την ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης. Το ζητούμενο είναι εάν οι επενδυόμενοι πόροι αξιοποιούνται κατά τρόπο τέτοιο που να βελτιώνεται η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος. Είναι χαρακτηριστικό ότι το αίτημα για αύξηση των πόρων καλύπτει το σύνολο των βαθμίδων της εκπαίδευσης, ξεκινώντας από την νηπιακή, τη πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και καταλήγοντας στην ανώτατη. Η ζήτηση γνώσης και η

¹⁵⁵ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

ολοένα αυξανόμενη χρονική παραμονή κάποιου στο εκπαιδευτικό σύστημα για την απόκτηση γνώσεων από όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης αποδεικνύει την ανάγκη δημιουργίας ενός βασικού πυρήνα γνώσεων και δεξιοτήτων, ο οποίος πρέπει να είναι προσπελάσιμος από κάθε ενδιαφερόμενο καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του. Μια τέτοια προσπάθεια σίγουρα απαιτεί αυξημένες επενδύσεις αλλά η αποτελεσματικότητα της μπορεί σίγουρα να αποτελέσει το μέτρο που θα ελέγξει το αν αυτή η τόσο αναγκαία επένδυση δεν θα μετατραπεί σε μια ακόμη σπατάλη χωρίς κοινωνικό αντίκτυπο.

Η τέταρτη πρόκληση είναι η συμβολή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.¹⁵⁶ Κανένα σχολείο δεν μπορεί να θεωρείται επιτυχημένο εάν είναι αποκομμένο, ως προς τις δομές του, το πρόγραμμα σπουδών του και το ευρύτερο μαθησιακό περιβάλλον, από το γενικότερο κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο λειτουργεί. Αντιθέτως μια τέτοια περίπτωση σχολείου απωθεί τους μαθητές, δημιουργώντας έτσι προϋποθέσεις σχολικής διαρροής, αλλά ακόμα και φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού και ρατσισμού ΑμεΑ και ευπαθών κοινωνικών ομάδων. Το φαινόμενο αυτό είναι ακόμη πιο έντονο σε περιοχές με πληθυσμούς διαφόρων εθνοτήτων, όπου οι μειονότητες τείνουν να απομονώνονται. Η κοινωνική ενεργοποίηση τους προϋποθέτει την εκπαιδευτική συμμετοχή τους στην μαθησιακή διαδικασία όχι μόνο για την απόκτηση εφοδίων μελλοντικής επαγγελματικής αποκατάστασης αλλά και την παροχή γενικών γνώσεων που μπορούν να τους

¹⁵⁶ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

καταστήσουν κοινωνούς των πολιτισμικών χαρακτηριστικών του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος στο οποίο ζουν.¹⁵⁷

Για την αντιμετώπιση αυτών των στρατηγικών προκλήσεων πολύτιμο εργαλείο αποτελεί το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), του οποίου η στοχοθεσία διευρύνθηκε, ενόψει της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, κατά τρόπο που να επιτρέπει τη συμμετοχή όλων στην εκπαιδευτική λειτουργία καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους, βελτιώνοντας τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της λειτουργίας αυτής προωθώντας τον εμπλουτισμό της με στοιχεία αναβαθμισμένης ερευνητικής δραστηριότητας που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη της καινοτομίας.

Στρατηγική Στοχοθεσία και Προτεραιότητες για τον τομέα της Παιδείας

Η νέα διευρυμένη στοχοθεσία του ΕΚΤ επιτρέπει την ανάδειξη συγκεκριμένων στρατηγικών στόχων που θα κωδικοποιούν το ανωτέρω αναπτυξιακό όραμα κατά τέτοιο τρόπο ώστε η υλοποίηση των σχετικών δράσεων να έχει ως αποτέλεσμα, στην λήξη της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, την επίτευξη απτών ποσοτικοποιημένων δεικτών και ποιοτικών χαρακτηριστικών του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Το ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» επικεντρώνεται σε τρεις **(3)** **Στρατηγικούς Στόχους**.¹⁵⁸

¹⁵⁷ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

1ος Στρατηγικός Στόχος: Επένδυση στο μέλλον, προώθηση των μεταρρυθμίσεων στο εκπαιδευτικό σύστημα και βελτίωση της πρόσβασης και του επιπέδου των βασικών δεξιοτήτων όλων.

Στο πλαίσιο του στόχου «Επένδυση στο μέλλον, προώθηση των μεταρρυθμίσεων στο εκπαιδευτικό σύστημα και βελτίωση της πρόσβασης και του επιπέδου των βασικών δεξιοτήτων όλων» θα προωθηθούν η αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών, η επιτάχυνση του ρυθμού ένταξης των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, η συστηματική μέτρηση της προόδου που επιτελείται με την α) ανάπτυξη ενός συστήματος αξιολόγησης στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στην αρχική επαγγελματική κατάρτιση και β) την ανάπτυξη ενός εθνικού συστήματος αξιολόγησης, διασφάλισης της ποιότητας και τεκμηρίωσης των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης. Επίσης προβλέπεται η βελτίωση συνθηκών και επιπέδου εκπαίδευσης των ατόμων με αναπηρία, καθώς και η ενίσχυση της αποκέντρωσης στη διοικητική οργάνωση και λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος.

Όλα αυτά τα στοιχεία συνεπάγονται δράσεις που εμπίπτουν σε συγκεκριμένους στόχους που περιλαμβάνονται στον Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου ως τομείς του περιεχομένου της συνδρομής που θα παρασχεθεί από το Ταμείο αυτό. Ειδικότερα ως προς στο στόχο «Σύγκλιση και Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόλησης», ο οποίος αφορά στο σύνολο των περιφερειών της Ελλάδας, βασική συνάφεια των ανωτέρω υπάρχει κυρίως με την

¹⁵⁸ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

προτεραιότητα 1(δ) «ενίσχυση ανθρώπινου κεφαλαίου», και σε σημαντικό βαθμό με τις προτεραιότητες 1(α) «Αύξηση προσαρμοστικότητας εργαζομένων», 1(β) «Τόνωση πρόσβασης στην απασχόληση και συμμετοχής στην αγορά εργασίας», και 1(γ) «ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης μειονεκτούντων ατόμων». Ως προς το στόχο «Σύγκλιση», ο οποίος αφορά σε όλες της περιφέρειες πλην της Στερεάς Ελλάδας και του Νοτίου Αιγαίου, βασική συνάφεια υπάρχει με την προτεραιότητα 2(α) «επέκταση και βελτίωση της επένδυσης σε ανθρώπινο κεφάλαιο».¹⁵⁹

2ος Στρατηγικός Στόχος: Ενίσχυση της δια βίου μάθησης – αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης – σύνδεση με την αγορά εργασίας.

Στο πλαίσιο του στόχου «Ενίσχυση της δια βίου μάθησης – αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης – σύνδεση με την αγορά εργασίας.» θα προωθηθούν η διεύρυνση της δια βίου μάθησης, με την ανάπτυξη συστήματος παροχής κατάλληλων κινήτρων (ιδιαίτερα των ατόμων με χαμηλά προσόντα ή μεγαλύτερης ηλικίας, των ατόμων που εγκατέλειψαν πρόωρα το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα), η καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής και η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και της ενισχυτικής διδασκαλίας. Επιπρόσθετα, θα προωθηθεί η βελτίωση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μέσω της αναθεώρησης του τρόπου δόμησης και συνάρθρωσης των ειδικοτήτων και των προγραμμάτων σπουδών στον τομέα της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, του

¹⁵⁹ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «*Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση*», Μάρτιος 2007.

καθορισμού επαγγελματικών δικαιωμάτων και της θέσπισης συστήματος αναγνώρισης της τυπικής πιστοποίησης της μάθησης, σε επίπεδο ενός ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων. Επίσης θα εστιάσει στην αύξηση στην αποτελεσματικότερη σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας.¹⁶⁰

Όλα αυτά τα στοιχεία συνεπάγονται δράσεις που εμπίπτουν σε συγκεκριμένους στόχους που περιλαμβάνονται στον Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου ως τομείς του περιεχομένου της συνδρομής που θα παρασχεθεί από το Ταμείο αυτό. Ειδικότερα ως προς στο στόχο «Σύγκλιση και Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόλησης», ο οποίος αφορά στο σύνολο των περιφερειών της Ελλάδας, βασική συνάφεια των ανωτέρω υπάρχει κυρίως με την προτεραιότητα 1(δ) «ενίσχυση ανθρώπινου κεφαλαίου», και σε σημαντικό βαθμό με τις προτεραιότητες 1(α) «Αύξηση προσαρμοστικότητας εργαζομένων», 1(β) «Τόνωση πρόσβασης στην απασχόληση και συμμετοχής στην αγορά εργασίας», 1(γ) «ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης μειονεκτούντων ατόμων» και 1(ε) «προώθηση σχέσεων και συμφωνιών με δικτύωση των ενδιαφερομένων φορέων». Ως προς το στόχο «Σύγκλιση», ο οποίος αφορά σε όλες της περιφέρειες πλην της Στερεάς Ελλάδας και του Νοτίου Αιγαίου, βασική συνάφεια υπάρχει με την προτεραιότητα 2(α) «επέκταση και βελτίωση της επένδυσης σε ανθρώπινο κεφάλαιο».¹⁶¹

3ος Στρατηγικός Στόχος: Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας - επιτάχυνση της μετάβασης στην οικονομία και την κοινωνία της γνώσης.

¹⁶⁰ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

¹⁶¹ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

Στο πλαίσιο του στόχου «Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας - επιτάχυνση της μετάβασης στην οικονομία και την κοινωνία της γνώσης» προβλέπεται η αναθεώρηση και ενοποίηση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την οργάνωση και διεξαγωγή Μεταπτυχιακών Σπουδών και Έρευνας, καθώς και η ανάληψη ερευνητικών δράσεων και ενεργειών για την ανάπτυξη ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού και την υποστήριξη της βασικής έρευνας. Επίσης θα προωθηθούν η περαιτέρω ανάπτυξη του διεθνούς ρόλου και χαρακτήρα των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης και των Ερευνητικών Κέντρων.¹⁶²

Όλα αυτά τα στοιχεία συνεπάγονται δράσεις που εμπίπτουν σε συγκεκριμένους στόχους που περιλαμβάνονται στον Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου ως τομείς του περιεχομένου της συνδρομής που θα παρασχεθεί από το Ταμείο αυτό. Ειδικότερα ως προς στο στόχο «Σύγκλιση και Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόλησης», ο οποίος αφορά στο σύνολο των περιφερειών της Ελλάδας, βασική συνάφεια των ανωτέρω υπάρχει κυρίως με την προτεραιότητα 1(δ) «ενίσχυση ανθρώπινου κεφαλαίου», και σε σημαντικό βαθμό με τις προτεραιότητες 1(α) «Αύξηση προσαρμοστικότητας εργαζομένων» και 1(β) «Τόνωση πρόσβασης στην απασχόληση και συμμετοχής στην αγορά εργασίας». Ως προς το στόχο «Σύγκλιση», ο οποίος αφορά σε όλες της περιφέρειες πλην της Στερεάς Ελλάδας και του Νοτίου Αιγαίου, βασική συνάφεια υπάρχει με την προτεραιότητα 2(α) «επέκταση και βελτίωση της επένδυσης σε ανθρώπινο κεφάλαιο».

¹⁶² Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

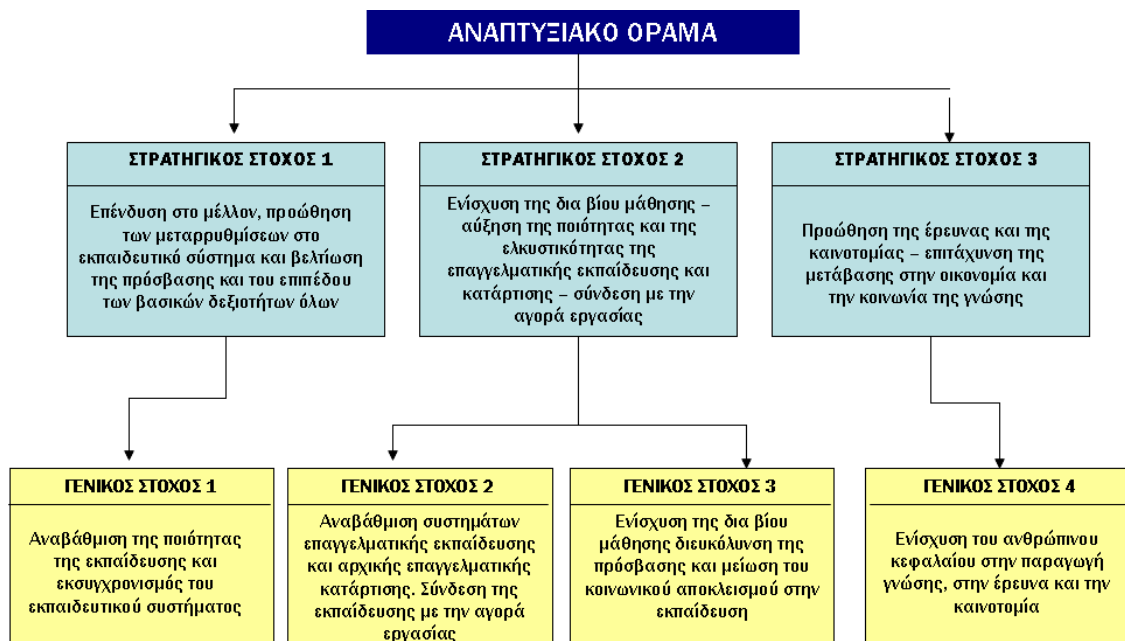
Στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση», οι ανώτεροι Στρατηγικοί Στόχοι αποτυπώνονται σε τέσσερις (4) Γενικούς Στόχους, που αναπτύσσονται ως εξής:

Γενικός Στόχος 1: Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος

Γενικός Στόχος 2: Αναβάθμιση συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης – Σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας

Γενικός Στόχος 3: Ενίσχυση της δια βίου εκπαίδευσης, διευκόλυνση της πρόσβασης και μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού στην εκπαίδευση

Γενικός Στόχος 4: Ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου στην παραγωγή γνώσης, στην έρευνα και την καινοτομία

Σχήμα 3: Δένδρο Στοχοθεσίας (Στρατηγικοί και Γενικοί Στόχοι) του ΕΠ¹⁶³

¹⁶³ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

Οι Γενικοί Στόχοι αντιστοιχίζονται με τους Άξονες Προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Κάθε άξονας προτεραιότητας αντιστοιχεί σε μια κατηγορία περιφερειών (αμιγούς στόχου σύγκλισης, phasing out και phasing in) και ως εκ τούτου οι Άξονες Προτεραιότητας είναι 15 συμπεριλαμβανομένων και τριών αξόνων για την υποστήριξη του Προγράμματος.

Η διάρθρωση του Επιχειρησιακού Προγράμματος έχει την ακόλουθη δομή:

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1,2,3 : Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος (ανά κατηγορία Περιφερειών)

Στο πλαίσιο αυτό θα δοθεί έμφαση σε δραστηριότητες όπως είναι:¹⁶⁴

- G. η αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και εμπλουτισμός του εκπαιδευτικού υλικού σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες,
- H. η βελτίωση συνθηκών και επιπέδου εκπαίδευσης ατόμων με αναπηρία,
- I. η αποτίμηση της προόδου στην Παιδεία μέσω εφαρμογής θεσμών διασφάλισης ποιότητας-αξιολόγησης των συντελεστών του εκπαιδευτικού συστήματος,
- J. η επιτάχυνση του ρυθμού ένταξης των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας στην εκπαίδευση,
- K. η ενίσχυση της αποκέντρωσης στη διοικητική οργάνωση και λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος.

¹⁶⁴ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «*Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση*», Μάρτιος 2007.

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4,5,6: Αναβάθμιση των συστημάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας ((ανά κατηγορία Περιφερειών))

Στο πλαίσιο αυτό θα δοθεί έμφαση σε ειδικότερους στόχους όπως είναι:

- L. ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και ενίσχυση του περιεχομένου της με έμφαση σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες και στις νέες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας,
- M. η αναβάθμιση της Τεχνικοεπαγγελματικής Εκπαίδευσης με έμφαση στο νέο θεσμό του Επαγγελματικού Λυκείου και των Επαγγελματικών Σχολών και τη δημιουργία καταλλήλων προγραμμάτων σπουδών,
- N. η αποτελεσματικότερη σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας με την ενίσχυση των καταλλήλων υπηρεσιών και θεσμών όπως η πρακτική άσκηση και ο επαγγελματικός προσανατολισμός.¹⁶⁵

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 7,8,9: Ενίσχυση της δια βίου εκπαίδευσης, διευκόλυνση της πρόσβασης και μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού στην εκπαίδευση (ανά κατηγορία Περιφερειών)

Στο πλαίσιο αυτό θα δοθεί έμφαση σε ειδικότερους στόχους όπως είναι:

- O. η ενίσχυση των ενεργειών δια βίου εκπαίδευσης και καθιέρωση κινήτρων για την αύξηση της συμμετοχής, με στήριξη των δομών της εκπαίδευσης

¹⁶⁵ Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, «Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση», Μάρτιος 2007.

ενηλίκων και της δια βίου μάθησης ιδίως στην ανώτατη εκπαίδευση και αξιοποίηση των τεχνολογικών δυνατοτήτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης,

P. η επένδυση στο εκπαιδευτικό προσωπικό πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με στήριξη της υποχρεωτικής περιοδικής επιμόρφωσης και της εισαγωγικής επιμόρφωσης και δημιουργία προγραμμάτων μεταπτυχιακού επιπέδου που να συμβάλλουν στην επιστημονική και παιδαγωγική εξειδίκευση του,

Q. η καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και μείωση της σχολικής διαρροής με ενίσχυση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και της ενισχυτικής διδασκαλίας, αναβάθμιση του περιεχομένου σπουδών και του οργανωτικού μοντέλου του Ολοήμερου Σχολείου και στήριξη των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των ευπαθών κοινωνικά ομάδων.

R.

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 10,11,12: Προαγωγή της κοινωνίας της γνώσης με ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου ανθρώπινου κεφαλαίου στις μεταπτυχιακές σπουδές, στην έρευνα και καινοτομία (ανά κατηγορία Περιφερειών)

Στο πλαίσιο αυτό θα δοθεί έμφαση σε ειδικότερους στόχους όπως είναι:

- η υποστήριξη της έρευνας στην ανώτατη εκπαίδευση μέσω της ενίσχυσης προγραμμάτων διδακτορικής και μεταδιδακτορικής έρευνας, βασικής και εφαρμοσμένης, με ανάδειξη διεθνών συνεργασιών, ερευνητικών πρωτοβουλιών και προσέλκυση ερευνητικού δυναμικού από το εξωτερικό, ώστε να υπάρξει σύνδεση με τους πιο δυναμικούς κλάδους της οικονομίας,
- η αναβάθμιση του επιπέδου μεταπτυχιακών σπουδών με αναμόρφωση του περιεχομένου των σχετικών προγραμμάτων ώστε να συμβάλλουν στην παραγωγή και τη διάχυση νέας γνώσης,

- η υποστήριξη της ανάπτυξης του Διεθνούς Πανεπιστημίου ως θεσμού που θα συμβάλλει στη διεθνοποίηση της ανώτατης εκπαίδευσης.

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 13,14,15: Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής (ανά κατηγορία Περιφερειών)

Στο πλαίσιο αυτό θα δοθεί έμφαση σε ειδικότερους στόχους όπως είναι:

- Η ενίσχυση της ποιότητας της διαχείρισης και η επιτάχυνση της συνέπειας των χρηματοδοτήσεων, ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική και βέλτιστη χρησιμοποίησή τους.
- Δημοσιότητα και πληροφόρηση των παρεμβάσεων στο πλαίσιο του ΕΠ με επιμέρους στόχους την εξασφάλιση της διαφάνειας για τους δυνητικούς και τελικούς δικαιούχους και τις ενδιαφερόμενες για το ΕΠ ομάδες, και την ενημέρωση της κοινής γνώμης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Βάσει όλης αυτής της έρευνας, μπορεί κάποιος να συνειδητοποιήσει ότι βρισκόμαστε στην αρχή μεγάλων αλλαγών και ακόμη μεγαλύτερων μεταρρυθμίσεων. Η Ευρώπη προσπαθεί να προλάβει τις εξελίξεις. Η ραγδαία εξέλιξη όμως, δημιουργεί ένα κλίμα ρευστό και συνεχώς μεταβαλλόμενο. Η εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων είναι ένα πεδίο αναπτυσσόμενο, εφοδιασμένο με κοινωνική ζήτηση.

Εντούτοις, οι παρεχόμενες υπηρεσίες συχνά χαρακτηρίζονται από αμφιλεγόμενη ποιότητα, εξαιτίας της μεγάλης επέκτασης που προσέλαβε ξαφνικά, χωρίς να προϋπάρχει στρατηγική, τεχνογνωσία, εκπαίδευση των στελεχών.

Παρόλα αυτά, δεν πρέπει να λησμονείται το γεγονός ότι το τελευταίο διάστημα έχουν γίνει βήματα προς την κατεύθυνση του συντονισμού και της ποιότητας. Σταδιακά θεσπίζονται δομές και προδιαγραφές που θα οδηγήσουν και την Ελλάδα στο ίδιο επίπεδο με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Χρειάζεται στρατηγική και οργάνωση, μελέτη και σύμπνοια απόψεων. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι έχει υπάρξει πλήρης συνειδητοποίηση της βαρύνουσας σημασίας της «κατάρτισης» και για αυτόν ακριβώς το λόγο, παρατηρούμε μια γενική κινητοποίηση κυβερνήσεων, ταμείων, επιχειρήσεων, απασχολουμένων.

Η ανάδειξη της κοινωνίας της γνώσης σε βασικό πυλώνα της εθνικής μεταρρυθμιστικής στρατηγικής αποτυπώνεται σαφώς με την έμφαση σε μέτρα επένδυσης στο ανθρώπινο κεφάλαιο, καθώς τίθενται στόχοι όπως η αύξηση της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση στο 5% του ΑΕΠ μέχρι το 2008, η ενίσχυση της ευελιξίας και της συνοχής του εκπαιδευτικού συστήματος, η ανάδειξη της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του, μέσω της αποκέντρωσης, της μείωσης της γραφειοκρατίας και της εφαρμογής της αξιολόγησης σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης. Η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών όχι μόνο ως αντικείμενο αλλά και ως μέσο διδασκαλίας είναι βασική παράμετρος του σχεδιασμού, στα πλαίσια της συνολικότερης Στρατηγικής της χώρας. Η έρευνα και η καινοτομία αποκτούν ένα νέο θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας, όπου το εκπαιδευτικό σύστημα, μέσω των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, έχει καθοριστική συμβολή για την ανάπτυξη της βασικής και της εφαρμοσμένης έρευνας και τη διάχυση τους στον επιχειρηματικό χώρο. Η δια βίου μάθηση αναδεικνύεται σε βασική κυβερνητική επιλογή ώστε να

υπάρχει αφενός η παροχή γνώσης που διαμορφώνει την προσωπικότητα του σύγχρονου ενεργού πολίτη και αφετέρου η παροχή δεξιοτήτων που να βελτιώνουν τη διαδικασία σύζευξης μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας και τη μείωση της ανεργίας, η οποία στην Ελλάδα έχει έντονα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, θεωρώ ότι υπάρχει θέληση- θέλοντας και μη- αποτελεί όμως επιβραδυντικό παράγοντα η προσπάθεια «εκσυγχρονισμού» καταστάσεων και πολιτικών καθώς και η προσπάθεια σύμπλευσης προς ένα κοινό στόχο, μια κοινή επιδίωξη. Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει ενταχθεί σε πρωτοβουλίες, έχει αναλάβει ένα μεγάλο αριθμό έργων και προγραμμάτων και υλοποιεί πληθώρα από αυτά, κινείται (συγκριτικά με την υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες) με πιο αργούς ρυθμούς καθώς προσπαθεί να οργανώσει και να γαλουχήσει την κρατική μηχανή. Τέτοιου είδους δυσλειτουργίες και ανομοιογένειες (που υπάρχουν σε κάθε κράτος μέλος φυσικά) αποτέλεσαν την κύρια αιτία για την «αποτυχία» της επίτευξης των στόχων της Λισσαβόνας για το 2010 και του επαναπροσδιορισμού και αναθεώρησης των στόχων αυτών, σε επιδιώξεις πιο ρεαλιστικές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ο Ελληνική

- Δημόπουλος Γ., Μπαλτάς Ν., Χασσίδ Ι., *«Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές»*, τόμ. Β, εκδόσεις Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ, ΑΘΗΝΑ 2001.
- Μούσης Ν., *«Εγχειρίδιο Ευρωπαϊκής Πολιτικής»*, εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΑΘΗΝΑ 2000.
- Παπαθεοδώρου Χρ., Πετμετζίδου Μ, (επιμ), *«Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός»*, εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ, ΑΘΗΝΑ 2004.
- Προγραμματική περίοδος 2007- 2013, *«Επιχειρησιακό πρόγραμμα Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση»*, Μάρτιος 2007.
- Ρομπόλης Σ., Δημουλάς Κ., Γαλατά Β., *« Η δια Βίου Επαγγελματική Κατάρτιση στην Ελλάδα»*, ΙΝΕ, Αθήνα 1999.
- James E. Dougherty, Robert L. Pfaltzgraff, *«Ανταγωνιστικές θεωρίες Διεθνών Σχέσεων»*, εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΑΘΗΝΑ 1992.
- Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, *Θέμα: εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 3386/2005, ΦΕΚ 212^Α/23.8/2005*, Εγκύκλιος αρ.38, Αθήνα 23/12/2005.

○ Ξενόγλωσση

- Ahonen P., (2001), *Soft governance, agile union?*, Analysis of the extensions of Open Method of Coordination in 2000, European Institute of Public Administration, Maastricht.
- Begg. I, Hodson D., Maher I., *Economic policy coordination under EMU: A normative analysis*, ECSA CANADA, June 1 2002.
- Casey B., (2003)., *Coordinating Coordination: Beyond Streamlining*, Berlin 26-27 March 2003.
- Commission of the European Communities (2002a), communication from the commission to the council, to the European Parliament and to the economic and social committee. The future evolution of social protection from a long term point of view, COM.(2000), 11/10/2000, Brussels.
- Commission of the European Communities (2002b), Reforming the Committee: A White Paper, com. (2000), 5/4/2000, Brussels.
- Commission of the European Communities (2000c), Social Policy agenda, Brussels.
- Commission of the European Communities (2001b), European Governance: A White Paper, com. (2001), 25/7/2001, Brussels.
- De Burca G., Zeitlin (2003), *Constitutionalising the Open Method of Coordination*,. A note for the convention.

- De la Porte C., Pochet P., (2002a) *Introduction, Building Social Europe through the OMC*, Pie Peter Lang, Brussels.
- Kleinman M., (2002), *A European Welfare State? European Union social policy in context*, Palgrave, N.Y.
- Lebessis N., Paterson J., (2000), *Developing new modes of governance*, Working Paper, European commission forward studies unit.
- Vanderbroucke F., (2002b), *The European and social protection: what should the European Convection propose?* , Working Paper, 17 June 2002.
- White Paper on Education and Training, *Teaching and learning, towards the learning society*.
- Zeitlin J., (2002b), *Opening the OMC*, Presentation on the OMC: Improving European Governance?, Brussels, 30/9- 1/10/2002.

ο ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Απολογισμός 2001- 2003, Προγραμματισμός 2004, ΙΝΕ, Αθήνα Μάρτιος 2004.
- ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ, «Απασχόληση και κοινωνική ευπάθεια», ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, Φεβρουάριος 2004.

- «Εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ευρώπη: διαφορετικά συστήματα, κοινοί στόχοι για το 2010», σελ. 10, Πρόγραμμα εργασίας, Γεν. Διεύθυνση εκπ. και πολιτισμού.
- ΕΚΕΠΠΣ, «Καταρτίζειν», Τεύχος 14, Ιανουάριος- Μάρτιος 2007.
- ΕΚΕΠΠΣ, «Καταρτίζειν», Τεύχος 13, Οκτώβριος- Δεκέμβριος 2006.
- ΕΚΕΠΠΣ, «Καταρτίζειν», Τεύχος 12, Ιούλιος- Σεπτέμβριος 2006.
- Ferrera M., (2002), *The European Social Model and the OMC.*, vol. 44,3, Brussels, pp. 469- 472.
- Heritier A., (2001)., *New modes of governance in Europe: policy-making without legislating?*, Paper Max Planck Projektgruppe, Bonn.
- Hodson D., Maher I., (2001), *The open method as a new method of governance: the case of soft economic policy coordination*, Journal of common market studies, vol. 39, no. 40, pp. 719- 746.
- Kaiser R., Prange H., (2002), *A new concept of deepening European integration? The European research area and the emerging role of policy coordination in a multi-level governance systems*, European Integration, online papers, vol. 6, no.18.
- ΤΕΡΕΥΝΕΣ- ΑΡΘΡΑ
 - Ενημερωτικό Δελτίο ΟΚΕ, «Εκφραση γνώμης Πρωτοβουλίας της ΟΚΕ για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Γ' ΚΠΣ «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» 2000- 2006», Ιούλιος – Δεκέμβριος 2001.

- ΦΕΚ
 - ΦΕΚ, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τεύχος 1^ο, Αρ. φύλλου 258, 3 Νοεμβρίου 2003.
 - ΦΕΚ, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τεύχος 1^ο, Αρ. φύλλου 143, 13 Ιουλίου 2005
 - ΦΕΚ, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τεύχος 2^ο, Αρ. φύλλου 1912, 30 Δεκεμβρίου 2005
 - ΦΕΚ, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τεύχος 1^ο, Αρ. φύλλου 160, 31 Ιουλίου 2006
 - ΦΕΚ, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τεύχος 2^ο, Αρ. φύλλου 892, 12 Ιουνίου 2006
 - ΦΕΚ, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τεύχος 2^ο, Αρ. φύλλου 1095, 10 Αυγούστου 2006

- Internet
 - www.ypepth.gr
 - www.ypakp.gr
 - www.epeaek.gr
 - www.ideke.edu.gr/kee
 - www.eap.gr
 - www.oaed.gr

- www.oEEK.gr
- www.ekepis.gr
- <http://www.unhcr.gr/protect.htm>
- <http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/HUDOC/HUDOC+database/>
- <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E4317264-DB27-42FE-873E-1ECCACABB045/o/GreekGrec.pdf>
- <http://www.info3kps.gr/showproclamation.asp?tab=1&id>
- <http://www.prosonolotachos.gr>
- http://www.antonistkotita.gr/epan/site/Home/t_section
- www.migrantsgreece.org
- http://www.pi-schools.gr/library/pi-lib/hb_ejournals.htm
- <http://www.3kps.gr>
- <http://www.imepo.gr>
- <http://www.kedek.inpatra.gr>
- <http://www.kemmepap-ifestos.gr>
- <http://www.trainingvillage.gr>
- http://isocrates.gr/content_by_cat.asp?tab=5&id
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l60016.htm>
- <http://www.info3kps.gr/printresults.asp?tab=1&id>
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l33078.htm>
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/s17000.htm>
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/s02313.htm>
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/s02300.htm>
- www.unhcr.gr/basics/article_7.htm
- www.unhcr.gr/partners.htm
- www.unhcr.gr/exec.htm
- http://www.europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/
- http://europa.eu/documents/comm/white_papers/index_el.htm
- http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com95_590_en.pdf
- http://europa.eu/education/policies/lang/teach/index_el.htm

- <http://www.inegsee.gr/ekthesi2006/PERIEXOMENA-EISAGOGH.pdf>
- http://www.eap.gr/programmes/elp/ekp64/docs/AL_Kokkos_2.pdf
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24234.htm>
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10241.htm>
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11325.htm>
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c10237.htm>
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11323.htm>
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/s22002.htm>
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/33112.htm>
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11082.htm>
- <http://www.ose.be/20ans/files/papers/EstoriIJG-Transfl.pdf>
- <http://en.wikipedia.org>
- http://www.arena.uio.no/publications/working-papers2005/papers/05_16.pdf
- <http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/cha/>
- http://www.ubc.net/today/pictures/VIIth-general/keynote_speeches.doc
- <http://www.eustudies.org/lisbonforum.html>
- <http://www.epin.org/pdf/RadaelliSIEPS.pdf>
- <http://eiop.or.at/eiop/texte/2004-013.htm>
- <http://www.istame-apapandreou.gr/gr/ekdoseis/2004/symmetoxikes.pdf>
- <http://www.ekep.gr/education/stinEE.asp>
- http://www.oEEK.gr/html/euro_leonardo.shtml
- http://www.upatras.gr/students/leonardo/leonardo.php#what_is
- http://www.ypepth.gr/el_ec_pages587.htm
- http://www.oEEK.gr/html/news_europass_mpotsaris.shtml
- http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/et_2010_en.html
- <http://www.elections2004.eu.int/highlights/el/1001.html>
- <http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=577161>
- <http://www.elections2004.eu.int/highlights/el/1101.html>
- <http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/cha/c00003.htm>
- <http://www.moec.gov.cy/congerences/challenges/thematikes.html>
- <http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/cha/c11906.htm>

- <http://ediamme.edc.uoc.gr/download.php?id=259442,135,8>
- <http://ediamme.edc.uoc.gr/index.php?id=44,0,0,1,0,0>
- <http://www.aedep.gr/images/news/EVROKINOTAM.doc>
- <http://yperga.gr/ekt/index.html>
- <http://www.hellaskps.gr/Details2.asp?L1=12&L2=1>
- <http://www.hellaskps.gr/Details2.asp?L1=12&L2=1&L3=1>
- www.tanea.gr